

O. B. O. Lib. 30.

O. B. O. Lib. 30.

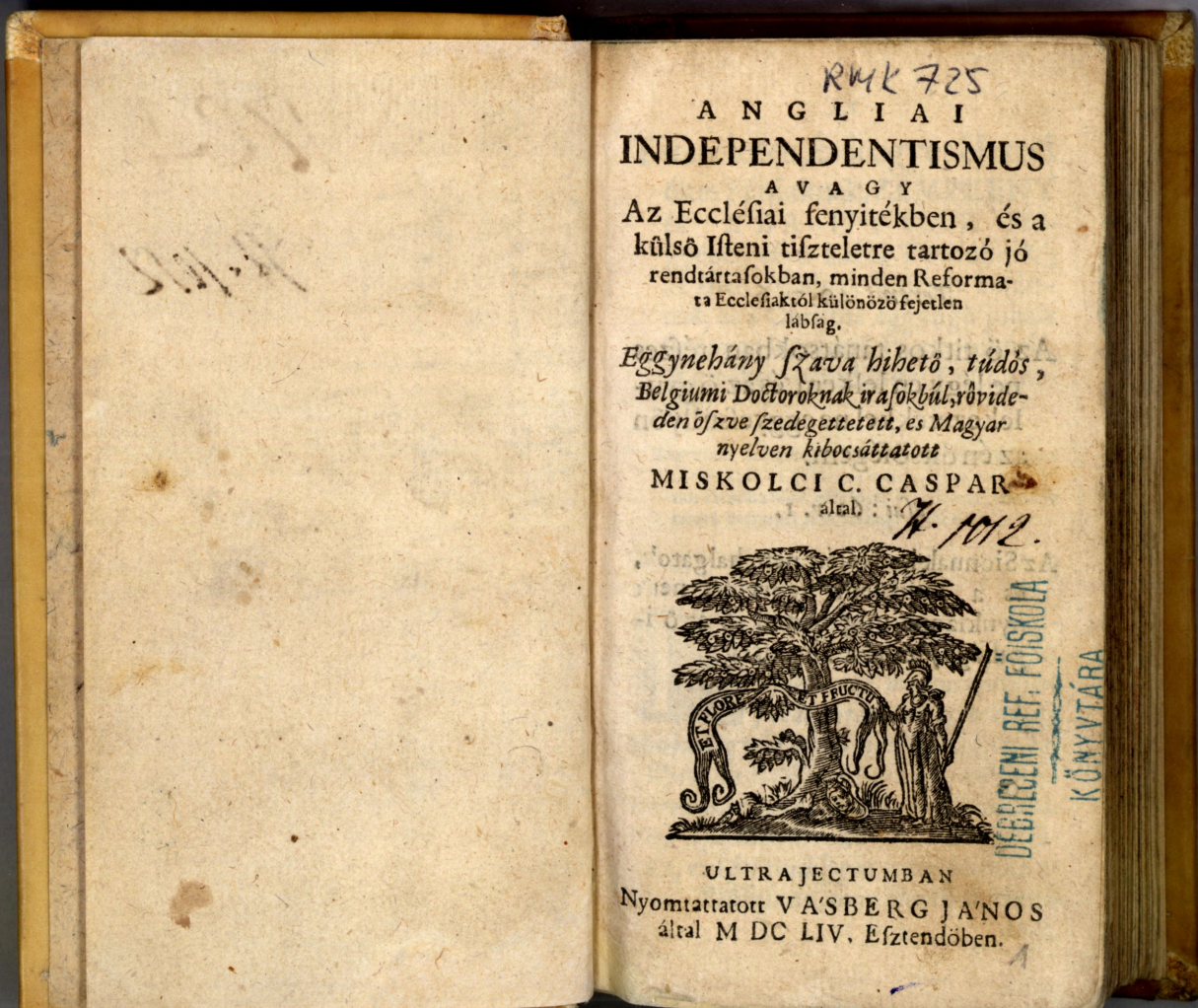
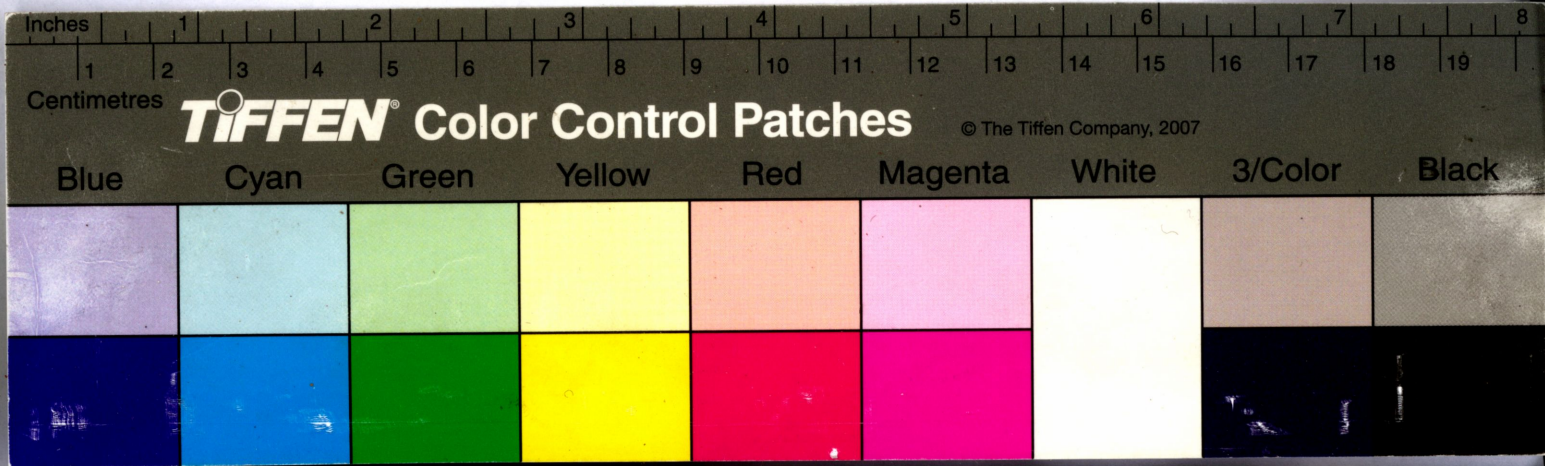
Scop. Virg. de Ba.
Syn. 3. Tom. 5. v. 1.

Ad hoc hominem e. Carthago, b. defeta f. de. f. f. c. c. c.
ut m. l. h. p. p. i. s. d. h. p. u. l. a. s. p. r. o. v. i. a. e. t. p. o. y. i. a. d. i.
E. h. y. o. d. i. c. i. t. d. e. O. y. g. i. n. e.
Ubi h. e. i. c. s. o. n. o. q. u. i. d. i. t. U. b. i. m. u. l. t. e. r. e. n. s. f. e. p. t. i.

U. b. i. d. i. c. i. t. u. n. g. l. a. n. d. f. u. t. a. r. a.
L. i. n. d. a. f. e. d. p. a. d. o. f. e. d. e. f. t. o. d. e. n. s. l. e.

1724

H. 1012

RMK 725
ANGLIAI
INDEPENDENTISMUS

AVAGY
Az Ecclesiái fenytékben, és a
külső Isteni tiszteletre tartozó jó
rendtartásokban, minden Reforma-
ra Ecclesiáktól különböző fejetlen
lábság.

*Eggynehány szava hihető, tudós,
Belgiumi Doctoroknak írásokból, rövid-
den őszve szedegettetett, és Magyar
nyelven kibocsáttatott*

MISKOLCI C. CASPAR
által

ULTRAJECTUMBAN
Nyomtatott VASBERG JÁNOS
által M DC LIV. Efstendőben.

DEBRECENI REF. FŐISKOLA
KÖNYVTÁRA

Rmk 725

ANGLIAI
INDEPENDENTISMUS

AVAGY

Az Ecclesiái fenytékben, és a
külső Isteni tiszteletre tartozó jó
rendtartásokban, minden Reforma-
ta Ecclesiáktól különböző fejetlen
lábság.

*Eggynehány száza hihető, tudós,
Belgiumi Doctoroknak irásokból, rövid-
den öszve szedegettetett, és Magyar
nyelven kibocsáttatott*

MISKOLCI C. CASPAR

által

N. 1012.

DEBRECENI REF. FŐISKOLA
KÖNYVTÁRA

ULTRAJECTUMBAN

Nyomtatott VASBERG JÁNOS
által M DC LIV. Ezstendőben.

lenni, hogy ennek az Evangeliumi tisztá tudományra nézve mindenit híres Angliai Ecclesiának, ez eggynehány esztendőök alatt, a sok dögleletes Secták miatt ide s-tova szakadozasan, és ezektől eredett nyavalyás voltán, miútválók közönségesen, szívesen szánakozzunk; meggondolván azt, hogy ez is azon Christus titkos testének az Anyaszeregyházak tagja legyen, mellynek mi is tagjai vagyunk. Ugyanis ennek a lelki testnek minden tagjainak, minemü titkos szövetségbéli indulattal kellyé egymás felől szorgalmatoskodni, elönbiben adgya az Apostol, 1. Cor. 12. 25. 26. Hogy ne legyen (ugymond) hasonlóság a testben, a tagok egyenlőképpé eggyik a másikért szorgalmatosok lévén, a testet táplállyák. Es ha eggyik tag szenyved, mind a tagok egyetemben bándognak. Ti pedig a Christus teste vattok, és ő tagjai részzerint. Ha valaha pedig ez titkos testnek valamely tagja szenyvedett; ha valaha az Istennek szöleje a vad kanoktól szabadosan turkáltatott; ha valaha a Christusnak drága lilioma a körülötte felnöt törvisse-

sektül sértegettetett: ez a tag, ez a szöb, ez ékes liliom szál, az Angliai szép Ecclesia az, melly mostan színtén belső részeireis elhatott nyavalyákkal tusakodik, és mindenféle dögleletes sectáknak mérges törvisseitül sértegettetik. Szánakoznak ennek forsan a környül való Belgiumi, Scoriai, Galliai, Hiberniai keresztén Ecclesiák, kik ennek nyomorúságát magoké gyanánt tartják. Csudálkozik ő maga, de mint valami gazdag nyert prédának örülvén csudálkozik a Romai Anyaház, emnyire meggyarapodott Ecclesia, minden külföldözés nélkül erre miként juthatott. Nyögnék, s keseregnek Angliának kapuibán a kegyes életnek, s-tisztá tudománnak tukori, kik az Ur házához való bizgóságnak miatta csak nem megepednek. Avagy nem illendöe tehát minékünkis, kik köztött még eddig az Ur az ő igéjének tisztán való hirdetését megtartotta, ez velünk eggy testből való tagnak nyavalyáján bándognunk? nem kellé megorvoslása felől szorgalmatoskodnunk? nem illiké magunkat ezen állapattul öltalmaznunk? Hogyhogy bándoghatszunk pedig, s-töle mikképpen öltalmaz-

kodhatunk, holott a távul létel miatt (nagyobb részről szólván) csak hírétis alig balhatnyuk, nem hogy vagy fájdalmát érezhetnének, vagy nyavalyájának nemét ismérhetnének. Ez azért az ártalmas merrigy az **INDEPENDENTISMVVS** az, melly ezt a nemes tagot az Angliai Ecclesiát mint halálos fene szija, semészti: ez az, mellynek árnyeka alatt, mindenféle Secták, eretneksegek nem csak lapanganak, hanem szabadosanis terjednek; ez az, melly a szabadságnak színe alatt, mindeneket rabbá térszen. Mellynek ártalmas volta, hogy mindenek előtt nyilvánóságosabb lehessen, imé ez kis könyvetske festett áll orcáját, egészen szemeiről levonfsza, és megevesedett köréből kifedezven, az út felre, tettetes helyre letérszi, hogy látván az úton járók, a ki akarja tudálni, tsudállyá; a ki utálllyá; a ki pedig megveszett elméjének tecczése szerint követni; akarja ám kövessse.

Málodczor, fakarram ezzel némelyeknek, főkeppen pedig a külsőrendeknek, kiknek istenes jó tétemények által, még hazánktul való távul létünkben is élünk, felöl-

felölünk való ball itélleteket (a mennyire lehetne) elhárítani: Kikben ez eggynehány efsztendök alatt, minden azok felöll való jó reménség, kik az Isten diúsósége mellet, ez idegen Országokban életek rövidülésevelü faradoznak, nagy részén megkezdet hültni. Vgyannyira hogy ha közszülök némellyekben a szép tudomány külső burgósággal is öszve lévén tsatoltatvan, valamelly személyben, vagy bevört szokásban való fog yatkorast, tántzot, eggyes italt, trágarkodást, esküveseket, nem javulnak, azomban azokat mellyek a köfsenek a tudományban, es kegyessegben való nevedesere szükségesek faggatryák; ottan mingyárt kárhoztatáskeppen Ujjetoknak, Puritanusoknak, Independenseknek, es nem tudom mind minek szoktak neveztetni: azomban pedig sokan mitsoda legyen a Puritanismus, avagy Independentismus ingyen sem tudgyak, mert nem mind ujjetas az, ha mit valaki, mint hogy talam nemis igen völt gondgya reá, az előtt nem hallott. Imból azért ez eggyügyü irásotska elegendemeg mutatya kikre alkalmaztathatnak mel-

tán az, Ujjetó, es Independens nevezet, kikől mindaz által Isten kegyelmebül az mi Ecclesiaink mind ez ideigis ugyan gondolnám üressék.

Tinéktek pedig Tiszteletes Férfiak, ez kelletlen vendégnek, az Angliai Független segnek Historia szerint való rövid leírásról, magában ugyan tsekély és méltatlan munkátskát, akartam ajánlani, nem a végre ugyan, hogy Titeket kik önkenteis, minden nozgatás nélkül, az Ur háza körül fáradoztatlanul vigyáztok, vigyázásra intenek; hanem hogy ebben, ennek a néhai szép Ecclesiának, mostani siralmas állapotját, mint valami táblán előtökben függesztentem: mellynek tudása Tinéktek is Isten hü követinek nem csak haznes, hanem felette szükségess. Mert Titeket állatott az Ur örölől az ő seregében, Ezech. 3. 17. hogy vigyázzatok a Ti reátok biztatott juhoknak lelkekért. Sidok. 13. 17. Az ör álló pedig ámbár távul lassais az elenséget, mindazáltal nem tartya semminek: ime áldott legyen az Ur érette, ez Ti még mostan csak távulról szánakozással nézitek; de nemis szintén oly távulról, hogy siketsegre kelletnek venne-tek, mert azon egy testben nem lehet oly távul egyik tag a másikól, mellyre az egyikben esett fene, ha eleit nem veszik másik-
ra is

rais el ne terjedjen: nem lehet oly fel fele plántáltatott Ecclesia, kiben a Sátán, ha Isten zaboláját megerefszi, konkótyát csak könnyen el ne hintesse. Tüdgyázok Atyáink értékre, amaz átkozott Olasz gyümölcs a Socinianismus, az egy BLANDRATA GYORGY által nagy mef/zünnen Olasz Országból melly kistsiny idő alatt szintén Erdélyben is bétsúsza. Az Independentismusnak könnyen fogadó magva az egy MORELLIUS által Gallianak nagy részében HUGO GROTIUS által Belgiumban, ugymint idegen Országi kedves újság szerte szellel csak hirtelen elterjedet. Mert ugyanis, ez mi siralmas idők az idegen Országból kapott marhát, /szakást, köntösöket melly igen nagyra botsúllye, naponként láttyuk: azomban az idegen köntös alatt, az idegen Országi hitván erkölcs, fojtó mētely, minden rendek közzé melly fagonatosan szivárogon, a minden napi szemmel látott példa nyitván muttogattya. Innét mondgyá edgyüt I. Lipsius: Admittimus nescio quomodo, & combibimus facillè peregrinas illas culpas, sive quia novitate aliquà blandiuntur, sive quia specie virtutum. Cent. 1. epist. 22. Egy szóval, sokaknak szemek előtt kedvesebb egy idegen Országi tar varjú, hogy nem mint egy hazájokbeli hizlalt borjú. De hogy előll járó beszédemet ebben

TISZTELETES FERFIÁK.

ebben hadygam: Amaz Pásztoroknak nagy Pásztor a Ur Jesus Christus, ez idegen Ország: káros zürzavartól Ecclesiáitokat öltalmazza, és Titeket Tiszteletes Ferfiák az ő pásztori bottya által ugy igazgasson, hogy a mellyek igazak, a mellyek tisztességesek, a mellyek szentek, a mellyek épülletekre valók, azokat eggyező nyelvel, eggy er-telemmel tanithassátok, es a Ti reatok bizatott nyájjat, az Evangeliumnak tiszta tejével, hizodalmasan, bóldogúl legeltethesetek, a ditsőségnek amaz megjelenésere.

A M E N.

Ittam FRANEKERABAN Pünköld havának, 12 napján 1654. Esztendőben.

Kegyelmeteknek szeretettel szolgáló Attyafia az Urban.

MISKOLCI C, CASPAR.

Lectori Benevolo S.

EXhibuit mihi Doctissimus Vir JUVENIS D. CASPAR C. MISKOLCI Academię nostrę Studiosus, hypotyposin tractatus sui, quem Ungarico idioma editio- ni adornabat, contra eos, qui Independentiæ Ecclesiarum obstetricantur. Laudavi conatus, & propositum. Et si vernacula lingua ad methodum lineamentotum mihi exhibitorem, telam pertexuit, non potest non labor ille Ecclesiis iis, quarum gratia susceptus est, esse gratus. Paria cum eo facio. Rem abovo explicat, per Causas, progressus, effectus noxios Ecclesię perniciosos, & ruinam minantes totalem. Ego Independentissimum altius ordior scilicet ejus Authorem facio callidissimum illum in Paradyso serpentem, qui cum primos parentes à summo illo felicitatis culmine præcipitare satageret, independentes eos esse voluit. Abominabile & execrandum planè est hoc

hoc Independentissimi monstrum. Respice enim, naturalia, artificialia, Oeconomica, Politica, in omnibus obtinet dependentia; imo eâ sublatâ omnia sursum deorsum volverentur, & se ipsâ interimerent. In sola verò Ecclesia Deum Independentissimum fovere velle, incredibile est; quippe nulla in rebus quibuscunque etiam arctior datur dependentia & confesseratio. Evolvant scripturas, Antiquitatem, & ex ea vestigia saltem Independentiæ istius producant. Nunquam Independentiæ litatum est, nisi maximo Ecclesiæ malo. In Belgio conatus *Hugonis Grotii* Independentis, Synodos, Classes, Præbyteria despicientis, quid effecissent, nisi Procerum, extranearumque Ecclesiarum contesserata dependentia contraivisset? Nec alio opus est ad refutandum, & proscribendum ex Ecclesiis Independentissimum argumentò, præter earundem Ecclesiarum tristissimum exemplum quæ pro Independentia pugnant. Secula tot hæreses non pe-

pererunt, tot schismata non dederunt, quibus Ecclesia instar cadaveris veribus scatens distorqueretur, quot unum nostri ævi lustrum produxit dogmatum sectariorumque monstra. Quæ non opinionum portenta, quæ non blasphemix, contra sacratissimum Dei verbum, contra Trinitatis mysterium, contra Christi mediatoris *δοκτορισμα*, etiam à mulierculis, vah! in eadem Ecclesia prædicantur? Maceries vineæ Domini diruta jacet bestiisque agri depascenda Ecclesia impunè prostituitur. Omnes hæretici, Libertini, Sociniani, Arminiani, Anabaptistæ, & si qui sunt his sequiores Independentiæ pallio operiuntur, virtus suum palàm spargunt, animasque grande nefas! impunè populantur. Verum equidem est, Christum Ecclesiæ caput esse, eumque in singulas Ecclesias, tanquam mystica corporis sui membra influere; sed tenendum est, Christum cum Ecclesia efficere corpus organicum, decens; cujus membra aptè, ornatè, decentè

coherent; non verò tale corpus, ex quo manus, pedes, cubitus, genua, sura, tibi, intestina, cor, splen, renes, costae, pudenda, immediate prominere. Quale corpus Ecclesiam esse statuunt oportet Independentes, qui Christum immediate in quavis membra influere absque ullo eorum nexu, pertendunt. Homines Papae infensissimi, eidem manifestè patrocinantur; quippe pro uno Papa infinitos credentes; tot scilicet quot sunt particularium Ecclesiarum Independentes Ministri. Si enim Minister talis nulli subiaceat censurae Synodi, Classis Superintendentis, ubi deviare vel in doctrina, vel in moribus contingit, Papa is absolutus erit: nec dicere cuiquam mortalium licebit, *Papa quid facis?* Adòd ut sibi meritò quotquot sunt Ecclesiae in Orbe Christiano Reformatae, cavere debeant a peste hanc, quae pestilentius nihil adhibere potuit Sathan ad muros Ecclesiae concutiendos. Nec unquam Sathanam callidius, vel potentius

tius contra Ecclesiam egisse, quam hoc ipso Independentiae infernali commento, censendum est. Ego Deum supplex veneror, ut communionem Sanctorum quam credimus, perpetuò Ecclesiae suae bono conservet. Franekeræ, 13 Maji A. 1654.

NICOLAUS ARNOLDUS S.S. Theol.
Doct. & Professor p. t. Acad. Rector.

A Z

Gonosz szemü Olvasóhoz.

Tudván azt, hogy még az oknak is irások, kik a tudományok felső grádisán ülnek, nem mindenkör mindeneknek egyaránt tezzenek: erre nézve nem indúllok meg rajta, ha ez egyjügyü irásom teneked Momus Baratom szemeid előtt keresztiül akad, csak tessék azoknak, kiknek az irället tételben szájok izi meg nem veszett. Mindaz által, minekelörte ez egynehány leveletskéknek olvasásához kezdenél, téged ez két dologra szeretettel kérlek, Először, hogy az olvasás közbén a bal irälletnek homályos öcularját orrodruil egy kefére letégyed, és tulajdon szájat szemekkel

*bunyorítás nélkül olvasd. Neis siefs pedig
 kárhoztatásodnak mennyitő köveit erre
 szórni, miglen ez eggynéhány jeles, és ezen
 dologról írott hiteles munkakot meg nem te-
 kinted, ugymint: Johan. Hoornbeck de
 Brownifimo, Claud. Salmasi defenfi-
 onem Regiam, Georg. Hornium
 (vagy a mint magát nevez-i) Honorium
 Reggium de statu Eccl. Angl. Alex.
 Mori (ut vulgo creditur) Clamorem
 Regii sanguinis ad caelum, Ellen-
 chum motuum nup. in Anglia; Thea-
 trum tragic. Londinense, Florum An-
 glicum, Historiam Independentiae, I-
 kon Basilike, &c. mellyekben nagyobb hi-
 telnek okáért, mind ezeket bőfegesen feltá-
 lold, honnét én is kellelten kedvedért rövid-
 den öszve szedegettem. Másodczor, hogy
 ez Brunniista köntöst, melly az Anglusok
 nyakához szabott ingyen reád se végyed,
 hogy valamiképpen tenekedis nyakad körü-
 ne illyék ex foltos berbe, és ha mire itt akad
 dándaszis, melly történet szerint begyede-
 meginditaná, lafsan vakároczal, hogy ha
 titkos nyavalyád volna azt el ne állad,
 mert a tetveést vakároczásaról, a medve-
 drombolásáról könnyű megismérni. Légy
 egésségben.*

ANGL

ANGLIAI
 INDEPENDEN-
 TISMUS

A V A G Y

Az Ecclesiái fenytékben és arra
 tartozó rendtartásokban minden
 Reformátá Ecclesiáktól különözö
 fejetlen lábság.

I. R E S Z

Az Ecclesiától vallo elhasonlásnak al-
 kalmato ságáról.

Röszönféges, de igen helyes
 pelda beszéd ez a Magyaroknál
 hogy a holott Isten templomat épít
 ottan az Ordögis ott magának ka-
 polnát készít, az az, valaholott Isten ő ma-
 gának Ecclesiát irtván az ő tiszteletit fel-
 kezdő állatni, azonnal a Sátánis az ő álnok
 mesterfégevel ott terem, és hogyha teleyef-
 fégesen azt falba nem ronthattya is, mind-
 az által igyekeziec mételyével azt megvesz-
 tegetni, s megzavarni. Példa mingyárt az
 Isten Anyaszentegyházának első mint egy
 üstefemő kori állapattya, midőn tudniillik
 az Istének e földön való Anyaszentegyháza
 még

A

még

még tsak két Embertől az Adámból, es Evából állana, amaz erős fegyveres a Sátán ottan ellene támada, és meg nem nyugovék miglen sárkából kivereté, és az ép állapotból kiejté. Annakutanna Kainnal, és Abellel az Emberi nemzet többülvén, az Isten Anyaszentegyházának úgy mint négy ékes oszlopa viszont felemelteté, azonban azoknakis egyikik a megbékélhetetlen ellenfég magának elfoglalván, azzal a másodiktis lerontá. Az víz özön előtt az Istennek Ecclesiáját tsak az egy Noe Patriarcha házában szoritá, s-ez széles világot azon kivől magához holdoltatá. Több eféle szomorú példakkal tellyes az Isten Anyaszentegyházának nem tsak első felállításának, hanem egélf nevékedésének is ideje, úgy annyira hogy nyilvánfogsabb a dolog, hogy sem mint azt énnékem próbálnom kellénék. Hogy pedig ennek az Isten templomának az Anyaszentegyháznak felállítását az ördög annal inkább megakadályoztathatná, s-ez ezer mesterfégi által hól egyképpen, hól másképpen ostromollya, néha külföképpen azok által, kiknek homlokokra bélyegét sütötte szertelen üldözi, néha belsőképpen mind ígéretekkel, mind íjesztésekkel, s-mind pedig külömb külömbféle kiseretekkel szüntelenöl sarkallya: de midön lattya hogy annak tagjai kö-

zött

zött való eggyesége nagyobb, hogy nem mint ezekkel nékie árthatna, akkor osztán legártalmasabb fáltörő kossát szögezi nékie, az az a magában való meghafonlásnak magvát hinti köziben, ezt pedig egy más ellen alattomban való gyűlölféggel, és irigy féggel néveli, tudván azt Idvezitönknek mondása szerint *Luk:xi. 17.* hogy valamely ház népe, polgári társaság, avagy város magában meghafonlik, tsak szintén az aito előt vagyön annak elpuztulása. Ezenkeppen tfelekfizik még mais ez a háborgásnak, és zürzavarnak Attya s-ez jolrendeltetett Respublicakkal, és Evangeliumi tudománnyal virágzó szép Ecclesiakkalis. De hogy többet elő ne hozzak, légyen elég az egy Angliai Ecclesia, kiben minekutanna a bálványozásnak fetér etzakája után a Felséges Isten az Evangeliumnak ragyogó fákláját felmutatta volna, nem nézheté a Sátán irigység nélkül az Ecclesiának kitsiny idő áltatt illy meszke kiterjedését, hanem ama keresztén vért szömjuhozó Jezabel *Mária Királyné Afzfont* ellene felinditván üldözni kezdé, és ez által annak fundamentumát s-ez ezer Martyromoknak vérekkal megfesteté. De midön látta hogy ez szépen zöldellő palma fa ez nehéz tereh alatt is annál meszke terjedne, amaz ő utólso hadi mesterfégét vővé elő, és midön némel-

A 2

lyec

két ezer, hat száz, és kilencz font pénz. Hasonlóképpen az alattok lévő Püspököknek rédek, és hivatalyok felett valo gazdag övedelmek volt, kik közzül tsak ez egynehányat számlálom elő: A *Londinumi* Püspöknek jövedelme minden esztendőnként volt ezer, két száz, tizen kilencz font. A *Wintoniumi*-nak; két ezer, száz, kilenczven egy font. Az *Eliai*-nak; két ezer, száz, harmincz négy font. A *Sárisburiainak*; ezer, három száz, nyolczvan öt font. A *Wigorniai*-nak; ezer, negyven kilencz font. A *Dunelmumi*-nak, ezet, nyolcz száz, huszon egy font volt. És igyfestékek büven lévén fényes világipompával fok külső méltóságos Herczegekkel vettek, sőt fokakat meg is haladtak, nagy udvar népet tartottanak, az Ország gyűlésében az Király után a fő hely, s első voxolás övek volt. Ezek esztendőben legfellyebb háromszor, vagy negyecz az emlekezetes üdnepekben ha predicallottanak, hanem magok fizetéfen helyettek valo Káplányokat tarottanak. Azomban az egygyű Predicátorokat; magoknál fokszor mind tudósakat, mind pedig az Isten juhainak legelgetésében hasznosbakot annyira immár elnyomtanak volt, hogy még mit kelleneis predicálniok nem mindenkor volt szabad, hanem a mit amazok parantsoltanak né-

kiek;

kiek; hogy ha közzülök valamelyik tsak száját ellenek feltátottais, ottán vagy tisztüöl fosztarott meg, vagy számkivetésben üzetett, vagy mint fokaknak mind két fülök elmetéltetett; Mellyet megfontolván akár kiis észébe veheti, melly méltatlan imel yegjen gyomrok némelly *mikroskopium* szeműeknek, kik előtti a szunyogis elefántnak teczvén, egy alföldi juházt valamely tenger mellyéki Ország birájával egy méltóságban lenni mondanak. Ezeknek azért Angliában eleitől fogván ellenek kezdetrenek állani némellyek kétség nélkül jo véggel, s kerezfténi indulattal léven hazájok béli Ecclesiákhöz, minéműek voltakam amaz kárhoztatás kivül valo, és lelkekben buzgo férfiak *Wittakerus*, *Perkinsus*, *Rainoldus*, és többek illyenek, kiknek más egyéb vagy a *Genevai* Ecclesiának, (mellyet ő maga a boldog emlekezeti *Calvinus Ianos* reformált) vagy ez után valo *Scotiai* Ecclesiáknak egygyű igazgatása tetzett. kik noha a Püspököknek, és a fokféle Ceréminiaknak fogyatkozást megjobbitásta méltanak itelték ugyan lenni: mindazáltal látván a nagy akadályokat, és a következhethető botránkoztatásokat, ez okáért sem magokat azoknak az Ecclesiáknak egyveslegéből, a holott még azok fenn voltakam mint az Angliábanis, ki nem vették, sem pedig másoknak

megbotránkoztatásával ezek miatt zür zavart az Ecclesiában nem akartak indítani; hanem e helyett akartak inkább az Antichristusnak dérek ráborával a Papistákkal, Socinianusokkal, Pelagianusokkal, &c. az Evangéliumi tisztaságománnyért mint Istennek erős bajnoki serényen harczolni. De ellenben sokan, vagy talám többen is voltak olyanok (a mint akkori *Angliai Király* az ő *Basilicon Doron* nevű könyvében írja) kik vagy valami magános indulattal, vagy ugyan a Püspökökre való irigységből is vifeltetven, vévén nétalám ezekben hogy ők arra a méltóságra, melly a szép erköltsel őszvekörtetet tudománnak külső jutalma, és az iffjakkal tanulásra serkentő ősztonők szokott volt lenni, nem érkezhettek: minek okáért mivel belső jószágos tfelekedetekkel magoknak örökös hirt nevet nem szerezhettek, erre nézve *Heroftratus* példája szerint az Ecclesiának gyotogatóásával akarták állandó emlékeztetket magok nemzete között fenn hadni.

Ez azért Phariseusi illetlen buzgóssággal tellyesek lévén, az Ecclesiának gyógyulható fakadékit mérges körmökkel annyira kezdették vajkálni, hogy nem tsak vallásunknak fundamentumival ellenkező Papistai fokféle Cerimoniákat, és a pompás Papi fejedelemséget, mellynek kigyomlása

lálásában, vagy megjobbításában könnyen megegyezhettek volna; hanem főképpen holmi szabados természetű, külső, Ecclesiái rend tartásokat kezdetek illetlenül kárhoztatni széllel azomban tettetes szentéseket, szines buzgósságokat mutogatván, és beszélgetések közben az égre ottanottan szemeket felemelvén, mindenek felett hogymár az Angliai Ecclesiáknak megtisztulását sohajtották: mellyre nézve őszrán vagy magától a Királytól, vagy a Püspököknek mas valamely Fautorától tsuff képpen *Puritánusoknak* nevezettek melly nevezet noha annak utanna más kegyes elésű, tsizta tudományu, és efféleket más indulattal jobbitani akaro, tudós emberekreis terjedett: mindazáltal ezeket ingyen sem illetvén, szöllunk tsak azokról kikre ez nevezett kiválképpen szabatot. Ezek ősztán azokról a Cerimonjákról való értelmeket addig foralták, hogy magok között is nem sok idő mulva azok felöl valo értelmeben meghasonlottrak, es három részre tsakattak: mellyre nézve egyik része *Conformistáknak*; máslik *Non-Conformistáknak*; harmadik pedig *Separatistáknak* neveztetett.

A *Conformisták*, az az *Alkalmaztathatók* avagy hozzá szabhatók azok voltak, kik nem tsak a Püspökséget hanem az Isteni

tiszteltben való külső Cérimoniakatis nagyobb részént ellenzették ugyan; de vagy a Püspököktől való felelemtől, viseltetvén, vagy előrtök való gratiájokat féltvén, a vagy némelyek önkenteis az zürzavartól itozván, mind addig is fogok fejérét nem akarták kimutatni miglen arra tsendesen segéllő alkalmatosságot nem latnának; hanem azokat kételenek lévén vezteglestől elfenyvedték.

A *Non-Conformisták*, az az, a nem alkalmazhatók azok voltak, kik azokat az eleitől fogván az Angliai Ecclesiákban fen tartatott Isteni tiszteltben való Cérimoniákat melyek nagy részént a Pápistafának maradéki voltak nem tsák nem szertették, hanem ugyan nem is akarták mindent elvifelni, és azokban egyebekhez nem tarták magokat alkalmaztatni, a honnan ofztán nevezeték is. Ezek azért, azokat a Cerimoniákat nagyobb részént lehánták, de némelyeket fennis hadtak, aztis pedig nem egyenlő értelemből, hanem ki egyet, s kimáit, úgy hogy egy része azokat tartaná meg, melyeket a másik része megutálna, és viszontág egyik azokat vetette meg, melyeket a másik nagyra börtült.

A *Separatisták*, az az a *Meghasonlotta* minemnek legkevesben voltak a Püspökök ségben, és azokban a Cerimoniákban annyira

nyira megütköztenek, hogy ezek miatt azokkal az Ecclesiákkal mellyekben még ezek fen volnának semminémű eggyeséget nem akartának tartani, honnét ofztán *Separatistáknak*, az az, *meghasonlottáknak*, avagy *különözöknek*, annakurátta pedig eggyik fő koholójától *Brunistáknak* nevezettek, a mint ide alább bővebben megértethetjük.

Ez volt azért rövideden az Angliai Reformata Ecclesiákban való első rámadásnak alkalmatossága mellyből eredett a *Puritanismus*, a Puritanismusból pedig származott a *Brunismus*. Kiknek eredetefelől eggy *Salmajus* nevű *Belguimi* Reformatus tudós Embernek értelme mi lényemegtetzik *Reg: cap. 10. pag. 35. edit: 1649. Belli ipsi Puritani sub regno Elizabethæ prodire à tenebris orci, & Ecclesiam inde turbare primum cæperunt. Imo Rempublicam ipsam, non enim sunt minores Reipub: pestes quam Ecclesiæ.* Ezek (ugymond) a jol süit Puritanusok Erfébet Királyné Aszszony idejében a pokolnak setétségéből kezdették kiszármazni és az Ecclesiát megzavarni. Sőt a közönséges polgári társaságotis mert nem kisebb dögletes fekélyei a közönséges társaságnak mint az Ecclesiának. Erköltöket pedig a *Angliai Lakab Király*, a minap megöletett

öletett *Károly Királynak* jattya elebb említett *Basilcon Doron* nevü könyvében böse-
 gesen leírván, ugyan ott Fiaának ilyen okta-
 rást ír eleiben. *Attol a nyughatatlan rend-
 zől* (szolván a Puritánusokról) *melly az ebne-
 és a mérges kigyonal alább való Fiam maga-
 dot megoltalmazd, kik atiszta, és igaz Ec-
 clefiának, sőt a közönseges tarsaságnak is ha-
 lalos ellenségi. Ezeket semmi jó tetemény
 meg nem kötelezheti, semmi esküvés, sem-
 mi törvény meg nem tartoztathattya. Sem-
 mit nem egyebet forralnak hanem csak meri-
 azon kárhoztatásokat, és párt ütéseket, min-
 denkor helyeb igyekezvén hogy nem mint
 kellettnek. A predicállo szekből minden ok-
 nélkül, és a szent írásnak minden bizonyá-
 tétele nélkül mindent ítsatsognak, mellyet
 mindazáltal az ő almodozásoknak, és várás-
 láfoknak oltalmazására tekernek, hogy azok-
 bol a lelki ísméretnek regulat faragbassanak.
 Alább pedig ezekről való beszédét a király
 bē-rekeztvén Fiát vizfont ilyenképpen
 inti: Ne engedd (ugymond) *édes Fiam* hog-
 ezeknek az eszevesztetteknek fő vezéri Angli-
 ában benn maradjanak, ha Országodban
 bekefféget, s nyugodalmat kívónsz. Hanem
 ha a végre szenyvéded el őket hogy béke-
 ses türevedet gyakorolják, mint regénten
 Philosophus az ő erköltselen feleségétől ar-
 kart őztökeltetni. Oh vajha eleve meg-
 láthat*

rathatta volna a kegyes és engedelmes Ki-
 rály hogy még valaha egyetlen egy Fia-
 nak ezek nem tsak békefféges türevedes gya-
 korlására, hanem még nyakanakis bárd
 alá vonására, három nemes országnak el-
 fordítáfára rezgelödnének, kétféleg nélkül
 ezeknek országából való ki-kergetteteféket
 fiára nem halasztotta volna! Minthogy pe-
 dig ez a Puritanismus ofztan fokfelé ág-
 zott, mindenik azomban ha tsak valami-
 benis a másiktól különbözött, hogy azért
 jobb modgyával nemeiről is értekezhe-
 sünk, minek előtte tovább mennék szük-
 ség széllel ágazásának rövid lerajfzolását
 ilyen képpen eszünkben vennünk.

II. RESZ.

A Separátisznak avagy Brunnisznak terjedéséről.

I De fellyebb tsak mulóvan említök a *Conformistáknak*, és *Non-Conformistáknak* eredeteket és egy mástól való különbözéseket: mint hogy pedig ez a Pharaoh ösztövére tehene a *Separatizmus* azt mindkettőt annak utanna elnyelte, és öket elnyomván, maga széllel nem tsak Angliában hanem kivölis elterjedett: szükfég azért erről bővebben értekezünk. Ez azért Secta melyet közönfégesen Deákul *Separatizmusnak*, avagy *Brunnizmusnak* neveznek, Magyaról *különözésnek*, avagy *Ecclesiától való elhasonlásnak* mondhatunk, elsőben az *Anabaptizmusnak* dohos kuttyából merítettvén kezdetett Angliában ama boldog emlékezeti *Ersébet Királyné Asztony* idejében. Első koholoja volt *eggy Bolton Robert*; a ki az Ecclesiái fenytékben, és külfő igazgatásban az Angliai Kezretén Ecclesiától különözö gyülekezést kezdett emelni, de annakutánna tévelygésében és vakmerő szakadásában meggyözötven, közönfegas helyen a *Londonum* nevezetesebb Templomban ebben valo etelmét vizsza hazudta, s-megmásolta mind

mindazáltal nyukhatatlan elméje ezzel sem tfendesedhetvén, eggyczer megbélyegezett Lelkiiméretinek mardofástól addig ösztönöztetett, hogy végtére kétségtelen esvén magát felakasztotta. Minekokáért ez dítséretes Kalahuzban ennek kenyel futói nem fok dítsekedésre valo argumentumot találhatnak.

Annakutánna támadott más *Brown Robert* nerő kitől még mais követői *Brunnizáknak* neveztetnek. (Mivel pedig az Anglusok az irásnak kimondásában mitőlünk Magyaroktól különböznek, én azért a Magyaroknak kedvekkért a nevezeteket a mi nyelvünk szerint alkalmaztatom.) Ez *Brun Robert* azért elsőben *Suthvarkban* Oskola Mester, annakutánna pedig *Islingtonban* *Londonumhoz* tsak közel Lelki tanító volt, ki a *Separatistáknak* pártjokra hajolván, ujobban a Különözöknek zásfloját felemelte, de ezis a Püspököktül való féltében i 1580 *esztendő*: Angliából *Zelandianak* *Medioburgum* nevö Városában egész nyájával eggyüt kiillantott, és ott magának különözö Ecclesiát emelt, de nem fokára ott gyülekezeti között egyemetlenfég indulván, a népnek eggyik része az *Anabaptistákhoz* hajlott, ö maga *Brun* pedig Angliában vizsza ment, és ott tévelygését vizsza kiáltván a Püspököktül gratiát nyert, de annak

nak utánnás ugyan fesselt, istentelen ele-
rétt élt, jámbor feleségét kegyetlenül ron-
gálta, tudos szolga társát nyelvélvel méltar-
lanul undokította szidalmazta), mely bo-
tránkoztató életével magát mindenek e-
lőtt annyira utálásban hozta, hogy midőn
egykor egy kereszteni tudós Theologus-
nak *Foxus Janos*nak házához ment volna
ezis házában nem szeny vedte, hanem elől-
le, ugymint az Ecclesiának gyutogatóját
ki üzte. Végtere pedig illy sokféle erkölts-
telenségejért, kiválképpen pedig rut dor-
bézlása miatt megfizethetetlen adósságban
esvén, tömlöczben vettetett, a holott im-
már vén ember lévén sokára megis holt.
Mind ezeket azért követői benné megif-
mervén, semmiképpen mais rola nevez-
tetni nem akarnak, ugymint kit önnon-
magokis íráfokban a kereszteni szabadság-
ból Egyiptomban víszza szökőnek, és
mivel ő először Istent elhadta vala Istétől
elhagyattnak lenni mondanak. *Hoornbe
de Brown*: p. 621.

Ezt követte más *Barrow Henrik* ki a
mi Ecclesiáinknak undok káromlója, és
ellenfege volt, kinek nem lévén elég hogy
maga Ecclesiáinkat ezerképpen szidal-
mazta, hanem még gyülekezeti közzé-
velünk ellenkező mérges lelket öntött
de ezis végtere érdeme szerint való ju-

talmár

talmár elnyerte, mert társával *Grinvud Ja-
nos*aleggyütt hat esztendeig való fogóságok
után 1593 esztend: *Ersebet Királyne* *Afz-
szony* parantfolattyaól mind ketten *Lon-
din*amban felakaszttattak, és így a kik első-
ben az igaz Ecclesiától nem akartak füg-
geni, anakutanna az akasztó fárol kellett
függeniek: erre nézve mais mind a kettőt
Sectájok béliek Mártyromok gyanánt tar-
tyák és tisztelik. Ezeknek példájoktól
megrettenvén valamennyin ezen kovász-
ból való Angliában voltak, onnét ki-
szöktenek, és *Johnson Ferencz* *Predikator-
nak* kalahuzsága által *Hollandiának* *Am-
sterdám* nevű Városában férkeztenek, ho-
lott az oltárt fogva meglepedtek.

*Amsterdám*ban *Iohsornal* azon egy já-
romban vala *Ainsworth Henrik*, kik ket-
ren *Confessiot* avagy értelmeokről való val-
lás tételtis ittanak 1602 esztend: *Johnson*
pedig más egy néminémű könyvetis irt
Anglusol illyen *Titulusát*: hogy *tilalmas*
legyen ez mostani Angliai Ecclesiáknak akár
némű Isteni tiszteletekben is lelki isme-
retű Embernek részefülni, sőt abban szak
jelenis lenni: ugyan ez halgatoitis meg til-
totta hogy a több *Angliai* Ecclesiákban
sem *predikatio* halgatasra, sem könyörgef-
re, ugymint babonas, és haszontalan tisz-
teletre ne járjanak. *Hoornbe de Brown*: pag.

625. Azonközben ő maga *Johnson* igen versenyes ember lévén, semmiképpen sem Battyával *Györgyvel*, sem pedig tulajdon maga Attyával békeességben nem maradhatott, hanem mind a kettőt gyülekezetiből excommunicalta, kitiltotta, és öis vizföntag amazokról ki-tiltatot. Annakutánna ő maga *Johnson* és *Ainsworth* közöttis nem sokára veszekedés támadván, Ecclesiájok kétfelé hasonlott, egyik része az Anabaptistákhoz hajlott, melyért a másik résztől kiis árkoztatott: a mellettek maradott részis vizföntag, a két Predikátorok között lévő villongás miatt, kétfelé szakatt, egyik része *Ainsworth*hoz ragzkodott, másik része pedig *Johnson* mellett maradott. Azonközben a két kitfny gyülekezetesekék egy más ellen annyira felháborodtak, hogy *Amsterdamban* az nagy roppant Városban meg nem maradhattak, hanem *Johnsón* a maga pártján valokkal *Emdában* ment, es ott nem fok idő múlva meghalván, halálával együt egész gyülekezeteis eloflott, semmivé lött: *Ainsworth* pedig az ő követőivel szinten *Hiberniában* költözött, és ott feles Tanítványit hagyván, maga rovid idő múlván *Amsterdamban* vizfsza tért. Kinek holta után az *Amsterdami Brunistáknak* Tanítóí annyira elfogytanak vala, hogy tsak

kitfny

kitsinyen mult hogy minden gyülekezetek füstben nem ment.

Annakutánna fok veszekedések, és háborgások után találkozott ismét egy *Cann Ianos*, ki tsak igen kevés ideig maradhatott közöttök, hanem *Anglianak* ez mostani secták miatt elfordult állapottyában (holott a *Brunisták* már nem tsak szabadofokká löttének, hanem ugyan a felső póczrais ültenek) megunván az ő kitsiny, és slejtes *Amsterdami* seregét *Angliában* ofontott, és ott sírossab kontzhoz férkezvén az *Amsterdami* gyülekezetet elmeneivel tsak nem elenyészöven hadra.

Azonközben, valamikeppen *Brun* az ő követőivel *Medioburguban*, *Johnson* pedig *Amsterdamban* meglepedett, szinten azonkeppen *Smith Ianos* Angliából *Lejdában* férkezett, és ott *Sepáratista* avagy *Brunista* gyülekezetkét fundált; de ezis az előbbeni ugyan azon korászból valókkal nem sokáig maradhatott békeességben, kiket ezokáert hogy a predicállás közben a Bibliát forgatnák, és a Soltárokat könyből énekelnek, bálványozássalis vádolt: es mivelhogy az Ecclesiának igazgatásában a Predikátorok mellé Doctorokat, és egyéb igazgató személyeket rendelnek vala, ebbenis őket Anti-Christustól vött szokással kárhoztarta, mind ezeket emberi talál

mánnak alitván lenni. Azomban nem fok idő múlva ő magais *Anabaptistává* lött, de valamint hogy annakelőtte a *Brunistákkal*, ugy annakuránna is az *Anabaptistákkal*, nem mindenben egyezhetet meg, kinek az Anabaptistáknak mind ennyi fokféle fejtajokis nem lött elég, hanem öis maga fejétől ujjabat talált, mert nem elégedvén meg azzal, hogy az Anabaptistáktól megkereszteltetett vala; hanem az utan magais magát vifzza keresztelte, mellyel a *Sebaptistáknak* az az, a *magokat kevesztelőknek* első tenyészője, és koholoja lött. Végeztet re tsak szintén halálának előtte a *perfidismusra* hajlott, és a maga tökéletes igafágát hánta vetette.

Ezt követte egy *Robinson Iános* nevű, a többinél mind kegyesebb s mind pedig tudósfabb, a ki ösztán a *Brunnismust* nem tsak gyarapította, hanem ugyan más kaprárais ütötte, és hogy már reformálta, kiről annakutánna *Independenseknek* neveztek. De minelőtte erről bővebben szolanánk, lástuk itt rendszerint röviden a *Brunnistáknak* kiválképpen valo tudományokat, hogy annál jobb modgyával ösztán megérthetjük a *Brunnisták*, és *Independensek* között valo mind egyességet, s mind külömbféget.

III.

III. R E S Z

A Brunistáknak kiválképpen valo tudományokról.

EZT jól eszünkben kell vennünk, hogy a Vallásnak állatt yára tartozó ágazatokban, ugymint a Szent Háromságról, elválasztatásról, megigazittatásról, megtéréstől, jó tselekedetekről, a Sacramentumokról valo tudományban velünk mindenképpen megegyeznek, az Anti-Christust nagy ellenségeknek tartják, és annak orszagát mivelünk együtt romrani akarják, hanem tsak az Ecclesiái fenytékeknek gyakorlásában, a külső Cérimóniákban, és Isteni tiszteletnek külfő környül álló dolgaiiban volna a villongás, noha napról napra tovább kezdenek menni.

Két kiválképpen, valo okait adgyák pedig, mellyekre nézve kellett legyen ö nékiek az *Angliái Reformata Ecclesiái* tol elválniok.

Elofször, azt mongyák hogy az *Angliái Ecclesiá*, midön ök attul elszakattak nem volt igaz. Ezt pedig innét erőssítik, mert (ugymond) midön az az Ecclesiá fundáltott, kiválképpen *Ersebet Királyné Afzony* idejében, a kölség a Vallásra elsőben nem tanittatott volt jól meg, s nem igazan

zan

Zán tért meg, sem pedig nem valami nevezetes vallás tétellel, és Istennel való szövetség kötéssel vétetnek bé az Ecclesiában; hanem többire erővel, és külső királyi hatalommal való kényszerítés képpen, csak mint valami dob szóra, mind Pápisták, istentelenek, eretnekek elegendesleg gyűjtetnek bé, kikből még a mostani Angliai Ecclesiáis áll. Sőt még mais ez az Ecclesiá, az ő tagjai között az alattomban való bűnöföket, feslett életűeket, és eretnekeket elfzenyvedi, holott nem volna szabad minékünk másoknak büneiben részestülünk.

Másodszor, mett (ugymond) az Angliai Ecclesiá, felállításától fogván az Anti-Christusnak dögleletes Cerimonjaival telyes volt, minémű a Püspökség, a közönséges Isteni tisztületnek Cerimoniás könyvé, holmi külső rendtartások, az innepeknek megszentelése, halott felett való predikállások, s- a többi: mellyeket ők jo lelküi mérettel el nem szenyvedhettek. De mind ezekre igen fontosan, és bőségesen nékiek megfelel Hoornbeek Iános de Brownismo, pag. 640. 648. A mi azért kiválképpen való különböző értelmekeket illeti azok ilyenképpen vadnak.

I. A mint ide fellyebbis mondám, az Angliai Ecclesiákat, minéműek a Püspökök

kök idejében vótanak telyegőknek, és Anti-Christus gyulekezetinek tartják, ugyanint mellyekkel az igaz Keresztrén Emberek sem minémű egyvesülése nem lehet. Ezenképpen más egyéb Réformáta Ecclesiákatis, valamelyek ő vélek nem egyeznek bálványozóknak, és azoknak igazgatásoknak modgyát kegyetlenkedéssel, és Anti-Christus dögleletes szokásával telyeseknek kiáltyák: fokban közzülök a Prefbiteriumot, és Synatokat a Püspökségnél is alábbvalóknak, és ártalmasabbaknak lenni állattyák.

II. Az ő különböző Ecclesiájokat ilyenképpen rendelik: Azt egészen csak szentekből állani akarják, és hogyha közöttök tlyak egy feslett életűt, vagy ámbár valakiben tlyak kis tapasztható bünt vegyenek is ezekben, ottan mingyárt az Ecclesiától magokat elfogják; hanem ha az a bűnös közzülök kitiltatik.

III. Az Ecclesiának formáját avagy valóságát, helyheztetik a külső, és szóval való frigykötésben, ugyanint valaki az ő Ecclesiájoknak tagja, tartozik személyszerint önönmagát esküvéssel kötelezni az Evangeliumnak után szentül való járásra, és hogyha annak utánna csak valamiben vétkezédkis, ha rola megintetvenis abban megmarad, az olyan vagy végképpen kirekesztetik,

tetik, vagy ők az Ecclesiához semmi közök nem tartják.

IV. Az egész Ecclesia ö nálok hét személyből áll, nemis fogadnak abban többet, hanem a menyin egy időben, s egy helyben az igének halgatására, és az Ecclesiának jótéteményivel való élésre egyben gyűlhetnek.

V. Valamelly Ecclesiának fundálására, vagy felállítására, semminemű Ecclesiának külföldi polgári hatalmat nem engednek; mert a keresztnél Magisztrátustól kérték azt, hogy engedné meg had gyűjtenének Ecclesiát, ő előtök nagy bűn, és hogy az Ecclesiában lévő szolga a Predikátor segítségé által kellene Ecclesiát emelni ő előtök képtelen dolog. Mert ő közöttök az immár felállatot Ecclesia, választ Predikátort, de sokszor csak magok közöttük: holt ámbár jelen legyen is a Predikátor, mindazáltal csak közönséges személt visel valameddig az Ecclesiától el nem választatik.

VI. Az illetéknéppen felállatot Ecclesiának, még minelőtte csak egy Predikátora, vagy Presbytere nem volna is kezében adgyák nem csak a tudománnak, hanem a szentelhetésnek, törvénytételnek, és a kultsoknak is, az az, Evangéliumi prédikálásnak, és Ecclesiái fenytéknék privilegiumit

giumit. Az olyan Predikátort pedig, a ki a Presbiteriumtól választatik, ámbár az Ecclesia javalta legyen is, csak farkas gyánánt tartják, és szavát halgatni sem méltóztatják. Ezt mindazáltal az Independensek közöttük némellyek enyhítették, mint Norton *Ianos Resp. c. 8. p. 96.* Ki az Ecclesiának igazgatóitúl a kölségnek is egyezéséből választatott Predikátort is helyesnek isméri. ő közöttök a Predikátor a kölségtől választatik, s ugyan a kölségtől szenteltek felis. Némellyek közöttük a felszentelést közönségesen az Ecclesiának minden tagjainak, az aszszonyi állapotoknak, és kis gyermekeknek is tulajdonítják; némellyek pedig csak a férfiaknak az aszszonyi állapotok, és gyermekek kivül. A felszentelt Predikátor szolgálja nem csak a Christusnak, hanem az Ecclesiának is, melynek vagyon arra való hatalma, hogy a Predikátort szabadosan megintse, sőt megis dorgálhassa: vagy részétől pedig a gyülekezetből kiisrekelzterhetik. Mindennek valaki az ő Ecclesiájoknak tagja vagyon hatalma a predikálásra, a közönséges helyen való intésre, és másokat a gyülekezetből való kirekesztésre. Sokan közöttük csak közönséges személyeknek annyira való hatalmot engednek, hogy illendöképen a Sacramentumokat a kéreztseget, és az Ut

votsoráját mindenkor kiszolgáltathatták.

VII. Kárhoztatták a mi Ecclesiáinkban hogy a házafokat a Predikátor felhirdeti, megeskerti, és megáldgya, holott a mint ök mongyák a házasság tellyeséggel semmiképpen nem tartozik az Ecclesiára, hanem a külső polgári szekre, és azt egészlen tsák az szüléknek, és Magistrátusnak hatalmában botsátták: Az egy mástol való elválast pedig a házafoknak szabadosan megengedik.

VIII. Allattják hogy minden gyülekezet tsak egyedül a Christusnak legyen alája vettervén; és ő kivölette e földön semmi Ecclesiái hatalomtól sem Püspöktől, sem Esperestül, sem a szomszéd keresztő Ecclesiáktól annak ne kellyen függeni. Ugyannyira hogyha valamely Ecclesiának nagyobb része eretnekfőgre, és feslett éltre vetemednékis, és ámbár Predicatorit, s Presbiterit kiátkoznáis; mindaz által semmi Ecclesiái fenyték igazság ferint annak ellene nem áthat, és azt meg nem zaboláztathatja.

IX. Közönsegefen az értelmesbek nem tagadgyák ugyan szinten tellyeséggel hogy a Presbitérium, és a Synatok avagy Predicatoroknak gyűlési isteni rendelések legyenek; hanem rész szerint ökis azokat megárttyák, de ilyen kereszt fogásokkal

hatá

határozzák meg: 1. Hogy azok a Synatok tsak alkalmazhatóságjak, és választás szerint valók legyenek, nem bizonyos időhöz, és helyhez kötöttek, nemis rendszerint valók. 11. Hogy oda nem tsak a Predicatorokat, és Presbitereket, hanem másokatis akár kiket bévegyenek. 111. Hogy minden bévétetteknek hatalmok legyen sententia mondásra, és törvény szolgáltatásra. 1v. Hogy semmit számra, avagy voxnak többvolra szerint ne végezzenek. v. Hogy ott semminémű igazgarok, szófzöllok, Prokatorok ne legyenek. vi. Hogy az ilyen Synatnak hatalma volna tsak legalábbvaló eretnekeknekis megitéllésére tellyeséggel tagadgyák.

X. Allattják, hogy minden Templomokat, mellyek a Pápistalágban építettek, és a bálványoknak szenteltettek volt, földig kelleffék rontani, ugymint, mellyekben Keresztén Embernek Isteni tisztelert nem szabad gyakorolni. Erre nézve egykor *Csidlei Kata* a Brunistáknak egyik tsábitó Profetissájok egy *Grenhil* nevű ferfira akadván, azt a pokolig kezdé kárhoztatni, hogy ő olly helyen tisztelné az Istent, melly hajdan a bálványoknak szenteltetett volt: amaz azt feleli nékie, jól vagyon (ugymond), ez nyilvánfágos dolog hogy egész *Anglia* régenten Sz: Györgynek,

C 2

Scotia

Scotia pedig Sz. *Andrásnak* szenteltetett volt. Azért a te értelmed szerint sem *Angliában*, sem *Scotiában* az Istent tisztelni nem szabad; melyre a Profétissa csak meg nemül. Allattják továbbba hogy minden harangokat öfzve kellyen rontani, mert a harangokkal való élés, ugymint Pápa talál mánya ö előttök igen kárhozatos dolog. Semminémü temető helyet nem engednek tartani, hanem széllel a mezőben a karnak temetkezni.

XI. Allattják hogy minden dézszak, és a Predikátoroknak bizonyos rendelt fizetési nem egyebek, hanem a bálványozásnak utálatos maradéki, mellyre nézve tilalmasok és Evangélium ellen való. Mert (azt mongyák) ez az Christusnak akarattya, hogy a Predikátoroknak ráplálások azonképpen legyen, valamint az öve, és az Apostoloké volt, tudniillik kinek kinek szabad akarattya szerint való adakozásból, és a kösségnek alamisnájából. Ez pedig addig hányák vetik, hogy ofztart minden javoknákis közönséges voltának fakadnak.

XII. Még tsak ajakokra sem akarják venni, a helyeknek avagy időknek nevezeteket, mellyek valamely Szentről, bálványról a vagy tsillagokrol nevezettek: Igvetik meg a *Templomoknak* Sz. Pálról, vagy

Szent

Szent Péterről való nevezet: a *Hólnapoknak* amaz Deákoknál bévött közönséges nevezeteket *Januarius*, *Februarius*, *Martius*, &c. és hogyha a mi Nemzetünkben volnának (kit én nem mondok) kétfégnélkül abbanis a mint miis szoktuk nevezni *Szent György*, Sz. *Iván*, *Kis Aszszony* *hava* &c. könnyen gantsot találnának. Hasonlóképpen a *Napoknákis* a Deák nyelv szerint való nevezeteket *Dies Solis*, *Luna*, *Martis*, *Veneris*, &c. gyomorból gyüölölik, mert mindezek ö előttök bálványozással ferteztettek. Söt még az *Eszendőkertis* nem akarják hogy valaki a Christus születésétől számlállya, hanem ilyenképpen: *Anno ultimæ Sanctorum patientiæ*, az az, a Szentek utólló békeséges türesének Esztendejében.

XIII. Az Isteni tiszteletben semmi bizonyos környü álló dologot meg nem engednek, valamellyek vagy régi szokáson, vagy ugyan törvényen fundáltak. A bizonyos helyen, bizonyos időben való könyörgést, folyóóra szerint való predikálásokat kárhoztatták: a predikáló székeket tsufolyák, és a hofszu ruhában való predikállást, nem külömbnek tartják, mint ha valaki Pápistai ábában avagy Barát kamfában predikállana.

XIV. Minden bizonyos formára való

könyörgéseket, sőt még az Uri imád-
fagotis, az *Mi Attyánkot*, babonásnak bál-
ványozásnak, és ördöginek tartják, mely
(azt mondják) nem azért adatott a
Christustól hogy azzal könyörögenék,
hanem hogy csak példa gyanánt lenne
előttünk, mely szerint kellene köny-
örgésünket rendelnünk. *Robins. Apolog.*
cap. 3. pag. 24. Sőt némelyek között
aztis merik mondani, hogy a *Mi A-*
tyánk csak szintén oly kedves Istennek előt-
te, mint a Sídó előt a dísző bus. Pagit f. 37.
Regg. pag. 107. A könyörgéses könyveket,
mellyek ambár akar minémü Istenes Em-
berről irattak légyenis, tsak ugy tartják
mint a Pápiáták Missáléját, vagy az Angliai
Liturgiát: a mint *Johnson Ferencz Car-*
penterusnak írot levelében p. 39. Mert (ugy-
mond) az olyan Isten előtti tsak idegen fű-
sttel való áldozat, a könyörgésnek tsak bál-
vánnya. es a könyörgésnek lelkét az Em-
berben megfojtya. Mellyeket elégségesen
meg czáfol *Hoornb. de Brown: pag. 681.*
683. Holott *Calvinus Jánosnak* kit ökis
hogy már Reformátoroknak ímérnek, és
tisztelnek erről való értelme más külö-
ben vagon, ki *1546. Efstend. 22. Octob.*
költ levelében az *Angliai Proteáornak* azt
írja: *A mi a könyörgéseknek, es Ecclesiái*
rendtartásoknak bizonyos formuláját illeti,

igen

igen javallom hogy egy bizonyos legyen,
melyről a *Prédikátoroknak* az ő tiszteteknek
véghez vitelében ne legyen szabad eltávo-
zni; mind erre nevez hogy némelyeknek egy-
ügyiségének, és tudatlanságának használhaf-
junk; mind pedig hogy az *Ecclesiáknak* egy-
más között annál erősebb eggyeségek legyen:
de legkiválkeppen hogy elköttejék úta né-
mely izvezzőknek nyukhatatlanságának,
kik holmi újjetásokat akarnak indítani. Igy
azért egy bizonyos *Catechismusnak*, a Sa-
cramentumok kiszolgáltatásának, es az kö-
zönséges könyörgéseknek is egy bizonyos for-
májának kell lenni, &c.

XV. A Soltároknek éneklését, hogyha
nem szintén azon szókkal vadnak mint az
Bibliában, hanem tsak magyarázat szerint
való énekek, minémük a mi Templo-
minkban való *Impressumbéliek* (a mint
közönségesen hívjuk) annal inkább más
egyéb *Hymnuszokat*, mellyek az írásnak
nem betünként való szavai, tellyeségesen
megvetik. Megengedik ugyan hogy a Sól-
tárok minden *Ryhtmus* nélkül énekeltes-
senek; de nem ugy mint altalában való
háladásnak tisztai: (mert az illyeten éneklés
ő előttök szintén olyan bálványozás mint
a bizonyos formára való könyörgés) hanem
tanításnak, es vigasztalásnak okáért. Ne-
mellyek kik *Smith János* kiről fellyeb p. 19.

C 4

szollot-

szollottunk) követik, mindé könyvül való éneklést az Ecclesiában akár rythmus szerint, akár rythmus nélkül legyen báványozásnak tartnak: az olyan Sóltárokat mindazáltal mellyeket a Szent Lélek (a mint ök mongyák) minden elmélkedés nélkül kinek kinek szívében sugal, mindennek felett bötsülik, az illyeket szokták közönséges helyen kiválképpen enekleni, de eztis könyv nélkül. Az *Amsterdami* Brunisták nem régen ebben való vélekedéseket megváltoztatták, mert ezek a Sóltárokat éneklék ugyan, de tsudálatos nórakra, az *Ainswortnak* darabos, es ide s-tova csigázott magyarázattya szerint.

XVI. A predikálás ö közöttök nem a Prédicátori tiszthez tartozik, nemis tsak a Presbiterekkel köz, hanem mindenekkel akar Varga, akar Takárs, tszytot kötö, kemény löprö légyenis közönséges, hogy ha arra való ajándéka s-tudományya vagyom.

XVII. Eza szó SACRAMENTUM ö nékiek tsak Emberi találmány, megvesztett, vétkes szó: azért nem méltó meg tsak nevez étreis.

XVIII. A több Angliai Reformáta Ecclesiáknak keresztselét haszontalannak és semmire valónak, és nem kegyelemnek hanem harágnak, és karhozatnak petsétek mongyák; de mindazáltal visza nem keresztselik.

XIX. Az *Ur Votsorája* felölli azt állatják, hogy minden Vasárnap ki kellyen szolgálattani, a véle éles közben pedig kinek kinek füveg feltéve kellyen az asztalnál ülni, mert mezitelen fövel az *Ur Votsorájával* élni ö előttök ekrelen báványozás. Ez vélekedéssel mindazáltal az *Amsterdamiaknak* tselekedetek ellenkezik, holott kiki valameddig eszik, és iszik az *Ur asztralánál* mezitelen fövel vesztég ül.

XX. Minden *Catechismusokat* mint hogy azokis bizonyos formák megvetnek. Az *Apostoli Créaót* ugymint (a mint ök szólnak) tövel hegygel öszvé hanytrongyos tóldalékot, femminek tartják, mellyet ezért a benne lévő czikkelyecskejért *szálla poklokra* káromkodásal is vádolnak.

XXI. Minden prédikatio után a halgatók között hárommal vagy négyel profétáltatnak, ezt pedig a profétálának szabadságát mindeneknek megégedik. A profétálás után vetélkedés következik, és kinek kinek szabados az ö akadályir, ha mellyeket a predicatióból vött, ugyan a gyülekezet előtt előlhordani, mellyekre a Prédikátor tartozik megfelelni: az után ösztán az Ecclesiái fogyatkozásokat igazitják el.

XXII. Hogyha a Magistrátus az ö Ecclesiájoknak tagja, ámbár Király légyenis, de hogy ha valamelly vétekbem találatik, tsak

tsák a legkisebb gyülezetnek is adnak annyira való hatalmot hogy szabadosan a gyülekezetből kitilthassák: amannak pedig nintsen arravaló szabadsága, hogy ez egész földön máshová, meg legnagyobb Conciliumrais apellálhasson.

XXIII. A Magistratast a Törvény szabhatásnak méltóságától megfosztják, mert azt mongyák, hogy csak egyedül az Isten az ki mások eleiben törvényt írhat, hanem a Moyses külső igazgatástól való Törvény szinten azonképpen köteleznek minket is mint a Sidokat.

XXIV. Allattják hogy a Magistrátusnak minden paráznákat, káromkodókat, szombat töröket, főképpen pedig a bálványozókat törvény szerint megkellye ölni. A bálványozókon pedig értik, nem csak a Pápistákat, hanem nagyobb részben minden Réformátusokat, valakik az ő porrázok után nem futnak, mert valami bizonyos forma szerint való könyörgés, fő az Uri imádságis bálványozás ő előtök mindaz által hogy a lopókat felkellye akasztani, tagadgyák.

XXV. Nyilvánlagosan tanittják, hogy minden Académiákat, ugymint mellyek a Klastromoknál is alábbvalók, fölsig kelleny rontani. *Aristotelest, Platót, Cicerót* és több pogány íráfokat megkellyen égen

ni. Szent írás tanuló Deákot csak egyet sem kell tartani: mindennémü külső böltsélségre való tudományokat megvetnek: mindenféle könyveket akár Szent Írásváló magyarázatok, akár vallásfunknak czikelyinek fejtegetési legyenek, tüzre méltóknak itélik, és csak szintén az egy Bibliát akarják megtartani, és mindenektől olvastatni.

XXVI. Ez pedig közönségesen megrogzót szokások, sőt már ugyan természetis vált benne, hogy minden vélekedéseket sőt még gonoszlágokaris homályos kettős értelmü beszéddel palástolják. Ezt pedig még aggeb Attyoktól *Brun Robertól* kapták, ki viszont kétségnélkül a *Jesuitáktól* tanulta volt. Mert midőn ő magát *Brun* feleségének képtelen rongálásáról némellyek intenék, azt szokta volt az illyeknek mondani: *Ah távol legyen én tölem hogy feleségemmel azt tselekedném! nem verem én annyiban menyiben feleségem, hanem a menyiben rosz vén Asszony. Illyen amaz Vittaker Godfrid nevü Amsterdami Brunistánakis keresztfogása, kit midőn más Ember feleségével Holder Judittal egy ágyban kaptanak volna, magát ezzel mentette, hogy ő azt nem tselekette legyen gyönyörűségnek okáért; hanem hogy az ő nagy nyavalyában levő Judittját vigasztalná, és me-*

melegítgetné. Többekéris efféléket sokat hord elő *Euseb. Paget.* az ő Harefiogrphiajában *fol. 59.* Honnét őszve szedegette *Hon. Reggius* az Angliai mostani zürzavartól írott könyvében. *pag. 36. 37. Sc. Salmasius defens. Regiæ cap. 10. p. 229.*

Mind ezekben az ő kótsogos főtül származott vélekedésekben pedig magoknak annyira recczenek, hogy a Christus koronáját, Királyi pártzját, és országát egészlen tsak az ő Ecclesiájokbá alitryák ragyogni, és valamely Ecclesiák ilyen módon igazgattanak, hasonlók ama menyből leszállot, uy Jerusálemhez. Minden egyébréformáta Ecclesiák felöll pedig, valamelyek másképpen, és nem így igazgattatnak, ilyen értelemben vadnak, hogy nem méltok légyenek arra hogy Ecclesiának mondaflanak, hanem tsak merő az ő Anti-Christus gyülekezeti, Babylonok paráznák, és megveszett társaságok, melyektől Keresztén Embernek nagy sietséggel elkell válni.

IV. R E S Z

Az Independentismusnak eredetiről, és Anglián kiövl való elterjedeséről.

Smith Iános azért *Lejdában* meghalván kiröli de fellyeb *p. 19.* szóllottunk, vele együt

együt a Brunnismusis tsak színrén meghalóvan vala, mert *Angliában* a Püspököktül való felelem miatt semmiképpen lábra nem kaphatott; *Belgiumban* pedig noha gyakorlása kelletinél szabadosabb volt, mindazáltal Tanitói felette igen elfogytának volt: hanem sokára találkozott egy *Robinson Iános* nevü egyebként igen tudós Ember, ki *Angliában* a Püspököktül nem maradhatván, *Hollandiában* ment, és *Lejdában* *Smithnek* helyében szálván, az ottvaló Brunnista Ecelesianak Prédikátorává lött, ki osztán az ide, s-tova való czibállas miat megrongyosodott Brunnismust nem tsak megfejelte, hanem más szörben is öltöztette, és sok *Articulust* nevezve megváltoztatta: honnét uy **PURITANISMUSNAK** is neveztetett, és osztán addig faragra hogy a Brunnismus Independentismusává vált. Mert mihelyen ez *Angliából*, *Hollandiában* érkezett, ottan mingyárt az Angliai, és Belgiumi Ecclesiáktól való méltó élválásról, és Sectájának mentfégére való külömbkülömbféle könyveket irt, mellyekkel mind *Angliában*, s mind *Belgiumban* sokakat eltsábitott. Innét lött osztán, hogy a minap lenyakaztatott **KAROLY KIRALY** idejében az Uy Puritanusok között, kik minnyáan ugyan ebben megegyeztenek volt, hogy jó lelki

isméret szerint az a Püspökség, és azok a Cérimoniák elszenyvedhetetlenek volnának: ezen mind azáltal közörtök vetélkedés támadott, hogy a Püspökség helyett tehát miképpen kellene legjobban az Ecclesiát igazgarni. Ezen értelmek meghafonlott, mert egyik része a Galliai, és Belgiumi Ecclesiáknak igazgatásának módgyát a Presbiteriumot, és ehez tartozó Synatokat, Classifokat javall vala: másik része pedig, tudniillik a Brunniák, noha ezeknekis nagy része tellyesfégesen a Presbiteriumot meg nem vetette, mindazáltal a más Ecclesiáktól Synatoktól, és Classistól való függést nem akarták megengedni; hanem hogy az Ecclesia lenne csak tulajdon maga hatalmában, és az Ecclesiái fenytéket maga tagjai között gyakorlandó fenkitől nem fügven. Innét eredett első rán az *Independentismus*. De mivel *Angliában* még akkoris a Püspököktől való félelem miatt semmit nem indithattak, ezt *Belgiumban* állatták fel *Reg. pag. 1. 41. 116.* Azonközben midön ketten ezek így villoganának, két kotzódók közöt harmadik lött nyertes, mert ismet egy része arra hajlott hogy az Ecclesiának igazgatásá egyedül csak a külső Magistratust illeti, ezek pedig voltak a *Colemannianusok*, kikről alább a VI. Részben bővebben.

E

Ez *Robinson* mindazáltal nem fok idővel halálának előtte *Amefiusnak* és *Perkinsusnak* fok izbeli levelei, és véle való vetélkedések által leikiüfmeretiben meg győzeten jobban észére kezdett térni, ugyanynyira hogy magát immar erreis reá vötte volt, hogy gyülekezetit azon Ecclesiával mellytől annakelőtte elpártolt való, öfzebékéltesse; főt immár Sectáriusnak ezris megengedte volt, hogy a mi Ecclesiáinknak csak prédikatioira, és könyörgés tételire reá járhatnának, és hogyha tovább élhetett volna, immár nagy reménség volt effelölis, hogy a Sacramentummal velünk való élésfreis öket reá botsátván, az Ecclesiái fenytékbis velünk tökéletesen meg egyezett volna. Ez ugyan egyébkent igen kegyes, szelid, és nagy tudományú Ember volt, ki mind egyebekkel, mind kiválképpen a *Lejdaí Theologusokkal*, nagy barátságosan, tsendesen, és bekeffégesen élt. Ez volt mondom a tulajdonképpen így neveztetett *Independentismusnak* fő Authora. De ezt itt elzünkben kell vennünk hogy az *Independens*ekis kétfélek: avagy józ anabb értelműek, és eleinte csak szintén az Ecclesiának igazgatásában töltünk különözök: avagy *esze veszettek*, és *megbódultak*, kik amazoktul is csak nem annyit különöznek mint mi tölünk az

D 2

eggy

egy nevezeten kívül, a mint genealogia-
jok pag. 13. levagyon rajszolván, kikről
emlekezik *Regg. pag. 3. § 55.* Mi ez három
következendő részekben szállunk azok-
ról kik józanab értelműeknek nevezet-
nek. Tudgyad ez tis mindazáltal, hogy sem
ő maga *Robinsonus* sem pedig mais követ-
ői, nem akarnak *Independens*eknek ne-
vezetni, úgy hogy bizontalan mitsoda ked-
vek szerint való nevezettel nevezhetnének
kér, mert *Brunnistáknak* avagy tsak *Brun-
Róbertnek* felelt életére nezevis nem akarnak
hivattatni; erre neze *Robinson* Apolo-
giájának Titalusában magokat *a mint hogy
közönfegesen úgy igen gyalázatosanis, akat
Brunnistáknak akár Barrovistáknak nevez-
tettének* írja. A mely első Cöfessiot pedig
1596 *Eszend:* irtanak, ennek az Oxoniumi
Doctorokhoz írott Apológiájában magokat
*Belgiumban számkivetésben bujdosó Anglu-
soknak* nevezik. De mint hogy *Robinson* A-
pológiájában egynehány helyen Ecclésiá-
ját a Christuson kívül mástul valakitől
vagy Ecclésiától, vagy akat minémü gyü-
lélektől *independens*nek írja, és mint hogy
tselekedetekkelis senkitől az Ecclésiá-
dolgokban nem akarnak függeni, erre ne-
ve meltan neveztetnek *Independens*eknek.
Ezek eleinte tsak igen kevesen voltak,
de minden igyekezetekkel azon voltak
hog

hogy elsőben is az országnak színét az U-
rakot, fő Aszfzonyokat eltsábitván magok
részekre vonharnák, mely úton a mit
számmal nem tehetrek Patrónufoknak
méltóságokkal pótolták ki, innét lött osz-
tán ereje, s fontosvolta Sectájoknak. Ez
Robinson annakutanna a maga és Ecclé-
siájának nevével Apológiát, avagy maga
mentségetis irt 1619 *Eszend:* a mellyen
fundálta derekason sectáját, mely mind
Deákul, s mind Anglusol olvaftatik, ez el-
mult 1643 *Eszend:* pedig ujobban kiis-
bottsáttatott. Azomban minekelötte *Röbin-
son*, koholt sectáját vagy megjobbitotta,
vagy ugyan azont meggyükeresztethette
volna, ugyan *Lejdában* megholt: mineko-
káért a még gyengekorában árvaságra ma-
radott *Independentismus*nak követői,
hogy jobb modgyával terjeszthetnék tuda-
mányokat *Lejdából* 1630 *Eszendő* tájban
többire mind felköltének, és szintén *Ame-
ricában* mentenek, hová akkoron Angliá-
bólis a népek felette sokvolta miatt sel-
lyérséget szalítottanak hogy ott telepedné-
nek meg. Ezekhez adván magokat fokban
mind az othon *Angliában* lakó és alattóm-
bá az *Independens*ismus mellé szító Papok;
mind pedig többire a *Lejda*i *Brunnistá*
Anglusok, egy *Neo plemmuda* szép, putz-
ta, szigetben megtelepedtének, és ott uy

Respublicát, ty Angliát emelvén, Ecclesiájokatis a mint szintén akarták az *Independentsmus*, szerint úgy fundáltak. Ugyanis ilyen helyen, s- ilyen módon könyű akart kinekis reformálni.

Annakutánna nem sok idővel Angliában ísmét némelly *Non Conformisták*, Kikről p. 10. szöllottunk, noha szintén szakadást inditani nem akartak, mindazáltal a Püspökségnek, és Cérimoniáknak inkább inkább ellene kezdetének állani, mellyért *Wilyam Laud Cantuariai Ersektől* számbavetésben üzetettek. Kikhez hozzájok advan magát egy *Cotton János* nevű *Londinumi* Prédikátoris, felesed magokkal Angliából felköltének, és 1635 *Észend:* ott Angliában a többi után mentenek, és ott az Independensekhez hajlottanak. ömaga *Cottonis* noha annakelőtte a Separatistaktól különözö értelemben volt; mindazonáltal itt osztán senkitől nem felvén a *Robinson* sectája mellé állott, és mivel mind tudós; mind igen ékeffen szöllő, és a többi között magát reá tarto Embert mostanis, az *Independentsmus* osztán annyira előbmozditotta; ugghogy vala mint ennek első fundamentum felvetése *Robinsonnak*, szintén azonképpen dereksan felállatást, és elterjesztését *Cotton* tulajdonithatni. Ez mingyárt nagy Angliában

ban vissza széllel leveleket küldözvén, kezdette hiteffíteni az ő úgy formára állott Ecclesiáját, és dolgainak szerentsés folyását, hogy ezzel még másokatis partyára vonhatna. Ilyen derekas dolgaiban pedig segéde, és mint egy ugyan Collégája volt egy igen tudós, de mindenféle eretnekségekkel tellyes *Hutchinsonia* nevű Áfszszonyi állat, ki az Independensek között merő Profetissa gyanánt tartatott, kőről még mais sok tsudálatos dolgokat írnak. Ezzel *Cotton* addig társalkodott, hogy még magais töle felelte igen megvesztegettet, és sok tsudálatos eretnekségekkel *Antinomismussal*, *Arminianismussal*, *Libertinismussal*, és több effélekkel töle megrefezgitetett: melly *Hutchinsoniáról* alább a VI. Részben bővebben. *Cotton* azért mindéféle sectáját innétis hintgetvén sokakat igen megvesztegetett, kinek nagy hírét halván O Angliában *Guðvin Tamás* Oxoniumi Sz. iras magyarázó Doctör, sokakar magához hajtván szintén *Amerikábanis Cottonnak* utánna ment. Ez idő alatt ísmér a Belgiumi Anglica Ecclesiák megsensdefettének: annyira hogy a *Roterdami Anglusok* Ecclesiája, a több Belgiumi Ecclesiák szerint a Presbitériumnak igazgatása alatt megmaradott, mindaddiglan valámig a mostani Angliai hadakozásoknak

egyik nevezetes forralója *Hugo Peter* Angliából közzétek érkezett , a ki *Cottonnak* uy Angliából egynehány ízben hozzája küldött levelei által megvesztegettevé a Roterdámi szep Ecclesiát az *Independensek* formájára alkalmaztatta : de ez is csak megzavarván , nem sok idő múlva ott hatta , és öis az ujjonnan támadott híres Doctorhoz *Cottonhoz* Uy Angliában ment.

Annakuránna vizfont Angliából a régi *Conformisták* közül hárman , ugymint *Bridges*, *Simson*, és *Ward*, *Hollandiában* érkezvén *Cottonnak* a *Roterdami* Ecclesiába való *Prédikátor*ságban helyében szállottak. Kik mindeneknek előtte, ellenemondván az Angliai Ecclesiától való felszentelésnek a közönféges kösség közé adták magokat; hanem öszrán ugyobban az magok gyülekezettől Papságra választattanak , és felis szenteltettek : *Bridges* először felszentelvén *Wardot*, az után *Wardis* *Bridgist*. De nem sokára ittis, rú zürzavart támadott *Simson* és *Bridges* közör a próféválásnak gyakorlásá miatt , melly a *Brunnisták* közt mais szokás : mellyet *Bridges* nem javallott, s nemis akar vala engedni; amaz pedig ellenben minden tehetőségével vittatta : ez miatt az Ecclesia meghasonlott, s kétfelé szakadott , ugyhogy *Simson*
Brid

Bridgefől külön Ecclesiát emelt, *Bridgef* is külön. Azonközben ugyan a *Roterdámi* Ecclesia, néminémü okokra nézve, kétfégnélkül *Simson* nógatásából megúván *Wardot*, nem nyugovék mind addig miglen csak maga hatalmabúl Papságátul meg nem fosztotta, noha *Bridges* eléggé ellenzette. A melly botránkozás a szomszéd, *Arnhemumi* *Brunnisták*at is megháborította, kik magokat közben vetvén, két *Predicatorokat* ugymint *Gudvint*, és *Nijt* két *Presbiterekkel* együt *Roterdámban* küldöttének; ezek *Bridgef*, és közzülök egynehányat magokhoz vévén, rendelték egy *Synatnak* formáját , s-es az, mellyet *Apológiájok*ban annyira commendálnak, hogy minden országos gyülések felett való.

Mint hogy pedig egyik Ecclesiának máfiktól való függetlenséget ök ennyire vitrattyák , szükség megértenünk , ebben az Ecclesiában való háborgást miképpen tsendesítették le. Amaz egynehány öszve gyült személyeknek azért a dolog felőlváló tetzések ez vólt : Mivel hogy a *Roterdámi* Ecclesia , vagy annak csak nagyobb része , vakmerőkeppen a *Predicator* tiszteiből levetette : annakokáért a minr azon maga mentő feleletekben írják , hogy mind a kereszttének között való közönféges

ges törvényre nézve, mely vagyon a botránkoztatásoknak eltávolztatásáról; mindepedig ama kiválképpen való törvényre nézve, mely a mások büneiben való részvételül tiltja, tartozott (ugymond) az az Ecclesiastica hogy magát a körül lévő szomszédos Ecclesiáknak, mellyek tselekedetivel megbotránkoztatának, tellyes ítéletek alá botránkoztatának: sőt hogy ha meg nem bánta volna tselekedetét, hanem meg vakmerő volt volna, hatalmukis volt volna a megbotránkoztatott Ecclesiáknak, hogy szemközti ellen *sententiam non-communicationis*, az az, véle való egyesüléstől egyetbe keltető *sententiát* mondhattak volna sőt még más Ecclesiáknak is hírré tehetnének volna, hogy véle ne egyesülnének, valameddig illédő jobbalafát nem mutatná. Ezért szűnkben kell vennünk hogy nem mongyák *excommunicationak*, hanem *non-communicationak*, mert azt mongyák, hogy *excommunicatio* olyan hatalmat jelent, mellyel a nem keresztények ellen, s nem lehet más valamely *particularis Ecclesiastica*, s ez minden közöttök való villongásnak oka; de a *non-communicatio* egyenlők közöttök való hatalmat jelent, mellyel való büntetést azok mellet vagyő, a kiket illet hogy véle egyesülést tartsanak, vagy ne tartsanak.

Ez dologról azert ilyen végezer törté-

nek, a melly szerint akarják, hogy másfokis hasonló dologban melly Synator érdemel végezzenek. Mert némely Synator megengednek ugyan de olyat, melly ne legyen rendszerint való, avagy bizonyos időhöz kötöttség, a mint oda fellyebb p. 26. art. 1. megértettük. Az *Arnhemumi* gyülekezet irt a *Roterdami* Ecclesiának, megemlirvén nekik a botránkozást, mellyel másokat megbotránkoztatott, a Predikátort vakmerőképpen maga hatalmából tisztiből levettén: s ennekokáért kívánta tőle, hogy a Christusnak nevében engedné meg, az Ur tisztességének helyére állatásáért, és a megnyomorítottat Predikátornak vizgatásáért, hogy ezen dologot botsátának a többi magok nemzetebeli Ecclesiáknak, vagy akár kiknek, kik ezzel megbotránkoztatának ítéletek alá. Mellyet midőn örömmel megengedtenek volna a *Roterdamiak*, amazok *Arnhemumból* hozzájuk általmentek, és öszvegyülvén, a dologot egyenahány napiglan hánták vetették, s a tanúvallásokat, bizonyágokat hordván elő, mint színtén valami külöf székenn szokot lenni: annakutánna a *Roterdami* gyülekezet méltatlan tselekedetiről, és botránkozás szerzéséről meggyőzetvén, megísmérte vétékét, és a Predikátoris megvalván, ha melyben vétkezett, elébbeni tisztiben, és hely-

helyében beállatarott, és nevezetes böjti hirdetvén Isten s- Emberek előtt azért az ő tselekedetekért magokat megalázták. mi pedig a két meghasonlott *Independent* gyülekezetet illeti, nem sok idő múlva *Simson* és *Bridges*. Angliában megtérvén mind kettőnek Ecclesiája, a külföldi Magister status hatalma által, nagy nehezen ösztönözék békéltetett, és a Profétálsnak szabadságis külön magok között, azis tsak az in- nep napon nékiek megengedetett. *Regius pag. 41, 42, § 61. Hoornbeec de Bro- nist. pag. 660.*

Ez volt az *Independentismusnak* elei- fogván Belgiumnak *Hollandia* nevü to- tományában és Uy Angliában való elter- dése. Lássuk immár O, a vagy Nagy Angli- banis miképpen kaphatott legyen lábra.

V. R E S Z.

Az Independentismusnak benn Angliában való elterjedéséről.

MInt hogy akár kiis méltán tsudálko- hatnék rajta, hogy holott ez kárhoz- tos secta, közel hetven eztendeig va- körmös rezgelődésével s semmiképpen Angliában lábra nem kaphatott, s- ez egy- néhány eztendek forgásában olly hirtele- séggel hogy, s- miképpen kapafzkodhat

arra a felső pölczra, mellyen mostan ülven az egész Országot porázan hordozza. Hogy azért a *Kegey Olvasó* jobban észében ve- hessé, melly kis szikrából eredett legyen ez, nem tsak az Angliai Ecclesiát, hanem épen séggel magátis az Országot mostan keservefen pufztító tűz, és melly vérrél buzgó úton emelte legyen fel fejét az *Independentismus*, szük lég ez elmúlt ezten- dök béli Angliai históriákban valamennyi- re bétékintentünk.

Odafelleyb az első Részben megérter- tük az Angliai Ecclesiáknak még a nagy emlékezetü *Nyolczadik HENRIK Angliai Királytól* kezdeten Reformátótól fogván való igazgattarásoknak módgyát, úgy mint ki 1540 *Ejztend* rájba a Romai Pápát dög- leletes tudományával egytűr Angliának fokán kilobbanván, annak a lelki dolgok- ban való minden igazgattarátis Országából annyira kirekelztette, hogy rettenő fe- nyegetéssel szerte széllel országában megis kiáltatta: *hogy valaki a Romai Pápának Angliában vagy a lelki, vagy testi dolgokban tsak legkissebb hatalmat mernes tulajdoni- tani, mindé kedvezés nélkül elestének elkellet- nek fogyni: egyczersmind minden Angliai és Hiberniai Ecclesiákot es küvéssel arra kö- telezte, hogy az idótól fogván egyedül övet, es ő utánna következendő Angliai Királyo-*

kat ismérjek, és vallyak minden ő birtokában való Ecclesiáknak az Christus után legközelebb való fejének, és Pápájának lenni. Es így az Ecclesiában való felső hatalmat a Király maga kezéhez vévén, azon Urfekek, és Püspökök által való igazgatást, tsak színtén a Vallást változtatván, az Ecclesiában fenhadra, mellyben az őltárd fogván mind az elmúlt 1642. Esztendőig megmaradt. Melly Püspöki igazgatásnak módgyát, a mint hogy eleitől fogván bal szemmel nézték a kiknek a *Belgiumi*, és némelly *Galliai* Ecclesiáknak igazgatásának módgya a *Presbyterium* helyesnek tecczet, ugy annakutánna nem sok idővel támadtanak ezek kikeről itt szólunk az *Independensek*, kiknek egyik sem teccvén az szent írásnak minden példája, és bizottsága nélkülü harmadik Ecclesiái igazgatásnak módgyát koholtanak. Így osztán a Püspöki igazgatás Angliában a *Presbyterianusok*, és *Independensek* között nem különben lévén, mint két tar között egyhajas, mind a két fél, kíválképpen pedig az *Independentismus* tudván, hogy vele egy portán meg nem alhatnak, ellene igen berzenkedett. De mint hogy a Püspökök annyira immár az Ecclesiában meggyűlöretett volt, hogy a kölfég köztis ez közbefszédben költ, *no Bischof, no King, az az*

ba nem lesz Püspök, nem leszén Király, erre nézve ezekre eleitől fogva nagy vigyázás volt, ugyhogy valakiket a Püspökök megfajditottak hogy ezt az Angliai Ecclesiáknak bévött igazgatásoknak módgyát kárhoztatván, abbá újítást akarnának tenni, ottan minden kedvezés nélkül vagy tömlöczre hánták, vagy számkivetésben tűzték, vagy ha ugyan megvakmerőült, mint némellyeknek fülöketis elmetéltették; mind azáltal mind ilyen kemény fenytékelis tellyességesen őket ki nem gyomláhatták. De hogy a Presbyterianusok (ugy mint kik mind értelmekre, mind erkölcsökre nézve ditséretes bekvoltak) ne szölyünk, lássuk tsak a független Attyafiakat.

Ezek azért nagy részént Anghától való számkivetésben lévén is, mindazáltal nem tsendefedtek, hanem ottan ottan levelekkel mind azoknak sziveket, kik már hozzájok hódoltak volt, mind pedig a kiknek arra való hajlandóságokat ismerték, sok ketsegetékekkel, igéretekekkel alattomban onnét kivöl köszörülték: azonban az otthon Angliában benn maradt, de a Püspököktől való félelem miatt, bolondító borokat rzégér nélkül áruló *Independensek* is, valamivel titkon ügyeket gyamolihattak, semmit félre abban nem hadtak: mint hogy pedig árújuk a fő rendek előtt igen

kelletlen volt, tudván eggyezersmind hogy *nintse semmi a köfsegnél változóbb*, elsőbenis az alacson rendeket, mester embereket, vitélő népeket környékezték meg, és azt nagy részént kevés munkával magokhoz tsábitották: de vévén ezekben hogy régé feltöt fölt fanalokat, mint addig is jo szzerrel meg nem széhenk, miglen a Püspököket, és azoknak fő Faurorát a Királyt székekből nyakra före le nem hánnák azért minden igyekezeteket ezeknek veszedelmekre fordították. Melly igyekezeteknek véghez vitelére ofztrán illendő alkalmatoságotis kerestek, mert látván nem csak a köfseg nagy részének, hanem a fő Angliai Ersekeknek, Püspököknek fok féle erkölcstelenségekért, minden rendeket feitül hazazáfokért, és a Romai Bálpejorhoz való kattsontáfokért, mind a Püspökörégimentől, mind pedig néminémü ay adózás miatt a Királytól valamenyire mint egy megidegenedetségeket, ennek ofztrán árnyéka alatt megszszebb kezdetek terjedni, és regi szokott mesterfégek szerint az Ecclésiának reformáláához való szines buzgófogok által többeknekis sziveket magokhoz tsatlani: mellynek kinyilatkoztatására annakutánna nem fok üdövel magoknak tagafabb kaputis nyitottanak. Mert

minapi

minapi *Angliai K A R O L Y Király* eleitől fogván igyekeztén rajta, hogy három nemes Országi *Anglia, Scotia, és Hibernia* között, nem tsak külfö, hanem belső Ecclésiái szövetségétis köthetne, melly ditséretes igyekezetit a Király közlötte az Angliai Cléruffalis, hogy erre mitsoda által-utat javalhatnának: erre pedig az Ersekek, és Püspökök eggyező értelemből alkalmatosabb útát nem találtak, mint, ha a Király, egy bizonyos *Liturgiat*, az az, a közönféges Isteni tisztületnek kifzolgálatásáról való egy bizonyos Ceremoniás könyvet vétetne beszéllé minden Ecclésiákban, hogy igy sem a közönféges helyen való könyörgéseknek, és az ifszufágnak Catechizálatásának formájában, sem a Sacramentumok kifzolgálatáa körül való Cerimoniákban egyik Ecclesia máfiktól ne különbözne, és attúl az egy házi szolgáknak ne lenne szabad eltávzniok.

Ez tanács a Király előtt igen helyesnek tecczván, a könyvnek megkészítését az több Püspököknek eggyezésekből, bizta az akkori *Canuariai Ersekre Willyam Laud* ra, mellyet az Ertek magára vállalván, a hajdani fokféle Papistai majmoskodáfoktól, nem szintén üres Anghai liturgiás könyvet, nehöl talám megis jobbitotta; de

E 3

|moni-

moniakkal megis vesztegetvén, kinyomtatatta, és a Király parantsolattya szerint, széllel az Ecclesiákban kiadta, melyet minnekutánna az Angliai Ecclesiák nem színtén minden sibongás nélkül bévetrennek volna; annakutánna az Ersék a Scotia Ecclesiáikrais a Király parantsolattyaival reájok küldötte, hogy minden zúgolodás nélkül ökis bévegyék, és a szerint szolgáltassák ki közönféges Isteni tisztelereket. *Histor. Parlam. Angl. p. 7. Ellench. mot. nup. p. 23.*

Ezt ösztán mind azok, kiknek a Püspöki igazgatás igen ellenek vólt, illendő alkalmatosságnak itelvén, rajta megindultanak, és egynehány probalháro jelekből, legközelebb pedig a tülök kiadatott Ceremoniás könyvről, a Püspököket széllel nyilván való Pápistafággal kezdeték vádolni: melly szemeségg ugyan hogy a Romai ragadó ruhnek az Ecclesiában lassánként való bétűzfását annyira eszekben verték, s rajta megindultanak, méltán benne ditséretes lött volna, hogy ha végek, s- igyekeztek a szép Reformatiót oly igen óhajtró szines beszédekkel eggyezett volna; de minden buzgófágok mi végre tzelozott, a dologban annak uránna minden faradozófok, utyok, s- vittatásoknak kimeneteliv nyilvánfágosan megmutatta.

Ezzel

Ezzel azért a változó kösség között magóknak rágasább ajtó nyitván, előrtök a püspököket annyira utállásban hozták, hogy a nép tellyesfégesen a Püspöki igazgatastól megidegenedvén, egy része a *Presbyterium* melle, mas része pedig az *Independentismus* hajlana. Immar azért tsak az egy ellenek támadás vala hátra, ennekis az *Independensek* kívánfágok szerint való modgyát könnyen feltalálták hogy tudniüllik elföben alattomban a *Scotusok*at ugymint, kik ezektől a nagy kóköfoktúl rávalubb voltak felültetnek, és így ökis bátorfágosabban rezgelödnének. Kiknek ösztök ellések nemis lött haszontalan, mert a *Scotusok* ezen felette igen megindulván, hirtelenséggel a Király (ugymint kinek eggyezéfeből a dolog lört) és Püspökök ellen partot ütötenek, és széllel az Országban rut zenebonát indítottak. Ez dolog azért a Királynak Angliában értésére elvén, minden kéfedelem nélkül eggy *Hamilton Jakob* nevü Grótot hozzájok követségben küldövt, hogy a közöttök támadott rut zürzavart, minek előtte lángot vétne nyomná el. Amaz a követséggel elment ugyan, de nem hogy elméjeket tsendetjeire vólna, hanem inkább magának abból a veszekedésből valami nagy

E 4

prédát

prédát remélven jobban felháborította, és annak utanna a Királynak megtérvén a népnek igen felháborodott elméje miatt (hogy már)haszontalan követelégét megvitte. Mivel azért a dolog hofzú képedelmet nem engedett, maga a Király személfyzerint haddal ment reájók, hogy ha az inder rajtok nem fogna, fegyverrelis őket letsilapitaná.

Ez idő alatt azonban, a Király Scotiában lévén, az Angliai köffégis az *Independeneknek* alattomban való öfzökelléfeléből annál inkább kezdett berzenkedni: főt az *inferius senaculum*, avagy *Alsó Tanács házis*, mely némelly Püspököknek erkölctelenségek, annál inkább az uy Cerimonias könyv miatt tőlök megidegenedvén, immár nagyobb részent a Presbyteriü mellé hajlott vólt, annyira felzendült, hogy mind a köffég, mind pedig az *Alsó Tanács ház* (mindazáltal különözö végzettemert a köffég bolond buzgófágyal az *Independentismus* mellett, az *Alsó Tanács ház* pedig kereszféni indulattal a *Presbyterium* mellett) készek vóltanak mindent a Püspökök ellen tselekedni. A *Scotusók* azonban a Királynak menetelit értvén, ökis rendelt feregekkel eleiben mennek, és egykét nap elsőben tanátskozván mivel semmiképpen a Királynak terzését nem fogad

fogadrák, így öfztrán fegyverre költenek, de a Királynak feregi, kérség nélkül immár megvesztegettetek lévén semmiképpen vélek (ugymint attyok fiaival) megütközni nem akartak; és így a Király ennek megsalatozván nem kirfyny bofszönkodással Angliában megtért: annakutánna ismét az udvari Tanács Urak, főt a felső Tanács házrúlis némellyek a Királynak illy nagy lágyfágát, mint egygy ugyan dorgálván ujobban ellenek ment, de akkoris vitéziben hasonloképpen megsalatozott; honnét immár vette észében a nyilvan való árultatást. Holott azért a Király fegyverrelis a közöttök való zürzavart meg nem tsendefüthette ismét könnyebb utyát gondolta ki, hogy Angliában *Parlamentumot* gyüjtvén ezen doigoknak véiek egygyt gyengébb orvofággal venné eleit. Mivel pedig ez után erről a *Parlamentumrol* gyakortább léfzen emlekezett, szükfég aztis értentünk mitsoda legyen.

A *PARLAMENTUM* azért Angliában semmi nem egyéb (szólván a Király idejében való boldog állapotjáról) hanem az Ország szine közzül Ersekekből, Püspökökből, Herczgekből, záfzlós Urakból, Nemefsekből, és Városok követeiből álló Országos gyülés, mellynek feje a Király. Ez pedig ket karban áll, mellyre nézve a gyü-

gyülésnek idején külön két hazbanis szoktak gyülekezni.

Az első karban vadnak az Ersefkek, Püföpök, Herczegek, záfzlös Urak, s ez Deakúl *Superius Senaculum*, avagy *Domus Parium* nak neveztetik: Magyaról *Felső Tanács háznak* nevezük.

A második karban ülnek a minden Város megyékből rēdelterett két vagy három Nemessék, és minden Városi köffég közzül oda küldetett egy vagy két két Tanácsbéli szemellyek melly *Inferius Senaculum*, avagy *Domus Communium* nak neveztetik Magyaról pedig *Alsó Tanács háznak* mondhatjuk:

Mind a kettőnek pedig külön tisztai, és löljárói, Birái, es privilégiumi vadnak. A *Felső Tanács háznak* tisztai, az Ország dolgairól a Királlyal egyyüt végezni, a köffég eleiben, ha a szükfég kívánnya törvény szabni, a derekas ügyekben a Nemessék közzüli tanácsokat esketni, és valakit halálra sententiázni. Az *Alsó Tanács háznak* pedig tisztai, a köffégnek, Városoknak, vagy valamelly Nemes személynek derekas ügyét supplicatióban a *felsőre* beadni, és a mit amazok végeznek, vélek egyyüt érteni, és a köffég képében végezéseket meg erőfisteni.

Annakokáert a Király Scotiából meg

érkezvén, ottan mingyart *Londonumban* Parlamentumot gyűjtött, a Scotiai dólgot mind a két székek eleiben adta, várván tőlök megorvoslását. De mint lészzen a dólgozók kiktől a Király orvoslást remél vala, hát immár minden reménsége kivöl azok is méreggel tellyefek, és ellene Papistává lött hirét költvén megpártoltak: de nem annyira az Urak gyülekezeti, a *Felső Tanács ház*, (melly a Király mellett alhatatosabban megmaratt,) mint az *Alsó*, mellyben a *Presbyterianusok* közzé, nagy részént immár az *Independensok* magokat béfeszintették, völt *Ciam. Reg. sangv. p. 26. 27.* Ez azért magában annyira dulfült, s háborgott, hogy a Király nagyobb felzendülésnek eleit akarván venni, az Ország gyűlést félben hagyatta, s elbótsáta: annak uránna pedig, midőn immár elméjeknek megtsendefedését a Király gondolta, és az pártütésnek okaitis az idő alatt megfajdította volna, ujobban Ország gyűlést hirdetett, mellyben hogy a minapi Ország gyűlésének félben szakasztása miatt kértette inkább ellene támatt elméket megtsendefisthetné, felette sok kívánságokat, még reménségek felett valókatis nékiek megengedett, maga tsak ez egyet kívánván tőlök, hogy az ellene való pártütésnek okait, ugymint a *Felső Tanács házról* egyy

gyülésnek idején külön két hazbanis szoktak gyülekezni.

Az első karban vadnak az Ersefkek, Püföpök, Herczegek, záflós Urak, s ez Deakúl *Superius Senaculum*, avagy *Domus Parium* nak neveztetik: Magyaról *Felső Tanács háznak* nevezük.

A második karban ülnek a minden Városmegyéből rēdelterett két vagy három Nemesség, és minden Városi köllég közloda küldetett egy vagy két két Tanácsbéli személyek melly *Inferius Senaculum*, avagy *Domus Communium* nak neveztetik Magyaról pedig *Alsó Tanács háznak* mondhatjuk:

Mind a kettőnek pedig külön tiszti, és löljárói, Birái, es privilégiumi vadnak. A *Felső Tanács háznak* tiszti, az Ország dolgairól a Királlyal együtt végezni, a köllég eleiben, ha a szükleg kívánnya törvényszabni, a derekas ügyekben a Nemesség közludis tanúkat esketni, és valakit halálra sententiázni. Az *Alsó Tanács háznak* pedig tiszti, a köllégnek, Városoknak, vagy valamelly Nemes személynek derekas ügyét supplicatioban a *felsőre* beadni, és a mitt amazok végeznek, vélek egygye érteni, és a köllég képében végezéseket meg erősíteni.

Annakokáert a Király Scotiából meg

érkezvén, ottan mingyart *Londonumban* Parlamentumot gyűjtött, a Scotiai dōlgot mind a két székneg eleiben adta, várán tölök megorvoslását. De mint lészen a dōlg a kiktöl a Király orvoslást remél vala, hat immár minden reménsége kivöl azokis méreggel tellyefek, és ellene Papištava lött hirét költvén megpártoltak: de nem annyira az Urak gyülekezeti, a *Felső Tanács ház*, (melly a Király mellett alhatatosabban megmaratt,) mint az *Alsó*, mellyben a *Presbyterianusok* közzé, nagy részént immár az *Independensok* magokat bészinlették, völt *Ciam. Reg. sangv. p. 26. 27.* Ez azert magában annyira dulfült, s háborgott, hogy a Király nagyobb felzendülésnek eleit akarván venni, az Ország gyűlést félben hagyatta, s elbortsáta: annakuránna pedig, midön immár elméjeknek megtsendefedését a Király gondolta, és az pártütésnek okait is az idő alatt megfajdította vólna, ujobban Ország gyűlést hirdert, mellyben hogy a minapi Ország gyűlésének félben szakasztása miatt kétsendefüthetné, felette sok kívánfagokat, még reménségek felett valókatis nékiat megengedett, maga tsak ez egyet kívánván tölök, hogy az ellene való pártütésnek okait, ugymint a *Felső Tanács házról* egy-

et, az *Alförl* pedig ötöt neveken nevez-
vén, adnák vagy kezében, vagy törvényre
állatnak elő: a *felső Tanács ház* nygvan, mind
ezenis annyira meg nem indúlt hogy tör-
vénytől maga tagjait megtartotta volna: de
az *Alfo* ki előtt mar tsák legkissebb dologja
legnagyobbinak tecczett, az *Independensok*
tanásából képtelen dolognak itélvén,
hogy valakit az Ország tanácsi között tör-
vényben adgyon, semmiképpen a Király-
nak ebben való kívánságának nem enged-
dett: mellyre nevezte a Királyis mind Ud-
vari Tanácsának, mind pedig a felső Ta-
nács hazról valóknak némellyeknek taná-
tsokból erőszakot erőszakkal akarván meg-
torlani, mint egy száz Nemes Embereket
s azoknak szolgait melleje vévén, az *Alfo*
Tanács házat ezekkel környül fogatta, ma-
ga pedig a *Rhenus mellyeki Palatinus* által
Tanács közzé bément, es a vádoltatott
személyeket kérte kézhez; kik mivel an-
nakelötte immár érezvén a saffrány illatot
elébb alottak vóit, s nem kaphatta, a Ki-
rály a Tanács háznak illendő tisztességgel
megadvan tsendesen házához tért.

Ez dólgon azért, az *Alfo Tanács ház* (mel-
lyet ő régi nemes privilegiumnak nyilván-
való megrontásának magyarázott) sok gra-
dufál inkább megindulván, immár tovább
gyomrának imelyégéft tartoztatni nem

karta

karta, hanem a Királynak Pápistává lété-
ről költött hir után, ezt *második* vádnak
fogván; amaz ellanrott személyek, es
több egyéb titkos fondori által immár
nem tsak a Püspököket, hanem a Királytis
a köllég előtt ilyenképpen vádolta (hogy
nem tsak az *Ecclesiák szabadságát* hanem a
*Parlamentum méltóságátis epenjéggel leta-
podta* volna: hogy országnak nyilván való
veszedelmére igyekeznek, es hogy immár az
*Ecclesiában beállatando Papisia Papok, Je-
suiták, es arra való eszközök alattomban ke-
szén volnának, s több effekekkel*) a kölléget
annyira feltamasztotta, hogy *Londonum*nak
minden ucczai fegyverés néppel immár
tellyesek volnának, sőt a Királynak házat
környül vettek, kiáltáfokkall az eget bé-
töltötték. Melly rút zendülést a Király
nem vévén tréfára, semmiképpen tovább
Városban megmaradni nem mérésztette,
hanem a Királynét gyermekivel együt
melleje vévén, következendő éjjel, tsak
igen kevesed magával a Városból kiköltö-
zött, es *Windsora* nevü jóságában ment,
s ez vót osztán a Király első számkö-
vertetése, melly löit 1642. *Esztenében*:
Hasonlóképpen az Ersekek es Püspökök,
kikre a köllég leginkább tört, hogy re-
mentelen őket meg ne lepné, az Ország
házából felköltének, es dólgoakra mentek,

F

nek,

nek. A Király azonban onnan kívül, minden kegyelmességét igérvén, a *Parlamentumot* a békeségre mindenképpen szorgalmaztatta, és semmi arra tartozó jó eszközöket hátra nem hagyott: de mivel immár a népnek felháborodása, és nem annyira az Isten ügye mellet, mint magok törvéntelen szabadsága kereséfe mellett való buzgófsága, nagyobb volt, hogy nem mint akarminémü szép igéretis őket megsegedíthették volna, a Királynak minden maga ajánlása, s kegyelmessége csak haszontalan volt. *Ellench. mot. nuper in Angl. pag. 26. 27.*

De mind illyen sülyos költött vádokis Királynak a kölség előtt e'leggé meggyűlöltetésére, az *Independenseknek*, és ezekhez vonó nyughataratlan elméknek, elég felegetéseknek nem teccvén; az előtt való 1641 *Észteud.* Hiberniában esett kegyetlen vérontástis ujjobban a Királynak kezdik tulajdonítani. Mert ez Angliában, és Scotiában kezdetett rút zenebona alatt, az *Hibernusok* (kik eleitől fogván az Angliásoknak igájok, s magok országában nyakon kedvek ellen viselték) kezdetten magok hasznára vigyázní. Mint hogy pedig ez a *Hiberniai* nemzetség nagyobb részént még mais a Romai vallást követő eleitől fogván igen komor szemmel nézi a Re-

a Reformatufoknak kiválképpen ez utólsó *Károly Király* idejében Hiberniában annyira szaporodáfsokat és magok felekezeti nekis naponként hozzájuk való hajláfsokat; minekokáért vévén ezekben, hogy ez rút zenebona alatt, sem a Királytól, sem a *Parlamentumtól* még nem akadályoztatának, ökis kétség nélkül az Anglusoktól tanulván magok Ecclesiáinak réformálásához fegyverrel kezdettek, és a közöttök elterjedett Réformatufok ellen nagy hirtelenséggel feltámadván, mint egy két hólnap alatt két száz ezeret benek levágtanak. *Histor. Parlam. Angl. p. 41. Ellench. mot. nuper. p. 30. 31.* Melly szomorú hír Angliában, valamely keservesen sokaknak esett, az *Independenseknek* szintén olyan kedves kárhoztatásra való alkamatófság költött a Király ellen, mert ebből ujjonnan *harmadik* ellene való rút vádot költötteknek, és a felháborodott kölség előtt, mint bizonyos dólgot nagy sopakodással beszéltek, hogy ez vérről buzgó üldözés a Királynak parantsolatnyából, és alattomban való ösztönözéséből költött legyen.

Ezt azért a Király meghalván, hogy ez gyalázatos hirtnevet magáról elháritathatá, mind maga személlye szerint, mint pedig *Commisariusi* által a *Parlamentumnál* Isten előtt való nagy proteftálással magár

arról mentette; melly maga mentéget *Lion Basilike* nevű könyvében *cap. 12. pag. 84.* világ eleibeis terjesztette: eggyczersmind (mivel a vitességet immár mellőle elvonták volt.) segítségüket is kívánta, hogy maga személye szerint Hiberniában menne, és annak a nagy vér ontásnak indítóit erdemek szerint büntetvén, ártatlanfágát készvólna ekképenis megmutatni: de az *Independens*ek, kiknek eggyik fő tulajdonfágok az izvezetés, ettől is a *Parlamentum*nak elmentől ilyen fortéllal elvonták, mintha tudniillik a Király a tölök adandó segítségel azért akarna menni Hiberniában, hogy azokat a Pápi fágakat annál inkább magához tsatlaná, és a *Parlamentum* ellen magát meg erősíthetné, mellyel a Királynak jó maga ajánlálát nem tsak meggátolták, hanem mind a *Parlamentumot*, mind pedig a kösséget fokkal inkább ellene indítottak.

Erre való bátorfágokat pedig öregbítetke, a Scotusoknak még első felezzenélekor vélek tött frigykötések; Kik nem bírván a Király ellen való hadakoz hatáfra tsak magok erejében: erre nézve az Anglusokkal nevezetes *nationale foedus*, avagy nemzetségi szövetelet körötenek, mellybő summa szerint mind a két résztől ezek

re igréik magokat. Hogy a *Scotiai Ecclesiákban* bevétetett *Reformata* igaz Vallást tudományával, *Isteni tisztetelivel* fenytékevel, és külső igazgatásával eggyütt híven meg őltalmazzák. Hogy azon *Reformata* igaz Vallást tudományával, *Isteni tisztetelivel*, fenytékievel, és külső igazgatásával eggyütt, mind *Angliában*, mind pedig *Hiberniában*, az *Istennek* igeje, és más jól reformáltatott *Ecclesiák*nak példájok szerint minden igyekezetekkel felállatták. Hogy a *Pápi fágakat*, *Pápi Fejedelemséget*, *babonákat*, *szakadáásokat*, és minden *istentelenéseket* az *Ecclesiából* kigyomlálnak. Hogy a *Parlamentum*nak jussát, sőt mind a két *Ország*nak *privilegiumit*, *szabadságit* alhatatosan megartják. Hogy a *Királyi Fejsegek* személyét, *méltóságával* eggyütt (az igaz *Vallás*nak, és az *Országok* *szabadságinak* megtartásában, s azok szerint való járásában) oly híven meg őltalmazzák, hogy az egész világ az ő lelkek ismeretinek tegyen bizonyfágot, az ő Királyhoz való hűsegekről, és hogy méltóságának tsak legkisebbé való megbántására sem igyekeznek: (mellyben annakutánna melly hívek löttének oda a lább megtetzik.) Hogy minden *háborúság* indítókat, és *pártfágokat*, (mellyen értették a Király részéről valókat) *kinyilatkoztatnak*, és *közönjégés büntetes* alá adnak. Ez

szövetségnek pedig nagyobb erősegere a Scotusok az Anglusoknak segítségül huzt ezer vitézeketis küldöttek. Melly szövetségnek noha nem utolsó koholói az *Independensok* voltak, mindazáltal amaz Király őlalmazáfarúl való czikkelyt hogy belölle kihagynak, felette igen voltak rajta, a minthogy annakutánna szines kereszt fogásokkal, megis határozták. Ennek pedig erős esküvéssel mind a két résztül való megerősítése után, valakik annak javallói voltak, és önkénte neveket alája irtak, magokat PRESBYTERIANUSOKNAK neveztek, melly bársony köntös alá fok *Independensok*, *Anabaptisták*, *Libertinusok* és több egyéb sectariusokis ideig magokat alája férkezették. *Ellench. mot. nuper. in Anglia. pag 40. 41.*

Itt kezdetik immár ennyi berzenkedések után a *Presbyterianusoknak* a Püspökön, és püspöki regimennek fautorin való felül fordulások, melly diadalom alatt magokat mint vifelték, és miképpen rekerterett ki kezezből lássuk aztis röviden.

Ezek azért ékkekpen szándékoknak előmozditására szabadósbabb kaput nyitván, es magoknak ditséretes igyekezettel ugyá, de a jo dologra gonosz utat választván, az Ecclesiának reformálásához ékkekpen kezdetre.

dettenek: elsőben is azoknak a kik abban a Scotusokkal kötött szövetségben (félvén valami titkos alatta fekvő fraskától) vélek meg nem egyeztetnek, (ámbar annak előtte a Király ellen való támadásban vélek egyget értettenek, és a *Parlamentum* vitézi számára való adózásban bö kezüek voltak) házokra ütöttek, és vélek nem külömben bántanak mint nyilván való elenségeekkel: annakutánna a *Felső Tanács házru* a Király, és Püspökök részérül való Urakat gyalázatosan kihánták, és helyekben hogymár Presbyterianusokar állattak, ámbar fele más színü köpönyeget vifelek légyenis, a ki hanyattaknak pedig minden Jóságokat elpredálták: hasonlóképpen a *Prédicatorokra*, kik az Ecclesia igazgatásá felöll tülök különözö értelemben voltak, mint nyilván való Pápistákra reájok rohantak, házokat, javokat, jövedelmeket sákmányra; magokat pedig tizenkét nevezetes Püspökökkel, és a *Cantuariai* Ersekkel *Willyam Lauddal* együtt, erős fogásra hánták, kinek ofztán négy efsztendeig való fogtsága után hóhér által fejétis vétették. Ezenképpen három nevezetes Uraknak, minden elébbeni fő Kapitányoknak, kik elsőben a Király mellől hozzájuk pártoltanak völt, most Istennek igaz iréltetiből öketis azon partüréssel vádolván, ezen

lével fizetettek; a Püspököket, a Cerimonias könyvet, fok Cerimoniakkal együtt az Ecclesiákból kihánták. *Ellench. mot. nup. pag. 41. 42. Clam. Reg. sang. pag. 25.*

A Predicátorok azomban, kik a Reformariot annyira vittatták, egy felől a *Presbyterianusok*, más felől az *Independensok* tiuda reménsséggel táplálván mind magokat, mind a kölléget az Istennek székiből, honnét békesfének Evangeliumát kellett volna hirdetniük mindent fegyverre fegyverre kiáltottanak: *Mostan kezdetik* (ugy mond) *az arany idő, most kínál Isten bennünket a szép Reformationnak alkalmatosságával, az Evangeliumi szabadsággal; mostan kezdetik a Messias idő szerint való földi országlása*, és több efféle ketsegetésekkel a felhaborodott elméket annyira felültették, hogy még az Aiszonyi állatok is arany gyűrőjököt, és hómi jegybéli ékecségeketis köz helyre a vitésségeknek fizetésére fordították, mellyből tsak kér, vagy három nap alatt a népek slejtye, és gazza közzül hufz ezeret felfegyverkezettettek erre nézvé a Király hogy szintén minden ótalom nélkül öis ne lenne, a *Parlamentumból* kihanyatott Urak segitége által öt száz Vitézeket fogadott; honnét ismét a Királynak ellenségi *negyedik* hamis vádokat kapának, hogy tudniillik maga Országa, s

Pals

Parlamentuma ellen fogadott volna hadat, mellyről magát a Király a *Parlamentum* előtt eléggé (de tsak hijában) mentette. *Ellench. mot. nuper. pag. 28. 29.*

Igy azért a hadra fogadott vitésségek száma naponként felette igen nevedéken, annak igazgatására a Királynak ártalmasabb ellenségi közzül, seregéhez illendő két *Independens* elől járokat rendeltenek, Fő Generalisól *F A I R F A X Tamást*, Vice-Generalnak pedig melléje *Cromwel Olivert* állatván: melly *Cromwel* amazonis nem fokára felül fordulván, emelte fel osztán derekafan az *Independensismusnak* zászlóját. Az *Independens* Predicátorok közzül is azomban, kiknek mindenek felett való fő gongyok volt, hogy a köllégek fizvét magokhoz tsatolhatnák, nagy fokban a seregben állottanak, es szüntelen való festett, fülöket tsiklondoztató predicálások által, magokat tsudálatos szelidség, és kegyesség mutogatóással mindeneknek természetekhez alkalmaztatván, az *Independensismusnak* magvát faradhatatlanul hirtetgettek, és így az egész Vitésséget, melly annak előtte a Presbyteriumot annyira vitatta, kitsiny idő alatt *Independens* törték, mellyel osztán alattomban nem tsak a Királyt, és Püspöki rendet, hanem a Presbyterianusokatis felette igen meggyötöltettek,

tek, várván tsak az alkalmatosságot, melyel gyűlölségeket eggyeczer s mind kiadhatnak.

A Király azonban látván a rút zürzavar naponként való nevekedejét a *Parlamentumot* annál serényebben kezdte a bekeslégre szorgalmaztatni, és e végre a *Parlamentu* kozzúl a Királyhoz való hűségekért kihányatott fő rendek közűl (minéműek a *FelsőTanács házról* negyvennél, az *Alsórol* pedig két száznál többen vóltanak) *Oxonumban* ország gyűléset hídettetett, holott noha maga Királyi méltóságának kissebbedésévelis fok dólgozat az ellene felfegyverkezett *Parlamentumnak* megengedett, mindazáltal mind ezekben semmiképpen kedveket nem lelhet; sőt inkább mint kegyetlen ellenségeknek immár fegyverrelis nyilvánfósan ellentámadnak: elsőbenis minden Várait, Káptályit magoknak elfoglalván, uy *presidium* mal azokat megrakták, minden tárházait jövedelmit, majorságit, sákmányra hánták, ugy annyira hogy immár felette megkefedett Udvar népének ráplálására való elégségs alig vóna, melyre nézve a Királyné is két gyermekivel eggyütt, (ketteit maga körül hagyvan) *Hollandiában* által küldeni kényszeritetett. Annakutanna mely keves népet jó akarói segítégek által

maga általmára fogadott vólt, mint hogy szorúlt állapattya miatt (immár minden szizati ezűt edényit nékiek osztrván) annak is illendő soldgyát meg nem adhatra, egy része önkénte töle elhajlott, más része pedig a *Parlamentum* seregei által egy néhány izben levágotott, és így minden jóságitól, s Vitézítől megfosztatván, végre *Fairfax Generál Oxoniumotis* a hová a Király szorúlt vólt megszállotta, kinek osztrólása ellen vévén ezében a Király, hogy sokáig a kastélt meg nem tarthatná, ily nagy probájában kezdett gondolkodni, medgyen, magát a *Parlamentumnak* vagy a Vitésségnek adgyáé kezében, de eggyiken sem nyukhatván meg szive, következő éjjel *Oxonumból* tsak szolgálai ruhában eggy inással kifzőkött, és a *Scotusok* nak nagyobb hűségekben bizván, azoknak táborokban ment; ezekis pedig noha nem szintén ép szivel vóltanak hozzája, mindazáltal ily keserves igyefogyottságot látván, meglzánták, és tisztességen fogarták.

Azonban a Királynak a *Scotusok* táborában való léte a *Parlamentumnak* hírével esvén, azt a *Scotusok* nak tselekedetit felette nagy nehezeltéssel szenyvedték, hogy a királyt ő hírek nélkül bé merték légyen fogadni, erre nézve tölök mind szép szóval,

val, mind kemény fenyegetésekkel kívánták kezekhez adatni: amazok pedig en hányván vetvén, hogy ő nékiekis szüntén olyan választott Királyok mint az Angliá foknak, fokáig nem tselekedtek; de végre a mire erőszakkal nem vétethettek, adománnyal ugy mint ötöd fel száz ezer Tallo rokkal meggyözetvén, illy conditio alatt a királyt a *Parlamentum* követeinek és más léjek rendeltetett vitésségnek kezekben ad gyák, hogy tudniillik a *Királyi Felségség sem személyében, sem méltóságában, sem bántása ne legyen, hanem Királyi házai kö zül valamellyikben akarja befogadtassék, hól ott mind a két országnak Követei a bekegyes felől véle szabadosan végezhesenek.* *En conditiora a követéket magokat hittel köte lezvé a Királyt kezekhez vették, és Holm by nevü Várban egyébként elég kies hely re, de a Királyra nézve ugy mint fényes tömlöczben vitték, azt fok fegyveres ö rökkel megerősítették, kemény büntetések alatt mind Tanátsit töle eltiltották, udvar népét töle elfogták, hogy igy fenki taná tsoflá nem lévén, fok helytelen kívánságok ra inkább reá vehetnék, mert hogy szün tén meg ölnék arra talám nem célozta nak, *Ellench. mot. nuper. pag. 44. 45.**

Azonközben a megmételveztetett *Independens Vitésség*, bizvan magának *Parla*

Parlamentum felett való erejében, immár hova tovább kezdette magát a Presbyteri anufoknak ellenekben vetni, ugy hogy a Királyon való hatalombanis semmiképpen nem akart önálóknál alább való lenni; minekókaért a Várra holott a Király eddig a Presbyterianufoknak birtokában fogva tartatott reá ütörtének, és onnét a Királyt kihuzván, magok mellé a Táborban vitték. Holott egyelőben nagyobb szabadfagor, bötsülletet, méltóságot, tulajdonítottanakis nékie, mint amazok kezében lévén, ughogy Udvar népe elébbeni szokása szerint környülötte forgott, Udvari Predicátori az Isteni tisztületnek kiszolgálátására valamikor kívántatott hozzája meher tek, a Királynénak követeit s leveleit szüntelen hozzája botsátták, sőt a Király nagyobbik fiánakis Attya látogatására szabados menetel engedtetett. Melly tettetés kegyességekkel nem egyebet akartanak, hanem hogy a Királynak mind az Urak, s mind pedig a kösség közzül való feles jo akaróit a *Parlamentumtól* elidegenitvén, annál inkább magokhoz edessithetnék, kiknek a Királynak megszabadítását, és elébbeni méltóságában való béállatását el kívéssélis igérték.

De ez fene vadjó kedvek oh melly ke ves ideig tartott! mert noha szóval mind

magát a Királyt, mind jó akaróit szabadulátnak reményével táplálnak, mindazáltal méreggel telyes sziveket nem titkolhatván, mindenképpen csak veszedelmét szomjúhozták, melyet magais vévén ezekben a király kívánta a seregtől *Londinumban* való haza vittetését. Hogy azért ebből is a seregnek *Vice-Generállya Cromwel* né láttatnék erő hatalom szerint a Királyt megtartoztatni, szokott hízkelkedő tsalárdóságával kerüli meg, előtte a földre leborúlábait tsókollya, könyveivel orcáját ásztratyta, magának, feleségének, gyermekinek életékre esküszik, hogy addig meg nem nyúlszik, fegyvert oldalárul le nem teszi, miglen az Istennek felkent Királyát néhai méltóságában bèn állattya, tsak hogy *Londinumban* annyi gonofz akarói közze ne menne, hanem inkább bátorfágosabb helyre *Veftis* nevű szigetnek valamelly kastélyában vonná magát. Hiszen a Király a tetteres hűségnek, és a Generáltól melléje rendeltetett kiserőkkel, avagy inkább rabra vigyázo örizőkkel, a töle javaslatott helyre elmégyen: de imé a melytet bátorfágnak helyének itéll vala, tömlöczének tapafztalya, ugyhogy a helynek Prefectustól tsak a Várból való kimeneteleis megtiltarnék, e végre pedig a kiserő seregekis örizöül mellette hagyattának, ugy

mind

mindazáltal hogy mind a *Parlamentum*, s mind a *Scotusok* követinek hozzája szabados menetel engedtetnék. *Clam. Regii sanguinis. pag. 30. Effench. mot. nuper pag. 55.*

A Király azonban kinek ennyi ketefzti közöttis, nem annyira fejének szabadfágár a mint Országinak békeffégére volt fő gondgya, innétis ujjobban a *Parlamentumot* a békeffégnek tizkkelyei felöl való tanácskozáfra leveleivel szorgalmaztatta, hogy mivel önégie közikben menni nem szabad, ök mennének hozzája. Amazok pedig kik semmiről immár ugy nem rettegtek mint a békeffégtől, és a Királyal való jó tanácskozástól: hogy szintén tellyeffégesen né láttatnának a Királynak illy szép maga ajánlását megvetni, a vitéffégnek egyenlő akarattyából illy túlyos négy *Conditio*kat irtanak eleiben, hogy minekelölte a békeffég felöll való tanácskozára mennének, azokra nekiek adna jó választ. *A Conditio*ik pedig ezek vóltanak: **I.** *Hogy a Vitéffégen lévő minden hatalmát örökösön tennéle.* **II.** *Hogy a Parlamentum ellen való minden edictumi, végezési haszontalanok legyenek.* **III.** *Hogy mind azoknak, kiket a Városból való kimeneteli után melétságra emelt, fejeket szedése.* **IV.** *Hogy a Parlamentum nem városán semmit a Király*

rály engedelmétül, valamikor, menyízer, valaholott akarja öszve gyűlhesse. Melly kívánóságokat a követek a Királynak megvívén, álmélkodással olvassa, meggyen, magát melly felé fordítsa nem tudja; látja hogy a kívánóságok olyanok, mellyeket ha megenged, maga minden Királyi hatalomtól magát, s- maradékit megfosztja: ha nem engediis másoktól minden méltóságától megfosztatik. A kívánásoknak méltatlanfágát látván a Scotiai Követek is, mind a Parlamentum előtt azoknak a Király eleiben való adásában ellene mondotanak, mind a Király előtt, hogy azokat meg ne engedgye protestáltanak. Mellyre nézve a Király illendő tisztesség tételével írása által nékiek megfelelt, hogy azoknak megengedése ő tüle lehetetlen, ugymint mellyeknek egész Scotia ellene mond: az Angliai előtte levő Királyoknak ezer esztendőknél regibb szabados uralkodása ellen: *Et; és mind magának, mind maradekainak bősületek nem engedi. Sőt ámbár mind azókra rájok állanis, semmiképpen mind azáltal állandók nem lehetnének, mert nem Királytól, hanem Raktól kételenfeggel engedtetnének.*

Ez feleleter minekelötte a Követek Londnumban a Parlament umnak megvitették volna, felfzakáztották, és a Vitességnél

előljáróinak a Királynak akaratyát értékre adták. Ezen mind a *Parlam:* mind a Vitesség felette igen megbusulván, a Királyt ottan vakmérősséggel kárhoztatták, minden szolgait, joakaróit töle végképpen elrekesztvén, kéményebb fogfágban tették, palotájának ablakit vas rostélyokkal meg erősítették, ajtaja körül őrizőket állattak. ő maga pedig a *Vice General* az Ország házában felselvén, a Vitesség nevével illy kemény tilalmat adott eleikben: *Hogy ez napfágtól fogván a Királyt a Parlament: többé a bekeffégre ne szorgalmaztassa, sőt ingyen tsak követitit hozzája ne küldgye. Hogy senki akar minémü renden való legyen (az őrizők kívül) hozzája ne bósattassék: Es viszontag senki a Királytól semmi levelet vagy izenetet ne végyen. Mert a ki különben tselekednék életemek elkelletnek fogni. Ez tilalmat pedig kívanta a General hogy a *Parlam:* petséivelis megerősítvén, mindeneknek meg hirdettetné: Mellyre mindazáltal tsak az *Alfo Tanács* hazatis, mellynek immár nagy része *Independensekből* állott, annál inkább a *Fessöt* melly őt vagy hat Urakon kívül *Presbyterianusokból* állott, semmiképpen nem vehette. Hogy azért ebbenis meg ne tsalatkoznék, illyen álnok mesterléget gondolt ki, hogy az *Alfo Tanács* házról,*

kiket sententiájátúl idegenebbeknek gondolt, örvent széllel a Vármegekben a Vitézek fizetésének szedésére kiküldött, és így azokat tisztellegesen a Tanácsból kitudván, a többit osztán könnyen értelmére vontá, és ezekkel a Királlyal többé immár nem tanácskozástól való tilalmat megerősítette; mellyért a Vitésségis az *Alfo Tanács háznak* minden engedelmét, és parantsolattayára való készségét igérte.

A Felső Tanács házat pedig, mivel egyebkint a General ez kívánfágára nem vehette, régi szokott mesterlége által az *Alfo Tanácsban* amazok ellen való pártütésnek, és függetlenségnek lelkét kezdett önteni, effélével hizelkedvén nékiek: *hogy az Alfo Tanács ház az Országnak szinten olly nemes tagja mint a Felső, sőt az általa levő kösége nézve, sokkal méltóságosabb, azért nem ilendő, hogy semminemű végezésben amattul függjön; sőt mindenekben megelegetvén a kösseg, és a Vitésség az ő igazgatájokkal, amannak pompás székire semmi szükséget nem ismeri.* Melly ketsegetéssel őket annyira felis ültette, hogy tüstent az *Alfo Tanács ház, a Felsőn levő Urakhoz* illyen izenettel követeket küldött: *Mivelhogy az Ország hasznára tartozó dolgokat egy jól rendeltetett Tanács házis helyesen veghez viheti; nem itellyük*

szük

szükségnek lenni hogy az Ország két különző Tanács hazat tartson. Annakokaért a kössegnek, és Vitésségnek egyezéséből akartuk értéslekre adni, hogy avagy a Tanács házról eloszollyatok, avagy velünk egy szekben ülvén, mindenekben velünk egyenlő hatalommal itellyetek, egyebkent a kössegnek elsenetek támadásától meg nem menekedhetek. Ez izenetet a Felső Tanács ház megtérvén, az *Presbyterianus* fő rendeknek egyik része ortza pirulással az Ország házatul bútsút vévén házához oszlott, másik része pedig, kik vagy a kis méltóságon kaptanak, vagy ugyan az *Independentismus* hozis sódorítottanak az *Alfo Tanács házban* a többi közzé ültenek, és *Cromwelnek* a Királlyal való minden tractátul eliltó parantsolattayában megegyeztenek.

Es így immár az Angliai két fő törvény szabható hatalmat a Királyt, és az Országnak *Felső Tanácsát* székekből kivetvén, az *Alfót* pedig megerőtlenítvén, az *Independensek* inkább inkább kezdetenek lábra kapni: honnét megtettzik, hogy ez negedes secta az *Independentismus*, nem csak az *Ecclésiában* való szép *dependentiat*; egymástul való függést; hanem a külföldi polgári társaságbulis mindenféle rendes függedelmet el akar törteni, az az, ö senkitől nem akar függeni, másokat pedig

pedig, hogy ő tüle fügjenek fegyverrel kényszerit. Ez végezéft azért, az *Alfo Tanács ház* nevével kiadták melly méltó okokra nézve nem akarnak immár többé a Királlyal a békeffégről tanátskozni, és a hozzájuk szító Prédicátoroknak széllel megparantsolták, hogy a kösflégnek a Templomokban ezent commendálás képpen eleikben adgyák, mellyre hogy őket inkább réa vehessék, a Püspököknek, De canufoknak jövedelmekből, fizetéseknek megtöbbitéferis igérték. *Ellench. mot. p. 68. 69.*

Azomban a Scotufok, kik a Királlyal való békefségre hajlandóbbak vóltanak, ez méltatlan erőszakot lelkek ismérzeti ellen nem szenyvedhetvén, a Királynak szabaduláfsáert a *Parlam.* és Vitéffég előtt elédeztének, hogy ha ök Királyoknak ismérzeni nem akarják, adgyák nékiek kezekben, avagy tsak követeket bostásffák hozzája; erre nézve mind az első Nemzetségi nevezetes szövetéfre, mind pedig a Királynak kézhez adatafsakor való esküvésekre öket emlekeztetik: mellyre *Cromwel* nagy tettetes buzgósággal, álnok szemeiböl könyvei kifatsarással, hallatlan gonosffágát az Istenre háritván, a követeknek ekkeppen felelt meg: *hogy ő amikeppen akkor ugy mostanis a Királynak megszabaditáfsára kész vólma,*

vólma, mellyről minden nap az Istenöl tanátsotis kér bostásffae el, neé, erette szüntelenefedezik; de könyörgése közben szava elfogy nyelve inyehez ragad, megnémül mellyel az Szent Lelek öneki azt jelenti, hogy az az igyekezet az Ur előtt nem kedves: mitekokaert az Ur ellen, azt ő nem akarja tselekedni. Clam. Reg. Sang pag. 37. 38.

105.

Ez méltatlan bostásffágagon azért, és az Anglusoknak hitekkal oly könnyen jáczásán, a Scotufok megindulván, eddigvaló barátságokat falban rugják, ellenek fegyvert fognak, és Angliának hozzájuk közelebb való tartományit predállják, végre pedig vélek derék harcznakis állanak: de Istennek tsudálatos itelleti! a kik annak előtte a Királynak kezeknél megtartáfsában hivek nem vóltanak, most immár mellette való támadafokbanis nem szerentséltettek. Kikkel *Cromwel* szembeszálván, vitézinek kevés hujával rajtok gyözedelmet vett, nagyobb részét fegyverrel levágra, egy részét *Fő Generállyokkal HAMILTON*nal együt fogsfagra vitte, a kik a fegyvertül megmaradtak, szintén Scotiában kergette, ott azokat magához eskette, a fő tuladeknek nagy részét (a támadást nékiek tulajdonitván) rabfagra vitte, a többit tisztekböl lehányvan, maga

Inde-

Independens serege közzül állatott máskor helyekben. *Ellench. mot. nuper pag. 72.*

Az idő alatt pedig miglen *Cromwel Sectiat* ekképpen hódoltatná, a *Vitésségnek* igája alatt Anglia valamenyire megpihenvén, a *Parlamentum* eszében kezdi magat venni, melly illetlen dolog légyen az *Ország Tanátsinak* egy *Generáltól*, és a *Vitésségtől* akképpen zabolán hordoztatni, ujjobban maga szabadsága mellett fellekent, és sok fő *Uraknaknak*, *Vármegyéknek* törekedésekre, a *Királyal* a békeféléstől való tanácskozástul eltöltő végezést felbontotta, a *Felső Tancs házat*, az előt megvetttetet mindazáltal a *Királyhoz* kedvel való *Uraknak* nágy részét *vitésszá* híván, felállatta: és hogymár vélekedéggyező akaratból, de főképpen a közöttek lévő, ha nem számrais; mindazáltal tekintetre és voxoláfra hatalmáfabbb *Independens*eknek tettések szerint, a békefélést felölli a *Királyal* tractálni kezdenek, de ugyan tsak követek által, mivel hogy im már a *Király* a *Vitésségnek* körmös kezét közt völt.

Igy azért elmejeket a békefélégre fordítván, hogy azomban a *Vitésségetis* meg ne háborítanak, mind őket néző, mind pedig közönséges jóra tartozó kívánlagokat illyen

Illyén tiz cikkelyekben foglalták. Hogy ennekutánna a *Királynak* a *Parlamentum* ellen való minden végezési, haszontalanok legyenek. II. Hogy az *Erseleg*, és *Püspöki rend*, az *Angliai Cerimonias* könyvel egygyütt, minden *Angliai*, és *Hiberniai Ecclesiákból* kitorültesék, a *Püspököknek* minden jóságok eladattásék. III. Hogy a *Király* a *Magistrátus* választásában, és mind mezei, mind tengeri vitésségen való hatalmát, húszt esztendeig magak kezéből, a *Parlamentumnak* engedgye. IV. Hogy *Hiberniának* igazgatója, ennekutánna tsak egyedül a *Parlam:* kezénél legyen. V. Hogy a közönséges adósságoknak megfizetése a *Parlam:* hatalmában legyen. VI. Hogy a hadakozásnak kezdetitől fogván, a *Királytól* engedtetet minden szabadságok, tiszték, méltóságok, semmiféle tétessenek. VII. Hogy mind azok kik a *Parlament:* közzül a *Király* részére hajlottának, nevezet szerint a *Palatínus* béli két *Fejedelmek* *ROBERT*, és *MAURITIUS* a *Királynak* közléről való *artyafiai*: annak felette három *derekas* *Grafok* ör, *Nagyságos Urák*, két *Püspökök*, két

két Ország Birái, huszon két fő Nemesfély, minden mellette támadott Pápi sták; ez a közöt nevezetesen a Vintoniai Palatinus két fő Gróf urakkal együtt: az Alj Tanács házról pedig nevezet szerint ötven Nemes emberek, minden kegyelem nélkül életektől megfosztásának, jószágok pedig a Vitésségnek Usakmányra adattasának.

VIII. Hogy a Király tavúl létében, a Parlamentumtól készítettett Országpetsetti legyen ennekutannais örökös. IX. Hogy Londinumnak régi privilegiumi, ujonnan megerősítessenek. X. Hogy az Árvák szék, (avagy árvák gondviselése) minden a hoz tartozó tisztviselésekkel együtt eltrütessek, és a helyett a Királynak jövedelmére, minden estendőnként ötven ezer font pénzt fordítsanak. *Ellench. mor. nup. pag. 74. 75. &c. Clam. Reg. pag. 43. 44.*

Ez tíz rendbéli kívánlagokat a Parlament követek által a Királynak eleiben adván, minden reményégek felett, mind ezeket nékik a Másodikon, és Hetedikén kívül megengedre. Sőt a másodíknakis nagy részét, tudnillik valamiben a Püspökök tisztí felől lelki ísméretiben meggyőztetett hogy Apófoli rendelés kivői

gyon

gyon, örömeft megengedte, ugymint, hogy az Ersekég épenféggel eltörültessek, a Püspököknekis másfokon való uralkodások, az Ország külső dolgaiban, való forgolodások elvételtessek; hogy mindazáltal a Püspök, az az, a több Prédicátorokra, és minden Ecclesiái személyekre való felső vigyázás tellyesféggesen az Ecelesiából kitorültessek, és a Presbytereknek, Diaconusoknak rendelése Püspökök nélkül lenne, azt meg nem engedte. A Predicatori tisztire való felszenteltetést pedig a mi illeti, mi vel ebben magának eleget nem tehetett, arra ment, hogy három estzendeig, ez a hatalomis a Püspökök kezébol vetessék ki, miglen tudnillik mindenfelől arra illendő tudós Reformatus Doctorokat öszvegyüjtván, mind a felől, mind az Ecclesiának helyessebb igazgatása felől valami bizonyított végeztetne, és addiglan Presbytereket választván, az Ecclesia igazgatásában bár adnák azoknak kezekben, hogy így az idő alatt a Presbyteriumnakis gyakorlását hadd próbállyák. Az Püspökök jövedelmét pedig, hogy az Ecclesiától elidegenitenék, és örökösön eladnák ezis meg nem engedte; hanem hogy ebbenis kedveket tenné, arra ment, hogy azon jószágokat kilenczven kilencz estzendeig halogban adván, fordítanak közönséges haszonra,

H

fzonra,

szonra, és ábbol észteendőként valamit a Püspökök fizetéfére is fordítának, az Ecclesiához való tartozásnak emlékezetire, és a megvezett észteendők eltelvén szállana ísmér az Ecclesiá kezében.

A *Hetedik* cikkelytis, megemlékeztvén oly kerestv ifelésiben mellette fogó Barátinak hűfégekről, hogy életek elto-gyatrának semmiképpen meg nem engedtet mindazáltal hogy vagy pénzbeli illendő fizetéssel, vagy bizonyos ideig való szamkitvetéssel bünhödnének, nem ellenzette.

Mind ezek azért meglévén, a békelességnek illy közel létén az egész kösség örven-dezni kezdett, mellynek megerősítéfében valamint a *Parlamentum* nagy része fáradozott, a közöttök lévő *Independen-sék*, (kik a békelességtől inkább rettegének, hogy nem mint a háborúfágtól) felhábor-tásban szintén azonképpen törekedtek, és hogy annál inkább megis akadályoztat-hatnák, látván hogy a Király a Püspöki rendnek az Ecclesiában megmaradását, minden maga méltóságának illy nehéz conditok által való megkissebbedésénélis fellyebb bütsülli, egyedül tsak ezt kezdeték vittatni, hogy a Püspökségnek még tsak emlékezetius országából kitörüllye, és ez alatt *Cromwel* után Scotiában postán szüntelen leveleket küldöttek, kervén

hogy

hogy minden késedelem nélkül térne meg, mivel a *Parlamentum* töle elhafon-lott. Ki minden seregeivel igen nagy sie-tséggel Angliában meg érkezven, ez hirte-len változálon, ugmint a békelességnek annyira előmenetelin igen megjiedett, a Vitézség a *Parlam*:ellen zugolodni, dúlfül-ni kezdett; melly zúgolódást mindazáltal a *Parlamentum* egy elsőben semminek a-ltván, a békelesség tractálásban annyira mér, hogy a bekelességnek megerősítéfére, és a Király szabadulására *két száz vox* ment, alig lévén hatvan ellenkező, sőt immár, a Királynak ezis meg engedtetet volt hogy vagy *Londinumban*, vagy más e-gyéb Várában haza szállyon, a koronának minden jövedelmét kezéhez végye: és mivel immár tovább a Vitésségre is szükse-gek nem vólna, hogy az Országnek jöve-delmét haszontalan fizetéssel ne kisseb-bitenék, felöllökek képpen végeztenek, hogy *tizenkét ezerét* Hiberniában az ott való Reformatufoknak óltalmazására kül-denék, a gyalogoknak pedig *tizen nyolcz ezerét*, nyólcz ezer lovasfall együtt, széllel a zenebonának letsendesítéféért fenn ha-gyván, quártélyra osztának, a többit pedig elbotsátának. *Ellench. mot. nuper pag. 54. 88. 89. Histor. Independ. pa. 446.*

Ez azért kiválképpen *General Crom-wel.*

szonra, és abból esztendőnként valamit a Püspökök fizetéfére is fordítának, az Ecclesiához való tartozásnak emlékezetire, és a megnevezett esztendők eltelvén szállani ísmér az Ecclesiá kezében.

A *Hetedik* cikkelytis, megemlekeztén oly kerestv ifelésiben mellette fogó Barátinak hűfégekről, hogy életek elfogyatnék semmiképpen meg nem engedtet mindazáltal hogy vagy pénzbeli illendő fizetéssel, vagy bizonyos ideig való szankciótételével bűnhödnének, nem ellenzette.

Mind ezek azért meglévén, a békeffégeknek illy közel létén az egész kösség örvendeznai kezdett, mellynek megerősítésében valamint a *Parlamentumnak* nagy részefáradozott, a közöttök lévő *Independensek*, (kik a békeffégtől inkább rettegetenek, hogy nem mint a háborúfágtól) felháborításában szintén azonképpen törekedtek, és hogy annál inkább megis akadályoztat hatnák, látván hogy a Király a Püspököknek az Ecclesiában megmaradását, minden maga méltóságának illy nehéz conditiók által való megkissebbedésénél fellyebb bötsülli, egyedül tsak ezt kezdeték vittatni, hogy a Püspökségnek még tsak emlékezetius országából kitörüllye, és ez alatt *Cromwel* után *Scotiában* postán szüntelen leveleket küldötenek, kervén

hogy minden késedelem nélkül térne meg, mivel a *Parlamentum* töle elhasolott. Ki minden seregeivel igen nagy sietséggel Angliában meg érkezven, ez hirtelen változáson, ugymint a békeffégeknek annyira előmenetelin igen megjedert, a Vitésség a *Parlam:*ellen zúgolodni, dúlfülni kezdett; melly zúgolódást mindazáltal a *Parlamentum* egy elföben semminek alitván, a békeffégek tractálásban annyira méri, hogy a békeffégek megerősítésére, és a Király szabadulására két száz *vox* ment, alig lévén hatvan ellenkező, sőt immár, a Királynak ezis meg engedtetet volt hogy vagy *Londinumban*, vagy más egyéb Várában haza szálljon, a koronának minden jövedelmét kezéhez végye: és mivel immár tovább a Vitésségreis szüksegek nem vólna, hogy az Országnek jövedelmét haszontalan fizetéssel ne kissebbitenék, felöllök ekképpen végezetnek, hogy *tizenkét ezerét* Hiberniában az ott való *Reformatufok*nak öltalmazására küldenék, a galogoknak pedig *tizen nyolcz ezerét*, nyolcz ezer lovassal együtt, széllel a zenebonának letsendefítéséért fenn hagyván, quártélyra osztának, a többit pedig elbotsátának. *Ellench. mot. nuper pag. 54. 88. 89. Histor. Independ. pa. 446.*

Ez azért kiválképpen *General Cromwel*

welnek, és kengyele után futó Papjainak tsuda melly igen annál inkább sziveket retentette, tudván hogy ha a Vitésfég leültetik, minden ekkéig való berzenkedések falban omol, s magoknak is pedig vesztésiek kell; annak okáért minden utólsó mesterségeket, valamivel hamis ügyeket tartalmazhatták most eggyeczer elől fordították, és a mindenfelé hajlandó Vitésfég, eddig való baráti a *Presbyterianusok*, kiváltképpen pedig a *Parlamentum* ellen holmi efféle sok édesgetésekkel feltámasztották. Hogy mivelezt a hatalmat a *Parlamentum*nak, *vitési kardgyokkal* ők nyertek, illy hatalmas ellensegeket kezében ők ejtettek: annakokáért ne engedgyék eddig való vérek hullását, annál inkább az Istennek ditsőségét, és magok balhatatlan tisztességét a *Parlamentum*nak el oltani, és magokat minden méltóságútl megfosztatni, most vagyon ideje (ugymond) hogy az *Antichristusnak* igáját a szentek nyakáról levetessétek, mellyre Isten titeket most tsudalatosképpen felbuzdított. Mellyel nem külvölomben, mint valami trombita harfogással, a megbúfult vitésfégnek szívét ismét hadra, és nyilvánfagos pártütésre indították; onnön magok pedig elsőben is a *Presbyterianusok*nak Ecclesiái igazgatásoknak modgyáról a *Presbyterium*rol, mellyet ők is hogy már annakelőtte annyira vittattak,

annak felette a dez mákrul, a *Presbyterianus* Predicátoroknak fősyénységekről, kevélységekről, és keménységekről undok passquillusokat, tsufoló könyveket irogatának, a *Presbyteriumot* nem egyébnék tartván, hanem *csak a kevés Püspökök megtöbbitésének*, *ugyok a menyí Presbyter volna az Ecclesiába*, annyi Püspök. Azombá a megbódult Vitézek hatalmoknak terjesztésében, és a *Parlamentum*nak erőtlentésében, és a *Parlamentum*nak erőtlentésében tovább tovább menvén, a Várra a holott a Király tartatott, (hogy valamiképpen amazoktól el ne szabadittatnék) ujobban reá mentenek, a Királyt onnét kihuzták, és más erőssé helyre *Hurst* nevü Várban vitték. Annakutanna széllel minden Várakat, kastélyokat magok számára foglalának, és magok praesidiumival azokat megrakták. Végre *Londonum Városatis* a benne lévő kösségnek egyenetlensége miatt kevés bajjal megvén, annak minden ucczáit elfoglalták, és ennyi győzedelmek után nagy bátorfágosan az Ország házárais reá ütötenek, a *Presbyterianus* Tanáts Urak közzül, kik a békéségről való végezésnek, avagy a mint ők magyarázták, a Vitésfég ellen való pártütésnek okai voltak *negyvent* tömlöczre hántanak, az utánnok valókban mint egy két százat az Ország házából kitofzingáltanak; Iokan

ismét magokis szem ügyet vévén leszalattanak ; és eképpen rajtok olly nagy erőszakot tettenek , hogy az öt száz válogatott fő rendekből álló Tanács ház , azon egy nap negyvenre szállot alá , tudniillik azokra kik ekkérigis közöttök izvezftök voltak : melyet Cromwel a Vitésséggel egygüt ujjobban felakarván állatni , a népnek gazza , s- a Vitésségnek allya közzül vszont annyi számú eszeveszett *Independens* pórokat ültetett helyekben , kiknek az Ország igazgatását (holott tsak a *Londoniumi* bolondok házának igazgatásárais alkalmazlanok voltanak volna) kezekben bizta , és ugyan ezeknek más fel százát birákkáis választotta. *Clam. Reg. p. 49. 50. Ellench. pag. 89. 90.*

Igy azért a *Parlamentumot*, *Londonium* Városát, söt egéztlen az Országotis az *Independensék* magokéva révén , az *Uy Parlamentum* alatt , az Országban , és Ecclesiában *uy* igazgatásnak nemét állattanak , eleitől fogván való forrálásokot , és a Király felellő való álnok tanácskozásokot , immár minden félelem nélkül mindenek szemel eleiben merték terjesztetni. Mert az *Uy Birákat* törvény székben ültetvén , a Királyt a fogásból elö viterik , ezeknek eleikbél állatták , és ugmint Orzága pusztító Tyrannust mindénnel a köllég hallattára vádollyák

dollyák , kívánván töle az ellene béadatott vádok ellen való feleletit. Ezen osztán a tisztekből lehányatott *Presbyterianus* főrendek , a meghöldoltatott köllég , ugy mint remételen dólgon megjedtenek , és örömeft a Királynak szabadításában (kinek immár ök annak elötte szárnyait elvagdalták volt) ha lehetett volna berzenkettének volna , de immár késő volt. A *Presbyterianus* Predicatorok hasonlóképpen , mind supplicatiojok által az *uy Parliamentum* elötte a Királynak szabadulásaért eszedztenek , mind könyv irásokkal más idegen Nemzetek elöt magokat mentegették , mind pedig közönféges helyen való tanításokban , Isten elötte szánakozással protestáltak , hogy ha másoda remételen dolog a Királyon esik , semmiben meg nem eggyeznek , mert ök a Reformátior nem a végre indították. Ezenképpen a *Belgiumi* Tanács Uraknak követei , mind konyörtéssel , mind temérdeki summa penzigérettel szabadulása mellet törekedtenek : sőt fokon az Angliai Urak közzül fejeketis érette való kezesfégbél kötöttek. ő maga a Vitésségnek fő Generállya FAIRFAX lelki íméretiben meggyözetvén , ez hallatlan dólgon eliszanyodott , minekokaért nem akarván halalában rézeslenni tiszti letette , és a seregtül bútsút vévén , maga jóságában.

gában haza ment. *Ellench. mot. nup. p. 94. Clamor Keg. sang. pag. 53.*

Ellenben az *Independens* Predicátorok fene agyarkodással az Uy Birákat hogy Királlyal mint nyilván való Tyránussal úgy bányanak ösztönözték: kiválképpen ezeknek egy tsábitó *Hugó Péter* nevű fő Profetájok, kiről oda fellyebbis emlékeztünk szüntelen való festett predicállásival sziveket ilyenképpen tsiklondoztatta: *Mostan vagyon (ugy mond) az az idő hogy a földnek Királyit, es azoknak fő rendeit való lánczokkal megkötözik, koronájokat lábokkal tapodgyak, hogy az égi madarak a Királyoknak, és az ő hadnagyinak hufokkal engedjenek meg: Isten. 19. v. 18. melly profetia nem egyebekre, hanem ti réátok Oh szentek egyedül czeloz! sőt oktalán tsatsogástok között illy képtelen hazugságrais fakadt, hogy tsak maga a sereg között, minden bizonyosan őt ezert mutatbat, kik szintén olyan szentek, mint a kik az Isten előtt az egekben udvarlanak: azomban magais mintemű szent legyen, tekints, meg alább a vi. Refz: 9-dik cikkelyében. Ottan ottan a predicállo székben térdre esvén, kezeit az égre felemelte, álnok szemeit könyveztetete, és az egézf Angliai köffégnek nevével a szent Birákat (a mint ő nevezte) az Istenre kén széritette, hogy a Tyránnusnak meg ne*

kegy

kegyelmezzenek, a pogány *Benhád* adnak éleletet meg ne engedgyek. *Ellench. mot. nup. in angl. pag. 94.*

Efféle baromi bátoritásokkal szivek annál inkább meg vakmeröülvén *májosd* zordítá a Királyt a Birák eleibben állattyák, és hogy az ellene való vádok ellen feleletit beadná kén széritik. A Király pedig halván az ellene való vádokat, minden megtartatás nélkül, minden magavifeleléseben, tekintetiben, és beszédeben szokott méltóságát mutatván, semmikeppen őket Biráinak ismerni nem akartá; annál inkább feleletire nem méltóztatta; hanem ellenben tölölk bátorfággal tselekedeteknek okát s módgyát kérdezte, kitsoda adta légyen nékiek azt a méltóságot, hogy a Királyi Felteget megitélhessék, mellynek valameddig illendő okát nem adgyák, mind addigis nékiek meg nem felel. *Harmadik* rendbéli előll állásában is, semmit nem felelvén, ugyan tsak ezen dólgot kérdezte tülök. Immár *negydeczeris* elő szóluttatván, akkor is a mennyire lehetett méltóságát magavifeleléseben megtartotta, királyi köntölésben felöltözött, fedezett fövel közéjük bément, és amazoknak minden kinalások nélkül, maga alá feczelt tévén közöttök letült: holott a szószöllő ismét kén széritette, hogy megifmévén a Biráknak rajta

ta

ra való helyes hatalmokat, magát ítélte alá borsássa, mert ha nem, többé immár nem untatták, hanem a sententiát ellen kimongyák; de ezenis a Király meg nem ijedvén, fontos okokkal őket méltatlannak kívánóságokról eléggé meggyőzte, és hogy a sententia kimondással ne hamarkodgynak kérte, mert azt (ugymond) könnyűn ugyan kimondani, de lehetetlen olztrán megmásolni; hanem az Istennek ítélés székire, ki előtt jövendőben erről számon adandók volnának kényszerítette, hogy jó meggondolnák mit tselekefsznek.

Mineküránna pedig a *Parlamentum* Fő Birája, sok kényszerítésekkelis arra nem vehette, hogy a vádok ellen való magymentségét, avagy feleletit előladná; végre a sententiát előtte az egész község hallgatára ilyenképpen elolvastatta. *Mivel hogyez STUART CAROLY ekketigvaló Angliai Király, az egész községtől kegyetlen séggel, Országá ellen támadással, gyilkossággal, és istentelenül való Uralkodással vétettván, semmit magáért nem felel; sőt ilyen nagy gonofságát mégis vakmerőséggel tetézi: anakokéért ez megnevezett STUART CAROLY, melván halálra ítéltetik, hogy fejétől fétül elvágattassék.* A kimondott sententiát a körüllette álló község halván, megkik annak előtte gonofz akarói voltanak

is, most látván néhai méltóságának erre jutását kefervesen sirnak, zokognak, kikre a Király minden megkeferedés nélkül reájok fordulván, amaz Királyok Királytól kimult sententiával szólította meg őket: *Ne sirjatok (ugymond) én rajtam, hanem sirjatok inkább ti magatokon, és a ti magzatitokon. Clam. Reg. sang pag 57.*

A sententianak kimondása után, a minden könyörületességtől üres *Independens* Vitézek a Birák elől elragadgyák, a seregben széllal hurczolják, ki egyképpen kimásképpen undokul tsufolya, nemelylek menése közben az utban laba alá darab fákot, köveket hanyván, bofszizontyák, nemelylek a tabáknak füstit, mellyet tudtak hogy böldog állapotában mindenek felett utált, tele szájjal orrában fujták; sőt egy közölők akarván mérésféget mutatni, sokaknak láttára arczulis pökdöste: mellyet nagy engedelmesen orczájáruul leörülvén, azt mongya: *Az én Christusom mind ezeknél én erettem nagyobbakat szenyvedett; a széllal hurczolás közben a néki közönöket, avagy jöt kívánokat rongáltak, sőt egyet csak es egy jó szaváért hogy Isten szabadítsa a Királyt, ugyan lábanál megis öltenek.* Vegre Szent Jakab nevü Palotájában, hajdani kedves házában, most pedig ugymint utolsó tömlőczében

czében felvitték: holott fok mérenkedéle-
re néhai kedves IUXON nevü Tanítóját,
annakelőtte való *Londinumi* Püspököt
hozzájá bortsávnán, egész harmad napig
ennek idvességes predicállásinak halgata-
sában, Biblia olvasásban, és penitencia
tartó elmékedéfeben volt foglalatos, nem
gondolván semmit, az ottan ottan reá me-
nö agyarkodó tsufolókkal, kiktől még kö-
nyörgése közbenis, nem lehetet semmi
pihenése, *Clam. Reg. sang. c. 61. 63.*

El jöven pedig halálának napja, azon
Püspöktől reggel a Sácramentumot fel-
vette, és életének hátra maradt részét
mind végig könyörgésben töltötte, es tsak
szinten kivitele előtt, távolabb való palota-
jában gyermekinek látogatására bement,
óker minden keserűségének mutatása nél-
kül megsokolotta, és Istennek gondvise-
lése alá ajánlotta Annakutánna ebédli há-
zának ablaka alatt, (holott annakelőtte Ki-
rályi fenyés mélrőfágát, fok Országok kö-
veti előtt Királyi székiben szokta volt mu-
togatni) magossan felépített, és egészen
fekete posztóval bévonatott nyakvágó
helyre kivitetvén, nagy bátorsággal a
Környölette álló Kipitányokat, az
Országnak és az Ecclesianak hü gond-
gya viselésére intette, bő beszédde-
mindeneket, kiválképpen pedig halála-
nak

nak fő okait megkövette, vakmerő tsele-
kedeteknek Istentől megborsáttatását nagy
buzgován kérte; végre pedig hogy Pápi-
stavá lött rút híretis magaról elháritaná, hi-
tíró, s-vallásárol mindenek hallattára il-
lyen vallást tött. *Noha* (ugy mond) *mind*
azok, valakik engemet íjmentenek, életem-
ről, s-vallásomról e világ előtt vallást tehet-
nek; mindazáltal életemnek, im ez utolsó
perczentéfebenis, mellyben földi koronámat,
a menyeyi áldott koronával majd megszeré-
lem, es martyromságomnak boldog jutalmát
ezennel elveszem, Isten előtt, az ő szent
Angyal előtt, es közönségesen ti előttetek e-
des Hirveim, vallást tesztek, hogy az egy Ke-
rszteni hitben, az Angliai Ecclesiákban bé-
vetett Reformata igaz vallásban éitem, es
ugyan abban, valamint boldog emlékeztü
Atyám ennekem adta, nagy hiedelemmelis
halok meg. Végezetre buzgó könyörgése
által lelkét, minden orszaginak, és maga
árváinak gondviseletet, Istennek ajánlván,
nyakat a tőkére letette, es bárdál a fő Hó-
heroktól arra rendeltetett áll orczás Hó-
her, fejét testétől elválasztotta.

Igy esett el az *Independens*eknek vérrel
buzgó kezek által, ez halhatatlan emleke-
zetü CAROLY Királyi, *Anglianak, Sco-*
tianak, Hibernianak, Francianak, néhai
meltóságos Királya, *nyolcz* esztendeig
való

való keserves üldöztetési urán, 1649 *Eszterendőben*; Boldog Asztalony havának 30 napján, életének negyven kilencededik, Királyságának pedig huszonnegyedik esztendejében, s így esett elő vele együtt egész Angliának szabadsága, az Ecclesiának tisztasága. Ki mind ennyi keresztviselelési köztetés, melly kegyessen, melly istenesen, viselte légyen magát, foglágában maga kezével írott *Ikon Basilike* nevű könyve, ez egész világelőtt erős bizonyítást tészé. Kinek ily gyalázatos halálais, a Tigris szivű *Independenseknek* nem lön elég, hanem hogy kegyetlenfégeknek femmi hija ne lenne, holttestétis a sereg borbélyi által felbontatták, undokúl marczongották, némellyek vértben kezeket hajokat mosták, némellyek emlékezetre vérivel páltzajokat festették, némellyek pedig haját, ruháját, mérélték, és valaminémü gyalázatot ki gondolhattak, mindennel illették. Annakutánna közönséges parantsolattal nágy tilalom a latt a Predicatorokat megtiltották, hogy senki a Királynénak, es a Király Fiaknak életékért lstennek ne Könyörögjön: kik mind ez ideigis tulök idegen Országban keserves számkivetésben vadnak. *Clam. Reg. Jan. p. 73. 80. Ellench. mot. pag. 104.*

Holott azért az Angliai Ecclesia, ez rútzürzavarban, három részre hasonlott (mellyet

(mellyet tsak emlitenis szemérem) ugyanint *Püspököfökre, Presbyterianusokra es Independensekre*; e nyilvánagos dolog hogy ez a zenebona elsőben az Ecclesiában avagy tsak inkább az Ecclesiából eredett; okát, s eredetét pedig, ez hallatlan változásnak, mint hogy mindenik rész ötömeft magaról elhárítaná, azonképpen más egyebek ugyan ezent, hól egyyiknek, s hól másik résznek tulajdonityák: azok pedig, kik a bisshop létöl ugyan megstömörölttenek, bátorlagosan merik állatni; hogy mind a támadásnak, mind pedig a Királyi méltóságos vérnek kiontásának okai egyyedül a Püspökök voltanak: Kiknek noha egyébként fokféle illeten tseledeteket, fenkinek nem illik menteni; de talám ez aránt az *Asopus* tókája-ként ezeknek vádgyokra méltan mondhatnák, hogy *vert vízzen veretlent*, holott elsőben ok lettenek az *Independentismusnak* prédává, kik közzül némellyeknek ezen ügy miatt négy esztendővelis elébb vágták el nyakokat. *Salmasius* (kinek bizonyilag tétele talám ez illyek elöttis hiteles.) *Defens. Reg. cap. 10. pag. 211. edit. Paris.* ertöl illy értelemben vagyon: *Senki* (ugy mond) az *Ecclesiái nagy rendek közzül, ez pártütésben részes nem volt: söt elsőbenis ez pártütésnek dühösségét azok szenyvedtek, kik már*

az előtt a Tanács házból kivették, melleslegből letettek, és az Országbólis kiűzetettek volt. Okai pedig kik lettenek légyen ugyan ezen így jelenti (ibid. pag. 216.) Házárát, és végit ez hallatlan kegyetlenségnek, úgy kell az Independenseknek tulajdonítani, hogy kezdeti, és közepi a Presbyterianusokat illeti. (pag. 219.) Kiknek kezekről, a Király úgy szállott az Independensekre, mint Pilátusról Caiphástra, pag. 231) igazán mondat hatik azért, hogy ezt az áldozatot a Presbyterianusok kötözték meg, s-² Independensek mecczették meg.

Mind ezekből azért, akár kiis könnyen észében veheti, az Ecclesiában eredett kizűférgetske végre melly nagyra nevedett, melly elsőben csak a Püspöki igazgatásban bojtorkodott, innét a vitézlő seregben férkezett, a feregről a Tanács házra hagott, a Tanács házról a Király nyakára tapodott, és az időtül fogván az Independenzismus a Királyi székből érkezven, mind az Ecclesiát, mind pedig az országot keferves infégre jutatta. Mellynek szentségtelen szentiménüm indulattal légyenek nem csak az Ecclesiában való felsőféghez, hanem a külső polgári társfágban levő melrófágokhoz Királyokhoz, Fejedelmekhezis, megterzik ezeknek fő Pápájoknak Cromwelnek amaz ő vakmerő kérkedéséből:

ből: Felött szándeka (ugy mond) ha Isten detet megtartya, hogy minden magános Uralkodást, minden Királyokat kevés esztedo alati egész Európából kütörüllyon. *Clam. heg. sang. pag. 12.*

Igy azért ezt a nagy kókóftis a Királyt az Independensek lábok alóll elhárítván, midőn immár az Ecclesiában semmi bizonyos igazgatásnak módgya nem volna, azomban a külső társfágnak is illy nagy változása miatt, a köllég búfult elmével volna, ez alatt a kivől való Independensek is ezeknek mérges fajzati minden schismaticusok, mind *Uy Angliából*, mind *Hollandiából* haza czammogtanak, és kiki vezedelmes eretnekfegit, dögleteles tudományit minden félelem nélkül, nyilvánfágosan kezdette hintegetni; mellyet a minden schismaticusoknak nagy öfi *Cromwel*, ki most immár mint Tyrannus az egész országot kegyetlenül nyomorgattya, nyilvánvaló engedelemmel, és szabadsággal megis erősterte, hogy kiki valamit akar szabadosan valhassa: es így itt tölt bé osztán együtt, a mit az Urnak *Lelke* mond az *Izrael* népe felől; *Nem vala Király Izraelben, és kinek kinek a mi jönak tettzik vala az ő szemei előtt, azt tselekedti vala. Birák. k. 17. v. 6.*

Azóltátül fogván immár, ezek matt annyira jutott Anglia, hogy a mint *Thom. Ed.*

vardus Gangræna nevű könyvetskéjében szánakozásképpen panaszolkodik: Nints ez látható föld kerekfégén oly eretnekiség, oly káromkodás, oly dögleletes vélekedés, mely Angliában avagy fel ne találatnék, avagy ugyan ott ne eredne. Az *Ecclesia* egyik nyomorúságból másban e-fett, tseberből vederben jutott: a Pápának ujjétáfi, babonái, és Püspökök keménysége helyert, kárhozatos eretnekiségek, rettenetes káromlások *Libertinismus*, *Familismus*, *Antinomismus*, és Istent bocszszualasra kiáltó Fejedelmetlenség támadott; a háborgások nem el vétettek, hanem meg-többitettek, az Ordög helyében ártalmá-sabb lélek szállott. Az elkezdett *szepe Reformatio deformatioban* végeztetett: Immár számtalan fokon az egész Sz: Irák-is megtagadgyák, es mindenféle vallásoknak oly zabolátlan szabaddága engedtetik, hogy még a káromkodások, s-Istent taga-do pogánfágokis abban befoglaltanak; mellyeket nyilvánvaló iráfokkalis a *Parlamentum* szemé lártára szabadosan allatnak. Annakelőtte a Sz:Háromságnak, Christus-nak, Mariának, és Apostoloknak írott s faragott képei, a *reformatio* által eltörül-tettek vala: most pedig (Oh Istennek tsu-dálatos békeffeges türelése!) ő magais a Sz:Háromság, a Christus, a Maria, és az Apo-stolok

stolok semminek tartatnak, megtagadta-nak, és hallárais rettenetes szidalmakkal motskoltatnak. A kereszt, és térdhajtás a *Sacramentum*okból annakelőtte kitörül-tetett; immár pedig a *Sacramentum* is megvetetett. Az *Innepek* az *Ecclesiából* kitörültettek, immár pedig az *Eretnekek* a *Vasar* napotis nevetik, és káromlyák. A Püspökök *Uralkodása* elvétetett; és im-már semminémű fenytéket, s-igazgatást tartani nem akarnak. A Püspökök idejében némelly énekek, s könyörgések tsak a könyvből hagyattak vala ki; most immár azon forsra jutott a *Soltárok* enklése, kö-nyörgések, és minden Isteni tisztelés. A Püspökök idejében némelly Pápistai Ce-rimoniaiák vétetnek vala fel; mostan pedig az szent olajjal való felkenésis felvétetett, és valamint hogy a Fériának, szintén a-zonképpen az *Azízonyi* allotkatis kezek teájok tétel által felszentelik.

Elfszenvedhetetlen vala a Püspökök-ben a negyedik parantsolatnak megfzégése; immár pedig az *Antinomusoknak* meg-engedtetik mind a tiz parantsolatoknak megvetése, a *Quarensenek* a szent irásnak eltorlése. A Püspökök egész idejében ugymint hatvan esztendő alatt négy te-rtáknal a *Puritánismusnál*, *Brunnismusnál*, *Familismusnál*, *Anabaptismusnál* több

nem támadott, azokis pedig tsak igen tikon lappangottak; mostan pedig tsak négy esztendő alattis, negyvenféle hallatlan eretnekfégeknél többek támadtak, és ma is minden nap támadnak. Az Eretnekeknek kigyomlálásáról való nevezetes szövetés immár lab alá tapodtatott, mivelhogy az egész Vitézfég az egész *Londinum Városá*, és minden tartományok, a *Parlamentum* alatt, minden eretnekfégeknél uadok mosléki. *Hon. Regg. pag. 1. 52. 57.*

Es így megértettük az *Independentismus*nak terjedését, lássuk immár kiválképpen való értelmeketis.

VI. R E S Z.

Az Independenseknek kiválképpen való tudományokról.

Igen nehéz dolog, az *Independenseknek* minden vélekedéseket egyben hordani, mert mind ez edeigis nem akarták, a miszivekben vagyon derekafán kijelenteni; mivelhogy a vélekedéseknek könnyen megváltoztatásában a *Scepticismus* vallyák, ughogy midőn valaki ugyá valóban őket megszorogattya is, mingyárt tsudálatos kérészt fogásokkal tsel vetnek, es mint a tsak a firtatoknak kezei kozzül sok tekergésekkel kitsúsznak; hanem minden dólgo-

dólgoakat szép szín alatt, hogy már Istenes dólgot akarván viszik végben. Melly álhatatlanok légyenek pedig az ő elméjeknek kijelentésében, megtettzik magok vakmerő halgatásából; holott szüntelen más buzgó Predicátorok tőlök reménkedéssel kívánnyák; mindazáltal semmiképpen nem akarják akarattyoikat irással kijelenteni. A mint ez elmúlt esztendőknben mind a *Londinum* Predicátorok; mind pedig *Guilhelm. Apollonius* a *Walachriai* Ecclesiák nevével eléggé istenkedtnek nekik, de tsak haszontalan volt kérések. Ezenképpen, ez előtt nem sok esztendővel midőn a *Parlamentum* a Királlyal egyező akarattól *Londinum*ban nevezetes Országos Synatot hirdetett volna, hogy az Angliai Ecclesiáknak réformatiojáról derekafán végeznének. Ez az *Independenseknek* igen ellenek volt, és minden igyekezetekkel azon is voltanak, hogy ennek a *Parlamentum* igyekezetinek elit vegyek, melly felől supplicatiojokatis, mellyet egy kortsma háznál *Hugo Péter* tanársából, és *Liburnius János* szájából koholtanak volt a *Parlamentum*nak beadták. Ezt mindazáltal a *Parlamentum* akarattyoik ellenis véghez vitte. Anakutánna bealván a gyűlés, valamennyi nevezetefek közöttök voltanak, oda mind bészínlették, sok tudós tőlök más értelmű Prédi-

Prédicátorokat onnét kirekesztvén. Ezek ofztán a Synatot minden végezésiben fellette igen megakadályoztatták, és a kezdett szép Reformatiot annyira meghabóritották, hogy noha a Synatközel három esztendeig tartott, és öt száz sessioknál, a vagy özve gyűléseknél többek lettenek; (melly világ kezdetitől fogván soha egy Synatban, és Conciliumbanis nem esett;) mindazáltal semmi állandót a schismaticusok miatt nem végezhettenek.

Ez azért az emlekezetes Synat kivánta az *Independens*ektől, hogy regimeneknek formáját, mellyet annyira vittatnak adnak irásban, mellyet egynehány hólnapig vonatván, annakutánna látván hogy könnyen őket ugyan nem haddgyák *Thom. Gudwin.* *Jerem. Burroughes,* *Guil. Greenhil,* *Sidr. Simson,* és többek által *remonstrantiájokat* (a mint ők nevezik) az Synatnak beadták, mellyben sokféle keresztfogásokkal megmutatták, mi okokra nézve nem lehet, s nemis akarják igazgatásoknak modgyát irásban adni, melly miatt minden állandó végezés nélkül a gyűlésnekis elkellet *oszlani*, mellyet ők annak utánna is gyalázatos, versfekkel, pasquillusokkal mindenütt motskoltanak, *Hon. Reggius. pag. 62. § 77.* Ezenképpen tselekesznek mais, mert midőn értelmeket valamenyire kijelentikis,

azis

azis tsak merő azon homály és keresztfogás, de ámbár szintén akarattyakot egyczer kelletekint kinyilatkoztatnák; mindazáltal könnyen forduló paripájok, az az, amaz ő szabadosan megváltozható *Scepticum principiumok* nem engedi, hogy a tisztatudományú Reformátusok felőle bizonyosok lehetnének: Aki mindazáltal ugyan szemessen magok viselését megtekintti, tanításokat figyelmetesen halgattya, nyilvánlagosan eszében vészi, főt közzülökis fokban ezt meg vallyák, hogy az *Independentismus*-nak sárka summája tsak ebben áll, hogy a Christusnak országa, semmiképpen egy portán (a mint szoktak szólni) az emberek országával meg nem alhat. Ugy hogy minden Királyokat, ámbár Keresztének, és hivek legyenekis, a Christusnak nyilván való ellenségi gyanánt kellyen tartani. Mert senki (ugymondnak) nem nevezhet olly jó, s olly igaz Királyt; hogy egyczers mind (azokhoz a szentekhez képest, kikből a Christus Országa áll, mi neműek ők hogy már) hamis; lator, és iftentelen ne légyen. Ezek magokat olly valóságos szenteknek itélik lenni, ugymint kiknek semmi földi Király nem uralkodhatik, mert azt mongyák, hogy a Hivék szentége, és a Királyok méltósága, együt meg nem alhatnak. *Salmas. defens. Reg. cap.*

cap. 10. p. 221. A mi pedig kivalképpen való vélekedéseket illeti, mellyek már ki nyilatkoztanak, és mind ez ideigis tölok meg nem jobbittattak, im ezek.

I. Mivel eleinten igen tettették magokat, hogy ok tellyeffégesen irtóznak a *Brunnismustól*, erre nézve azoktól az *Independens* nevezettel különböztettek meg, melly azt jelenti, hogy az *Independensok*, és *Presbiterianusok* között lévő különbség, nem az elválásban; hanem az Ecclesiának külső igazgatásában vagon, hogy a Synati minden Ecclesiáktúl, és minden Synati jurisdictiontúl függetlenek akarnak lenni. Megvetik pedig az *Independens* nevezetis, noha igen szépen nyakok körül illik ez rongyos lészta, és azt mongyák, hogy a gyülekezeteknek egymástól való nem függése, tsak legfissebb a közöttünk lévő villongások között. De valamint hogy ok bennünke tsufolásképpen *Calvinistáknak*, és *Presbiterianusoknak* neveznek; ezenképpen ökis, de fokkal méltabban *Brunnistáknak*, *Separatistáknak*, *Independensok*nek hivattathatnak. A mint hogy megis vallyák, hogy részszerint a *Brunnismushoz* vonszanak, és azt mongyák, hogy a *Brunnisták*, és *Presbiterianusok* között vagon az igazság: De ámbár valamenyire közép úton járjanakis; mindazáltal a dere-

kaláb.

kalábbakban nem tsak megeggyeznek a *Brunnistákkal*, hanem ellenünk való agyarbodásokat fokkal felülis mullják, úgy, hogy a *Separatisták* helyett, méltán *Sesqui-Separatistáknak* mondathatnak. Mert ezek fokkal alábbvaló okokra nézve hasonlottak el a Reformáta Ecclesiáktúl, mint amazok. Mert a *Brunnisták* a Püspökök kegyetlenkedését, az Isteni tisztelettről való Cerimónias könyvet, a Synatoknak igaztalanfágát tettették okúl: De mind ezek immár eltörtettek, a fessel életüket, a botránkozatók az Ur Votsorájátul tiltatnak, mindazáltal mégis az elválásbā mind e mai napigis vakmerőképpen megmaradnak. Mert hogy megvallyák az Angliai Ecclesiáknak igazváltár, az nem kissebiti, hanem neveli elszakadásoknak vétkét, holott nagyobb vétek légyen az igaz Ecclesiáttól elszakadni, hogy nem a hámistól.

II. Semmiben a több Réformata Ecclesiákkal, egymint tagok nem akarnak eggyefféger tartani: azok között nem különbömben prédikálnak, mint a pogányok között, és tsak színtén úgy, mint valami arra elégséges ajándéku Ember valamely gyűjtendő Ecclesiában. Nyilvánlagofanis taníttják, hogy valakik az *Independentismust* nem követik, ámbár egyebként kegyes, tiszta tudományu Emberek légyenek;

K

kis;

kis; mindazáltal ő közöttök, sem az Ur Votórsorájával, sem az Ecclesiának egyéb privilegiumival nem élhetnek, mert az illyetéknek Anti-Christusú Lélek, és a Christus országának ellenfégi.

III. Az Ecclesiának mind *Materiáját Formáját a Brunistáktól* vötték: mert senkit az Ecclesiának tagjai közé bé nem vésznek, hanemha az egész gyülekezettel elegendé elhithetű, hogy ő immár Istentől valólagosan uja született, és a tester egy-czer megfeszítvén, immár tökéletes, tisztaszent életet él; az igaz kegyelem kivől pedig a tagokban megkivannák, a Léleknek is egyességet, úgyhogy az ő indulatryók meggyezzen az egész Ecclesiának indulatryával. De ebben szabadosbák a *Brunistáknak*, mert ők az *Anabaptistáknak*, *Antinomusok*at, és egyéb sectariusokatis befo-gadgyák, tsak szintén Püspökisták, vagy Presbiterianusok (a mint ők szólnak) ne légyenek.

IV. Az Ecclesiának *Formáját* avagy valólagatis pedig, a *Brunistákkal* egy-ütt, a külső frigykötésben, és öfve esküvésben helyhezterik; de amazoknál szorosabbban, mert senkit Ecclesiájokban bé nem fogadnak; hanemha minden Articulusokban valamelyekben tőlünk különböznek, szivesen és tökéletesen meguyugószik, mely-lyet

lyet minap *Londinumban* esküvéseknek formájábanis béirtanak: hogy a *Püspöki*, és *Presbiteriumi igazgatásnak teljes tehetőséggel ellene támaának*, és egyedül az *Independentisraust* mind erővel fegyverrel, hiven őbalmazzák.

V. Az Ecclesiát minden Magiftrátus, és Predicátorok nélkül, tsak közönféses; mindazáltal Ecclesiái kötelefféggel arra rendeltetett személyek által akarják igazgattatni. Ezr pedig a hatalmat legalább hét személyekre bizzák; nemis fogadnak többet Ecclesiájokban, (mint a *Brunistákis*) hanem hetet vagy nyolczat legfellyebb, az menyin egy helyben öfzve gyülhetnek.

VI. Angliában minden Ecclesiákat elakarnak bontani, a Predicátorokat tsak közönféses személyekké tenni, és illyen-képpen akarnak *Independens* Ecclesiákat ujjobban állatni. Amint nem régenis nyilvánfagosan ez kitezett *Americában Bermuda* nevű izigetben, holott három ezer-nél többen vadnak, a kik fok esztendöktül fogván az ő Ecclesiájokat békesfésesen igazgatták, és kegyessen éltenék; hanem osztán 1641 *Esztend:* azoknak Predicátoris az *Uy Angliaiaktól annyira megvesztegettek*, hogy ezekis önkente Predicátoris tiszteket letéven, tsak közönféses személyekké löttenek. Annakutánna magok

gok közül hármat Ecclesiái köteleffleg szerint rendeltének, kik Uy Ecclesiát szedegetnének, kik tisztekhez fogván, mind ennyi nép között, nem többet, hanem csak negyven itéltenek méltóknak az Ecclesiábá való bévételre: Ezek osztán (mint a hegyi tolvajok) öszve esküvén uy Ecclesiát, emeltenek, és egyet azok közül kik Papi tiszteket letették volt, ismét Predicator-ságrá, ketteit pedig Presbiterfégre felvették, ezek hárman osztán széellel a szigeten predikálván, fok illetlen dolgokat tselekettek, es fenkit az Ur Votsorájához nem bortsátanak, hanem csak ama negyven közül valókat.

VII. Az Ecclesiái fenyitéket nem a Presbitereknek, hanem az egész gyülekezetnek (mellyet *Fraternitásnak* hívják) engedik. Es mivelhogy azon féltének, hogy a Presbiterek közöttök elhatalmaznak, és a mint szólnak az Anti-Christus póltzára hágnak, erre nézve fok helyeken a *Presbiteriumot* tellyességesen megisvertették, a mint az *Amsterdami Brunnisták*, és *Roterdami, Independensek*is, kik között semmi Presbiterek nintsenek, hanem az egész gyülekezet csak magaról igazgattatik. Közönségesen mindazáltal, nem ragadgyak, hogy Isteni rendelés legyen a *Presbiterium*, a mint *Robinsonis Apolog.*

Cap.

Cap. iv. pag. 32. Ki megengedi ugyan a *Presbiteriumot*, de ilyen okokkal. 1. Hogy a Presbiterek olyyak legyenek, kik máfokatis taníthassanak, inthessenek, fedhessenek, nemis tsak házonként pedig, hanem közönséges helyen Templóbanis predikálhassanak. 11. Hogy azoknak tisztek, nem tsak esztendeig, vagy valami bizonyos ideig, hanem holtokig való legyen. 111. Hogy a tanátskozáft, és akár minémü Ecclesiái fogyatkozáft, nem valami külön házban, hanem a közönséges helyen, az egész Ecclesiának színe előtt igazítsak el. *Hoornb. pag. 658.*

VIII. Az *Independensek*, több Ecclesiái hatalmat engednek az Aszszonyi állatoknak, mint a *Brunnisták*: mert az Uy Angliái Synat ebben megéggyezett, hogy *privátá potestas clavium*, az az, az igének külön való predikállás, és a Ecclesiái fenyitéknek gyakorlása Christustól nem tsak a *Fraternitásnak*; hanem a *Sororitásnak*is avagy Nénőfőknek engedtetett: mellynek mindazáltal ellene mond *Norton János Respon. Cap. iv. pag. 63.* Amint hogy a *Roterdami Independens* Ecclesiánakis Aszszonyi állat volt fundalója. A *Londinumi Independensek*, minap az Aszszonyi állatoknak olly hatalmat engedtenek, hogy a vallás dolgában való ellenkezésekről szado-

K 3

bado.

badosan vetélkedhesének, és abban való
controversiákat illendőképpen sententiá-
jokkal eligazithassák. Sőt egy hetyke
Csidlej Kata nevű Afzszonyi állat minap
az Independensek részéről írot könyvé-
ben nyilvánfágoftanis állattya, hogy tsak
valamely közönfeges személyis mind a
két Sacramentumot illendőképpen kifzol-
gáltathattya, tsak szintén azt nem mongya
hogy öis.

IX. Semmiben a *Brunnistákkal* inkább
meg nem egyeznek, mint ebben: hogy
akár melly gyülekezetnek, ámbár tsak hét
személyből álljonis oly magános, tellyes
Ecclesiái hatalma vagyon, ugyhogy senki-
től az égh alatt, annak ne kellyen függeni,
és senkinek ne légyen alája vettvén. El-
annyira, hogy ámbár az az Ecclesiá, tel-
lyesfégefen erenekfégre vetemednékis,
mind ez egész Világon való Synatoknak se
légyen annyira való hatalmok, mellyel azt
megítélhetnék, ha szintén az egész nem-
zetféget erköltstelenfégekkel, és eretnek-
fégekkel megveztegetnékis. *Hon. Regg.*
pag. 68. 69. Mellyre nézve mindennemű
Sinatokat akar azon Nemzetből; akár
külömb külömbféle nemzetekből gyűj-
tettek legyenis Anti-Christnustúl fajzort
fzokálnak, és kegyetlenkedést gyakorlón-
nak lenni kiáltanak.

A mint

A mint amaz mOrgásfáról nevezetes *Hugo*
Peteris, ki Ecclesiáinkat más undokul fzi-
dalmazza, midön egykor *Londonban*
predikallana, a Predicátori Gyulések, Claf-
sifok, Synatok ellen, minekutánna gyer-
mekeskedő tsatsogáfiával fok időtt töltött
vólna, végre ennek a fzonak CLASSIS il-
lyen magyarázattya adta: CL-afsis, az az,
száz ötven fillyer erő, s. ennyire bötsülte ő
az Isten nevében öfzve gyült Prédikátor-
fagnak Classifát, avagy gyuléfét: holott
maga tsak öt vad kortvélytis alig érne. Ugy
mint ki az *Independentismusnak* tiberé-
jettül annyira immár meghizott, hogy az
Predicátori tisztetis önkénte magáról le-
vetkezte, és most már szabad szakálra lé-
vén, a bujja, és tisztátalan életnek köntö-
fét öltözte fel: ki, egy jeles fő embert, a
mostani Angliái Tyrannusnál való fok ha-
mis vádolási által szamkivetésben üzett-
vén, annak házánál maga minden nap,
Classif hirdet, mellyet ő kétség nélkül
nem száz ötven fillyerre bötsüll. *Clam.*
Reg. sang. Cap. 2. p. 54. Hásonlóképpen még
ezeknek idétlen tsirkéjijis a Predicátorok
gyulése ellen igen fajokban viselik amaz
Arminianusoktól a Docrachumi Országos
Synat ellen koholatorn tsufoló Echor:

K 4

Quid

*Quid Synodus? nodus: patrum Chorus in
teger? ager.*

*Conventus? ventus? sessio? stramen, A-
men.*

Es hogyha valamely kistfny gyülekezet, más nagyobnak megitéllése alá borsátrya magát, azt azzal kárhoztartják, hogy a szabadságot, mellyel a Christus öket megajándékozta, leverkezik. Mellyel az ördögnek melly nagy ablakot nyissanak, akár ki megitélheti.

X. Hogy ezt az ö darabos értelmeket lágyíthassák, három Conditioakat tésznek hozzája. 1. Azt mondgyák: hogy ök megengedik ugyan a *Presbyteriumot*, *Classifikat*, és *Synatot*, (a mint a *Brunnista*król is megértettrük fellyebb pag. 26. art. 9.) de úgy, hogy tsak nevezettel különbözzenek, mert hogy valamely egy *Classis*ból váltogatott *Presbyterium*, és *Synat* között, más egyeb *Classis*; avagy hogy olyan egynehány gyülekezetekből öszve szerkeztetett *Presbyteriumok* adatnának, mellyeknek a Reformátusok hatalmokban legelsőben es rendszerint lenni állattják a felszentelést, és egyéb jurisdiktioit; azt ök meg nem engedik. Továbba, ö nekik minden *Synat*tyok tsak mető *Brunnistica*, minden törvényítélre illendő hatalom nélkül valók; ott kinek kinek a köllég közzül szabad sententiát

tentiát mondani; és tsak választat, s-alkalmatosság szerint valók. 11. Azt mongyák, hogy tsak egy valamely gyülekezetnek is vagy on annyira való hatalma, hogy akár melly *Synatot* *Non Communiora* (mellyet szintén *Excommunication*nak nem akarnak mondani) avagy véle való nem közösfülésté sententiázhat: melly illetlen tódlakör *Cotton* földorta a *Brun* hajdani hitván tzondrájához, s-ez emeli az *Independentiat* a hatálmasságnak legfelsőb gráditására: mert így akár melly tsak legkisebb gyülekezetis, ez széles világon levő minden *Ecclesiákkal* való egygyefféget megvetet.

XI. Eleinte engettenek vólt annyi hatalmat a *Magistrátus*nak, hogy a hasonlós indítókat, eretnekeket, báványozókat, megbüntethetné; de ezt ísmét félvén néstalam, hogy egyöd rajtok kezdi, kezéből kitékerték, és immár annyira mentenek, hogy mindenféle vallásoknak, vélekedéseknek, eretnekségeknek szabados gyakorlásaért, mind beszédrel, mind irással, s-mind pedig fegyverrel hadakoznak, mellyet ök *Libertas conscientia*-nak, lelküsméret szabadságának neveznek: hogyha ebben valaki tsak ellenek szólis, azt ottan *szentek üldözönek*, *Christus ország* ellenfégenek, és *ördög fjanak*, lenni kiállgyák

tyák: holott megmondotta (ugymondnak) az Apostol hogy szükfég meg lenni a hasonlásoknak, 1 Cor. 11. 19. Az Euangelium mind addigis ez széles világon nem hirdethetik, a his nem nevedhetnek, és állando bekefseget nem remélhetni valaméddig ez a lelkijfmeretnek (a mint szolnak) szabadsága mindeneknek meg nem engedtetik, hogy kiki a mit akar azt valhassa. Innét vagyon hogy egykor Colcestriában midön a Keresztén Predicátor tanitása közben a fokfele hasonlásokot, vélekedéseket karhozthatná; felkiált ugyan ott a *sectarius Independens* azt mongya: Nezzétek (ugymond) melly nyilván való ördög ez! az Isten nepeinek melly nagy ellenjége! Ördögül születtetett, káromkodásokat szöll. &c.

Hasonlóképen midön egygyütt, beszélgetés közben egykij emlitené, hogy egy *Beft Pál* nevű Embert azt *Arriánismust* tömlőczre tetettek volna, halván egy *Independens* Predicátor, az mondgya, elég hamissan lott (ugymond) mert nem tömlőcztel kellene azzal bánni. Mond amaz: hát mit kell tselekedni, avagy meg kelle engedni, hogy itt az *Arrianus Ecclesiát* gyűjtömt meg, mert más egyéb zabolázó hatalmat nem adott *Christus* az *Euangelium* alatt. Amaz eleiben gördíti *Moj. v. Kón. 13. Refz.*

6.7.9. *verf.* Hogy ha tison inditánd tégedet a te Atyád fia, vagy fiad, vagy leányod, vagy feleséged, vagy barátod, kit nem különben szeretez mint saját lelkedet, ezt mondvan: Jert mennyünk el, és tiszteljük idegen Isteneket, kiket nem esmértél sem te, sem a te atyád. Ne engedgy ö nékie, és ne kedvezzen a te szemed ö nékie, sem el ne rejtvedötet. Hanem megölyved, és a te kezéd legyen elö rajta, &c. Mellyre az *Independ: Predicátor* azt feleli: Hó *Christus* az *Euangelium* alatt azt meg enyhítette, mert a parázna sagis (ugymond) az *O Törvényben* hasonló volt; de *Christus* az *Uy Testamentum* ban a parázna *Azszonyi* állatott csak szabadon bocsátta. *Ian. 8. v. 11.* Szép kis felelet *Independens* Paptul! Innét azért megtezzük, hogy mind a meghasonlásban, mind az *Ecclesiának* felállításában, s mind pedig annak igazgatásában szép Battyokkal a *Brunnistákkal* egy uton járjanak, sőt fokban öket megis előzik. *Reggius pag. 101.*

XII. Több egyéb dolgokban is a *Brunnistákat* Mestereknek lenni ismériki. A házasságnak dolgát éppen a *Magistrátus* nak engedik, mellyet a *predicator* (azt mondják) csak mint *Magistrátus* nak követeanyiban erőffit meg. Az elválás felöll pedig, sokan közzülök a *Brunnistáknál* alább találók. Mert *Milton* csak tsupán a férfinak aka-

akarattját, feleségének minden vétke nélkül, és a Magisztratusnakis engedelmével az elválásra elégtévesnek állatya lenni: mellyről kiváltképpé való könyveris irt *Goringius* pedig Uy Angliában a *Hutchinson* zenebonája előtt való nevezetes *Independens* Tanító, azt tanította: hogy az Aszszonyi állatok, méltán elhagyhatóak az ő férjeket, hogyha az Uy Ecclesiában mellyben ők járnak, magokat nem adgyák.

XIII. Az napoknak, holnapoknak, némely Városoknak, valamely Szentről, vagy pogányok isteniről való közönféves nevezeteket még csak említeni is előttök tilalmas; mint a *Brunnisiákról* alabb pag. 28. art. xii. megértettük. Mindazáltal a Papistafágban épített Templomoktól, úgy mint amazok nem irtóznak; sem pedig a Pápatúl találtatott, és babonáson megkereszteltetett harangokat meg nem vetik.

XIV. Kárhoztatyaik továbbá a Reformáta Ecclesiákban amaz nevezetes Udnepeknek *Karátsonnak*, *Husvetnek*, *Bimkösnek*, s többeknek megüllését, és valaki ezeket megülli azt ők úgy tartyaik mint bálványozót, és Anti-Christusnak áldozót. Ebben is a *Brunnisiákkal* megegyeznek kik hasonlóképpen 1601 *Eszten* az *Amsterdami* Synatban, holott *schismaticusok* nakis pronuncióltattak, a többi között ezek

ket az Idnepeket vetették okúl, miért kellett nékik a Belgiumi Ecclesiáktúl is meghasonlani. *Hoorn. de Brow. pag. 651. 652.* Nemis helyes pedig amaz ők ellen vetések mellyben az *Independentismust* gyomorból úttaló némely Reformatus Doctornak ezen Innepek felöll való külözö értelmeiket hántorgatyaik, mert ezek noha azokat nem szintén tellyességgel javallyák, és Apostoli rendelések nem ismérik; mindazáltal nem is tartyaik annyira szintén, hogy miatta hasonlónak, avagy csak veszekedésnekis kellene az Ecclesiákban lenni, melly sokáig a Belgiumi Ecclesiákban is fenforgott, amint hogy a *Dodractumi* Synatban 1574. *Eszten* artic. 53. ezen megis egyeztenek volt, hogy minden Innepek az egy Vasárnapon kívül letéteszenek; de midőn látnak hogy a bévött szokás nagyobb botrányok nélkül ezt nem engedi eltörölni: annakutánna ugyan ott *Dodractumban*, kenterítettven végezéseket megmáfolni, 1618 *Eszten* Can. 67. felöllök így végeztenek: *Az Ecclesiák a Vasárnapnak megszentelése kivől, a Karátson, Husvet, es Pünkösfdótis, az utánok következendő nappal együtt megtartsák. Es mivel hogy Belgiumnak sok Városiban, es Tartományiban azokon kívül a Christus Környül me-*

telkedésének (avagy kis akrátsonnak,) *Szenyvedésének, és Menyben menetelének napjais megtartatik, azokban az Ecclesiákban levő Predicatorok, kik meg ettől a szokástul üressék, azon legyenek, hogy a Magistrátustól kinyerhessek, hogy legyen szabad magokat a többihez alkalmaztatni.* A mint hogy ma is egész Belgiumban fenn tartják, és két napját ugyan azokra az Innepekre ilendő predicationokkal, és némely helyeken, arra rendeltetett énekekkelis megülik.

XV. A Predicatoroknak járó dézsmákat, és szabott fizetéseket kárhoztartják, és e helyében az Apostoli szokást akarják felállatni, úgyhogy a Predicatorok alamlisnával, és szabad akarat szerint való adakozással tápláltassanak. De ez irántis tselekedetek tudományokkal ellenkezik, mert igen szeretik a szabott fizetést, még annakis pedig a kövérit.

XVI. A predicállásra hól vésznek *Textust.* s. hól egy tsöppet sem; hanem csak szabadosan akarnak beszélgetni. A predicatio meglévén, a köllég közzül akár kinekis, ha annyira való tudománya vagyon, megengedik hogy proférálljon: annakutánna mindennek szabad a meglött prediciót, ugyan a közönséges helyen megrostálni, és abbólvaló ellenveréseket elő

előhordani: de ez két maga gyakorlásnak Uy Angliában igen rosz kimeneteli lött, mellyért örömeft magokis akarnák ha eltörlühtének.

XVII. Némélyek közzülök, az közönséges Isteni tiszteltektor, femmi éneklést nem engédnek meg; némélyek viszont az éneklést megengedik ugyan de hogy az Afzszonyi állatok az Ecclesiában énekelnének azt nem szenyvedik. Az *Arnhemumia*k pedig az ő Ecclesiájokba egy éneklő Profétát rendeltenek, s. ez tsak egyedül maga énekel, de olyan Soltarokat, mellyeket ő maga gyártott, az egész gyülekezet pedig veség halgat.

XVIII. A könyből való könyörgést megengedik ugyan, de tsak bizonyos történetekben; Hasonlóképpen a kik *Robinson*s követik, az közönséges Uri-imádfaggalis *ami Atyanka*/közönséges helyé élni megengedik: de azomban tselekedetek ezarántis mást mutat, mert tsak igen hébe hóba jut ezekben. Közönségelen mindazáltal ebbenis a *Brumistak* értelmét állatják, mint megertettük fellyebb *pag. 29. art. 14.*

XIX. Senkit nem akarnak megkeresztelni, hanem tsak a magok gyülekezetiben valóknak gyermekit, és így az egész Angliát a kevés *Independensek* kivöl a pogány-

fügra tehetségék szerint vizsgálvizfik, kirekesztvén őket a kereszteni Ecclesiából: megfogják azoktól a Sacramentumot, a fenytéket, a Predicatorokat, és mindeket, valamelyeket az *Americai* sült Pogányoktól el kellene fogni. Más egyéb kitsinydedek pedig, mind addig keresztleletlen akarják tartani, miglen felnevedvén, nem csak eleven hiteket, és szent életeket bizonyíthatják meg, hanem a Christus Országánakis, az az, az *Independentianak* magokat alája vethetik.

XX. Az *Anabaptismusra* ez három dologbá utat nyitnak, mely aránt nem csak az igaz Reformátusoktól, hanem még magok Mesteritől is a *Brunnista*któl megszűze távoznak. 1. Tagadgyák hogy a Kereszteni szütlektől származott kitsinydedeknek csak frigykötés képpen való szentségeikis volna. Ez szerint predicállor *Gudivin Tamás* nyilvánfágon tagadván a Reformátusoknak amaz szentséget megkülömböztetésekét in *Realem* & *Fæderalem*: a Valóságost és Frigykötés szerint valót; hanem minden kitsinydedben megkivánatják (ugymond) a valóságos, és benne levő szentséget: hanem meg nem mutathatunk, akár külső által láthatya, hogy a kitsinydedeknek keresztségeket el akarják törteni. 11. A megkereszt-

kereszteltetett kitsinydedeketis pedig, az Ecclesiának tagjai gyanánt nem tartják, valamedig esküvés szerint magokat a frigy alá nem adgyák és így a keresztséget nem nagyra tartják, ugymint ki nélkül a kitsinydedek kár nélkül el lehetnek. 111. Az *Anabaptismust* szenyvedhető tévelgyénekné tartják, a mint hogy Ecclesiájoknak tagjár csak *Presbyterium* eleiben sem hiják érte, ha szintén gyermekének keresztleletet, vakmerőkeppen elmulatyaís.

XXI. Az Ur Votsoráját écczaka szölgáltatták ki, minekutánna minden más egyéb tiszteletek meglötenek. Ehez pedig semmi Reformáta Ecclesiáknak tagjaít nem botsátták; de a *Brunnista*knak, és *Anabaptistáknak* hozza járúlni szabadosan megengedik. Azt pedig nem csak minden hólnapban, (a mint az, *Uy Angliaiak*) hanem minden Vasár nap kiszölgáltatták, mely a Rómaj Miséhez szintén hasonló tselekedet, mert nem készítik el hálgatójokat illendőképpen arra a szent lakadalomra, mint hogy magokat olly boldogoknak alittják lenni, hogy az Ecclesiában való első beállásoktól fogván mind halálig, mindenkor kézfek legyenek, az Ur Votsorájával való éléste. Mind ez idő alattis nintsen ő közöttök, semmi Catéchizálás közönféges helyen, a melyet illy tökél-

letes gyülekezetekben haszontalannak lenni itélnek: az *Uy Angliaiaknak* szokások, kik egy héttel, az Halgatókat az Ur Votsorájának kiszolgáltatása előtt megintik a *Londinumi Independensek* előtt sem mire nem tetik; sem pedig az Ur Votsorájának kiszolgáltatása után, háládo prédicátorjok nintsen.

XXII. Az Ur Votsorájával való eles közben, a gyülekezetben nagy halgatas vagyon, nints semmi Caput olvasás, sem intés, sem Soltár énekés, mert azt mongyák, hogy az ő gyülekezetekben valóknak, semmi szükségek nintsen effele Sacramentumi elmélkedésekre indító eszközökre. Az *Uy Angliaiak* az asztal körül való ülést szükséges ritusnak tartják; de a mint hogy az *Amsterdami Brunniistáknak* még más semmi asztalok vagy táblájok nintsen, hanem csak a predicállo székben a Diaconusok kezek által osztogatják az imitt amott ülo gyülekezett között: azonképpen a *Londinumi Independensek* is illelennek tartják asztalhoz járúlni; hanem illelendőbbnek itélik, hogy a predicállo székben hordozzák ide s tova a kösségnek: Ugyan ezek eztis erőssen vittatják, hogy a réle való eles közben, minden férfi süveg feltéve, a Predicátor pedig mezitelen fövel legyen; mert (ugymondnak) ez a *Cerimonia*.

rimonia a vendégeknek eleikben adgya, az együtt való élésnek, és a Christussal való társaságnak tiszteletes vóltát, de a Predicátor az Ecclesiának csak szolgája.

XXIII. A Magisztrátusnak szemtelenül hízkelnek, úgy hogy még a több Réformáta Ecclesiákat is előtte rúttal gyalázzák. Mert azt hányák vetik hogy ők a Magisztrátusnak annyi hatalmat tulajdonitanak mennyit más Ecclesiák nem tulajdonitanak: de hogy ebbenis fillentenek nyilvánfagofan megtetik. Mert némelyek, még pedig közöttök az első póltzon ülök között tellyeffégesen tagadgyák, hogy a Magisztrátusnak a hiveken csak valami hatalmais vólna, hanem csak a bálványozókon: némelyek pedig mint *Hutchinsoniais* minden Magisztrátust megvetnek. 11. Avagy az ő tudományok nem rekeszté ki minden Királyokat, Fejedelmeket, Magisztrátusokat, egynehánon kívül az Ecclesiából, az Sacramentumoktól, és azoknak gyermekit a keresztségtől? 111. Ambár szintén némely Királyokat, Fejedelmeket, Urakat, Ecclesiájokban bévennének is, valyon meddig maradhatnának meg annak tagjai között? Holott akár minémü Magisztrátus is vagy tudományában vagy erkölcsében való valami fogyatkozásért, (a mint magok mongyák) nem külömben kirekesztik mint egygy

eggy alávaló szolgát: ha pedig égyezer kirekesztik, semmi emberi megorvoslást ök fenn nem hagynak, ~~án~~ bár minden szent Irás magyarázó Doctorok, Synatok, Ecclesiák lánákis annak ártalanfágát, de mind ezek sem változathatták meg egy kis *Independens* Ecclesiátskának vakmerő végzetét. **IV.** A holott ofztán elhatalmaznak, senkit még tsak legkisebb közönséges tisztreis fel nem vésznek, hanem ha megrögzött *Independens* lészen. A kit pedig Magistratufnak tésznekis, annak minden hatalma tsak tsupán a köllégnek jóakaratrátul függ. Hogyha a Magistrátus nem enged az ő uy találmányoknak, ottan mingyárt a kölléget ellene felfegyverkeztek, nagy dühösséggel ellene támadnak, és minden rendeket fel akarnak forgatni, ebben pedig egyedül a lelkiismeretnek szabadságaért való feltámadást hánnyák vetik: a melly miatt mostanis keservefen nyög egész Anglia, foházkodnak de szólni sem mernek a kegyes Emberek, Istenhez kiált a Királynak kiontatott vére, szánakozással fohajtanak a körül lévő nemzetiségek. **V.** Avagy az ő fundámentumok hágye inkább a Magistrátufnak valami hatalmat az Ecclesián? avagy az Ecclesiái dolgokban alája vetiké magokat a külső Magistrátufnak? elszenyvediké hogy öket

meg

megzabolázza az Ecclesiáknak megzabolázásban, és metelyeknek széllel hintésében? **VI.** Avagy minden Reformata; sőt ez széles világon lévő minden Ecclesiák között, vagyoné inkább tsak eggyis melly kisebb hatalmát tulajdonitana a Magistrátusnak mint ök? Kik megfosztják a Királt, és *Parlamentumot* a törvény szabástól, kik minden emberi törvényeket és jogrendtartásokat mevetnek.

XXIV. Továbba, minden rendbéli Magistrátusokhoz mitsoda indulatral legyenek, megtecczik mind példa nélkül való Országlásokból, mind pedig nyilván való tanítófokokból. Kik a szent Irásnak minden könyvei felett, éjjel nappal a *Szent János Mennyei jelenésinek* magyarázattában foglalatások, mellynek mélységes titkait az ö kötsogós főtül származott Országlásoknak erőssítésére tsudálatos-képpen tsigázzák: a minthogy amaz veres Sárkányonis, mellyről emlekezetet vagyó *Jelen. 12. v. 3.* akarták érteni a *Monarchiat*, avagy magános uralkodást, annak hét koronas fejain pedig, értik az Europai hét nevezetes koronás Királyokat, és a miképpen hogy ök immár ennek a Sárkannak (a mint ök szólnak) egyik fejét letsápták: azonképpen hogy más egyéb nemzetekis rövid nap az ö példájokat követik, bizonyosan remélik,

lik, és még fenn maradt hat fejeitis, ugy mint a *Galliai, Hispaniai, Sueciai, Daniai, Lengyel Királyt*, és ezeknek legnagyobbját a *Romai Császárt* lenyakkazzak: és így azt mongyák, a Sárkányt az az, az Isten Anyaszentegyházát üldöző Monarchiat eltörölvén, léfzen osztán az Evangeliumi tisztá tudománynak, széles e világon szabados folyamattya. *Salmaf. defens. Reg. cap. 10. pag. 232.*

Az *Arnhemumban* lakó Independensek pedig mind ezeken felül, mellyeket előszámlálék, más két kiválképpen való articulufokatis koholtanak, mellyet mais általnak. I. Hogy ők ez életben tökéletes szentek légyének, maga ha jól meghányák vetik őket, csak merő azon Chiliaftak és áll orczás kerefténék. II. Allattják hogy az Isten a bűnnek, ugyan a menyiben bűn és gonofz, tulajdonképpen való szerző okalégyen. Ezt pedig mind ketőt egy *Arцерius* nevü Predicatorjokrúl szittak, kinek ezen dologról irott káromkodó könyve *Lödmumbá* a Hóhérnak kez ealtal, közönfeges helyen megis égettetert. Mind ezeket bősegefen leirja *Reggius*, pag. 64. 65. 66. &c. Több derekas értelmeket még ez ideig ki nem nyilatkoztatták.

A melly Ecclesia azért ez fzerint vagy on rendeltevén, az az *Independensek* előit a

ma *ditsőséges Ecclesia*, melyben nintsen macula, sem somörgözes avagy más valami efelle *Ephes. 5. 27.* Ez az Christusnak amaz matkája, ki egészlen szép, és szeplő nintsen ő benne, legékefsebb az *Afszsonyi állatok közt, tekintetes, és termetes mint a Jerusalemben, piros mint a hajnal, vidám mint a nap, szép mint a hold, és rettenetes mint a sok szélős tábor.* Enek VI. 7. &c. Azomban ha ki jól megrekinti, ezeknek minden Ecclesiájok, (ha Ecclesiának méltó mondani) hasonló, amaz megbüfzött, s megnyivesített testhez, kiben menyi féreg, annyi lélek, holott senki fenkitől nem függ, kiki magának munkálódik, és mindenik magamagánát keresvén; azonközben a testnek életét elfogyattják, magát pedig rohadással, mardofással, fájdalommal, és büzzel töltik el. Avagy nem volt volna e jobb, hogy egykeppen, akár miképpen igazgatótator volna az Ecclesia, hogy nem mint igazgatófának jobb megdgyarúl, illy fogatig, illy veszedelmesen, s illy vakmerő keppen villongani, a Christusnak varrás nélkül való köntöfét széllel tépni, az szentetert melly csak egyedül épít, elveszteni, és sokára illy képtelen, tsudalatos, és halatlan értelmeket fakadni? *Commen: de Independ.* Így értvén ezeknek kiválképpen való értelmeket, lástuk immár rövideden a más akol bélieketis.

VII. R E S Z.

Az eszeveszett Independensekről, és azoknak tudományokról.

EZ felső három Részekben, ekkéiglen megértettük azoknak az *Independenseknek* kik tudományokra nézve *jozanabbnak* mondathatnak, mind terjedésüket, mind pedig kiválképpen való értelmeiket, miben egyezzenek vagy különbözzenek, mind a *Brunniák*ról, mind pedig a Reformáta Ecclesiáktól: Immár rendszerint lássuk rövideden azokatis, kik halatlan, és minden fundamentum nélkül való értelmekre, avagy inkább bolond vélekedésekre nézve méltán *eszeveszetteknek* és *megbódultaknak* nevezethetnek. Kiknek a menyire lehet szólnunk mind közönlégesen eredetokről, és erköltsökről, mind pedig külön külön nevezetesebb igazattyokról, és kiválképpen való vélekedésekről.

A mi azért eredeteket, s *genealogiajok*at illeti, azt igen fel nem nyomozhattuk, és megfeszeb a *jozanabb értelmű* avagy *jól született Independensek*nél nemis vihettyük, úgy mint kik legközelebb való nemzői, és azoknak mindenféle vallásoknak, eretnekfészeknek szabados gyakorlását vittató rojásokról

sokból terjesztői. Ezeknek szülő Anyjok hanem mindis, vagy tsak nagyobb részent volt HUTCHINSONIA egyébként elég tudós, de mindenféle eretnekfésre vete-medet, rút bujja *Azszonyi* allar, ki *O Angliában* bujdosván, ott az *Independenseknek* mint egy Profetissájok lött, és közöttök fok tudós Embereket, a mint hogy ő magát *Cotton Janostis* dögleletes tudományával igen megveztegette: nem tsuda tehat habagolytúl illy szép sólyom fiak származhatnak. Elő fészkek ezeknek volt *Americának* *Neoplemmuda* nevü szigete, *Uy Angliában*, holott az Angliai Püspököktül számkivetésben üztetett *Independensek* meglepedtenek volt, és itt eléggé megerősödven, innét ez egynehány esztendő alatt *O Angliában* haza repültenek ez *Americai* fene harpiák, és *Londonum* városát kiválképpen való barlangoknak tsinalták. Erköltsök ezeknek merő azon erköltstenység, veszekedés, zürzavar, és nyughatatlanfág, melyet ha valamely keresztény Magisztratus, törvény szerint nagyobb gonoszoknak eleit igyekezőven venni, meg akarabolázni, ottan mingyárt házára mennek, és a *Donatistákkal* szentek üldözőjének, hi-mek nyomorgatójanak lenni kiátyák, és mindenféle kiáltásokkal az eget földet egyben

zavarják: a több Réformátusokat gyomorbul utállyák, úgyhogy azoknak még tsak iráfokat, olvasni, vagy predikálásokatis halgatni. Közöttök igen tilalmas: a gazdagságnak mindenek felett szeretői, és éjjel nappal szorgalmatosán kerelői, mivelhogy ugyan vallyakis ezt, hogy a szenteknek minémüek ők, ez egész földnek, s-annak minden javainak, tulajdon örökösinek és Urainak kellyen lenni: az öltözetben igen czifrák, a járásban gögösök, ez arántis meszfze távozván a hajdani *Puritanusok*nak együgyűségéről; a gazdag rendeket, főképpen pedig a fő Afzszonyokat minden tehetségekkal igyekezék magok pártjára tsabitani, és másoknak minden javait ha lehetné magoknak koporitani.

Közönfégefen tudományokat, avagy vélekedéseket pedig a mi illeti, (mivel külön külön azokról alább szözlünk). Ezek immar annyira mentenek, hogy az egy vezetően, és a zabolátlan szabadságon kívül a régi *Independensekkel* többire semmiben nem egyeznek; mert ezeknek semmi alhatatos vallások, és értelmekek nintsenhanem minden nap változtatták, ha mit ma vallanak, hólnap megmáfollyák, s-káromkodo szájjal gonosságokat az Istennek vilagositának és a Szent lélek ujobban való fugalásának tulajdonittyák; Ezek a-

zert

zert az *Independentismusnak* árnyéka alatt mindenféle eretnek léget szabadosan vallanak, hypocritafogok mindenek előtt álmélkodásra méltó, külsöképpen magokat úgy viselik, mintha ö nálóknal senki e földön alázatosabb, senki szentebb, senki feyheterlenebb, és Christusfal tellyesebb nem volna; a könyörgésben buzgók, és fáradhatatlanok, a szent írásban igen olvasottak, de értetlenek, minden kiválképpen való vélekedések a *kegyelemből való kegyelemert, a diszofeges Evangeliumi emberert, és hogy a Christus az ő székiben mezeitelen ültettejsek*, a mint ők szólnak ezért buzog. Sok gaz vélekedéselemeknek kiválképpen való *Prédicátorit, avagy inkább Prokátorit, tsak nem imádgyák, nyilvánfagos beszéddel azokat Szent Pálnál, Szent Péternel fellyebb bötsüllik, sőt azt mongyák: hogy ha ő maga a I. Christus most a földre jöneis jobban, s- igazábban nem predikállana mint azok: ellenben pedig, minden igaz értelmü tudós Predicatorokot Baál Papjainak, Pápa kengyel futóinak, Irás tudóknak, Phariseusoknak, és Evangelium ellenseginek hívják. Mindennek tsak szintén a beszédből ki ne fodgyon akár Ferfi, akár Afzszonyi állat légyen, predicálni megengedik, a mint hogy nagyobb részéről Predicatorok is tsak azon tudatlan Mester Emberekből*

M 2

Var.

Vargákból, Takatsokból állanak, a mely egyik fő oka a fokféle eretnek ségeknek.

Ezek *Uy Angliában* kiválképpen HUTCHINSONIA Annyok idejében annyira elterjedtenek volt, hogy csak egy Ecclesia, egy ház népe tőlök tisztán nem maradhatott, és mivel a tiszta tudományuaknál sokkal többen voltak, senki illendöképpen őket meg nem zábolázhatta. De nem engedte Isten mind ennyi ár vizeknek is az ő Évangéliumát előltani; hanem ő maga az egekből ellenek támadván, igaz ítéletir, mely elsőbenis *Hutchinsonián* kezdetett, kezte rajtok gyakorlani. Ugyannyira hogy ez megnevezett *Hutchinsonia* egyczersmind fokaknak szeme láttára harmintz külömb külömbféle rettenetes tsuda fajzatokat szült, azoknak száma szerint, a mennyi kiválképpen való eretnek ségeket valolt, s állatot. Más ísmét egy DIER nevű Afzszonyi állat, ugyan amannak társá, annakutánna nem sok idővel egy ékteren tsuda nőstén fajzatot szült, kinek semmifeje nem volt, hanem arczélattya a melyén volt, fülei a vallából nőttenek ki, szeme szája imide amoda vonódott, felhorgat orra, melye, és háta éless tövissel rakva, köldöke és hasa volta hátán, lábának ujjai helyett három madár körmök, szeme felett a homloka helyen négy éless és kemény szar-

szarvai voltak. De mind ezennis a megkeményedett nép meg nem indult, hanem a tsudáknak okát a tiszta tudományú Ecclesiákra háritották, vakmerőféggel mindenütt kijátván, hogy *mind azok közöttök azért esuenek, s azért nehezednek meg annyira rajtok az Istenek keze, hogy a Legálisbák, a Törvényesek az ő törvényeknek után megvakittasának, és annakutánna hanyat homlok szállyanak a pokolra.*

Minekutánna pedig az égből meggyőzetvénis, nem akartának tsendefedni, a közöttök lévő Magistratus végre ellenek feltamadott, és némelyeket közzülök a gyülekezetből kitekesztett, némelyeket pedig mint *Hutchinsoniát* más egy Predicátorral, és sok pártosival együtt ugyan számkivetésbenis üzött. Kik oszán szellel a tengereken bujdosván, egy *Helgate* nevű szigetben evedzertének, és ott az *Indusok* kezekben ésvén egygyl egygylök megégettettének, s így nyerték el érdemlett jutalmokat. De mind ezekkelis nem gyomlálodhattanak ki a nép közzül a sok hallatlan secták; hanem egy ideig csak meg tsendefedvén, annakutánna annal inkább megbokrofodtanak. Ez azért az *eszeveszett Independentismus* immár itt künn O Angliában is kiválképpen *Londonum* Várofaban annyira terjedett, és

mais naponként terjed, hogy ennek sectájának száma nintsén. Mellyek közzül tsak ez egynehány kiválképpen valokat akartam nevezet szerint le írni.

COLEMANNIANUSOK kikről tsak mulóán oda fellyebb *a IV. Refz: 38. Lev: emlekeztünk.* Kiknek hasonlások, avagy kiválképpen való értelmeke eredett a Városi Polgárfágtúl, kik midön látnak a *Presbyterianusoknak*, és *Independenseknek* az Ecclesiának igazgatása felöll való egyenetlenkedéseket, hogy amazok az Ecclesiának igazgatását tsak egynehány Presbytereknek; ezek pedig az egész gyülekezetek akarnák engedni: ökis azonban kezdeteknek felölle berzenkedni, hogy netalám méltábban az ő *forumjokot* avagy *székeket* illetné. Azert vévén ezében egy *Colemannus* avagy *Kálmán* nevü *Londinumi* Predicátor fok külső okos fő Embereknek erre való hajlandó elméjeket, eggyzersmind izgattatvánis nemellyektől, az Ecclesiái igazgatásnak harmadik modgyát kezdette állatni, mellyet *Erastusnak* kútyából merített volt. Es hogy a fő rendek előtt magának annál nagyobb kedvet találhafson, a *Parlamentum* avagy Országigazgató Tanács előtt közönségesen kezdette tanítani, hogy eggyáltallyában az Ecclesiának igazgatása, sem nem a *Presbytereket*,

avagy

avagy Ecclesiái tanátsot; sem nem az egész gyülekezetet illeti; hanem egyedül tsak a külső Magisztrátust: Kinek értelmére ottan mingyárt sokan hajlottanak, és mind ez ideigis követik. Kiket ofzrán ott való első Authorátul *Kálmán Papról Colemanianusoknak* avagy *Erastianusoknak* nevezetenek, amaz *Orvos Erastus Tamásról*, ki ezt az hasonlást elsöben *Heidelbergában* 1565 *Esztend:* saragta volt.

ANTINOMUSOK, avagy *Törvény ellen valók*: melly hasonlások Angliában első fundálója volt egy *Eatonus Iános*, ki a Christus által ingyen kegyelemből való megigazittatásról egy néminémü könyvet írt, mellyben kiválképpen tsak ezt az ő magános értelmét állattya: *hogy az Isten semiképpen nem akarja; söt ugyan nemis lehet, hogy a megigazultakban semminémü bünt találhafson.* Ez vélekedés pedig Authorával eggyütt nem temetődhetett el; hanem Angliának ez mostani siralmas változásában fejét ismét felette igen felemelte. Mivel pedig illy könnyü módor, és általátat mutat az üdvességre, igen sok népis követi; de azonkívül immár más vélekedésekreis fakadtak, minémüek: *I. Hogy a Christus a mi bünemkért szenyvedvén, az híveknek nem tsak büntetéseket vitelte el, hanem a bünnek rutsógátis ő ruló*

M 4

annyi.

annyira előrölte, hogy ő benne tellyeffé-
sen semmi bűn nem maradt. 11. Ezokaert
nem szükség a Keresztén Embernek az ő
bűnein bānkodni, sirānkozni, és azokból ki-
térni, holott ő bennük már semmi a fele nin-
tsen. 111. Hogy az Úy Testāmentumban
a híveknek, és ujja születetteknek nem szük-
ség predicālni a Törvényt, az egész o Testa-
mentumot melly immár a Christustól elö-
rültet, ugy hogy már a Híveknek kik az E-
vangeliūm, és nem a Törvény alatt vadnak,
semmi közök nintsen a törvényhez, ugymint
melly (a mint szólnak) csak elvágja elsőben
az Embernek lábát, s- az után kenszeriti
osztán hogy fusson; hanem egyedül csak az
Evangeliumhoz kell mindeneknek ragasz-
kodni. 1v. Hogy a Christus mindē emberekert
szemelly szerint eleg ségefen megfizette a vál-
tságnak árrát. v. Hogy az Isten elsőben az
embert meggazittya s-annakutāna hiszen
osztán, az az, a hit követi a meggazulást.
Ezek közzül való volt amaz Hobson Szabó
Pál ki egykor egynehány Reformātu-
fokkal az Isten törvényeről befzélgetvén ő-
ket illyenképpen tsufolta: Énis (ugymond)
hajdan szintén olly jól fült törvényes völ-
tam, mint egyik ti közzületek; egy nap
sem múlt el, hogy minden reggel s- este,
mind étel előtt, s- mind utāna ne könyör-
göttem volna, és bűneimen ne késerget-

tem

tem volna, elannyira hogy majd kiapafz-
tottam szemeimet; de most bizonyos va-
gyok benne, hogy valamedig azt tsele-
kedtem, mind addigis egy pont lstenem
sem volt. *Reggius pag. 106.*

ENTHUSIASTAK, kik az ő véleke-
déseket egészlen a látásokban és jelenések-
ben helyhezetik, és valamit megvezett
elméjek kigondol azt ottan isteni jelenés-
nek, és Szent Lélek sugállásinak tulajdo-
nityák. A szent írást egészlen megvetik,
tsufolyák, tsak gyermeknek való A-b-c-nek
tartyák, és nem olly öregeknek, s- lelkiek-
nek mint ök. Az Istennek amaz igaz, bel-
ső, és lelki igéje (azt mondgyák) nem e-
gyéb hanem az Emberben levő Lélek, a
kit egyedül kell követni, és a mint kinek
kinek az ő lelke dictállya aképpen kell ér-
teni a szent írást, nem a szóknak értelme
szerint. Allattyák továbbá hogy a szombat-
nak megszentelése nem egyéb, hanem olly
nyugodalom, mellyel tartozik kiki az ő lel-
két meguyugotni, ugy hogy akkor se ne
könyörögjön, sem predicāsiot ne halgaf-
son, vagy, más valamit ne olvasson, hanem
veszteg léven, és gondolkodása által mint
egy magától eltávozván várja az égből az
Istennek sugállását, a melly nékie megsal-
hatatlan szent írás gyanánt légyen. Az An-
gyalok felöll vallyák, hogy nem egyebek,
hanem

hanem a Léleknek gondolati, és mozgási: Az ördög pedig nem egyéb hanem a léleknek a tettel való hartza, és a pokol, a gonosz lelkiismeret.

ANABAPTISTAK, de nem olyak mint a kiket mi közönfészen *Uy. Kereszténeknek* nevezünk: hanem ezek *Angliában* csak igen gyengék, és ama derekas tevelgyésekben még izmten nem estek, mellyekben egyéb nemzetek között vannak. Legderekasban a Vallásnak két kiválképpen való ágazatiban áll a közöttünk, és közöttök való villongás, ugmint a Kereszttségben, és az Eggyházi szolgáltnak hivatalyokban. Mert az Ecclesiának valósgát állatták a bémerítésben, és csak azokat tartják Ecclesiájoknak tagjainak, kik a válás tétel után, valamely folyó vízben egészlen bémerítetnek, és így a víz által mint egy eltemetődven kereszteltetnek meg. Ezzel pedig a vízben merítés által való kereszteléssel, mais fokképpen majmoskodnak, fok vén Afszfonyokat akképpen imáztat, tél középben a vízbenis öitek; melly szerint egy vén Embertis akarván vízszá keresztelni, a vízben épenféggel lenyomrák; de kelletekoráig nyavalyás nem maradhatván a víz alatt, nagy fuldokva felvászorog, s azt mongya: *Isten bová zegen* (ugymond) *benneteket, lám csak alig* *bele*

bele nem öletek. Más ismét egy Afszfonyi állat, akarván vízszá keresztelkedni, minden ruhajiból levetkeztetvén anya szült mezirelenen kellet a nép előtt állani: a zomban a könyörgés közben Izemérmét kezeivel elfedezte; mellyet látván az Anabaptista Páp azt mondgya nékie: *Illetien dolog* (ugy mond) *hogy a te kezeidet lebotvássad, holott azokat a Christus sziveddel együtt az egre felemelni parantsollya, mellyet amaz szégyenletiben nem akarván tselekedni, minden dolgok félben maratt, és vízszá nem kereszteltetett.*

CHILIASTAK, avagy ezeresek, kik tuda dolgokat álmodoznak a Christufnak országáról, allarván hogy az utolsó itélet előtt ezer esztendővel bizonyosan el kellyen jöni a Christusnak, és itt a földön a hivek között ezer esztendeig fog Kiralyfagot viselni: a melly idő alatt kimondhatatlan boldog állapottyok léfszen a hiveknek, és olly kívánatos békeffégek minémü világ kezdetitől fogván nem volt. Mert azoknak az esztendőknek csak szintén kezdeti előtt az Anti-Christus Országának, a Török birodalommal együtt éppenséggel elkellyen romlani, a Sidoknak a hitre megtermniek, és minden pogányoknak az Evangelium által az idvességre elhivattatniok: minden e földi Országlások Fejedelemegek

gek semmivé lésznek, és tsak egyedül az Istennek választotti fognak uralkodni az egy Jესus Chrístus alatt. Melly értelemben többire a jozanabb Independensek is megegyeznek, a mint ez elmúlt esztendőben is Uy Angliában *Cottonus* s-többek tsak e végre Synatot gyűjtvet, az egész *Menyei jelenésekről írott könyvet* egészlen felforgatták, s megfontolták, és a szent iratnak minden bizonyságot ózve hordván úgy találtak, hogy ez az idő tsak igen közel vagy, ezt az ő értelmeiket pedig akarják fundalni a Sz. Janos Ielen: 20. Részén, v. 5. 6. 7. Sokan elméjeiket e felől haszontalanul fárasztják; némellyek ennek előtte azoknak az Esztendőknek kezdetit 1650 *Esztendőre* vetették vólt, de abban immár kifizakattak; némellyek 1656. *Esztendőre* határozzák, mivel (ugymondnak) a *Víz* őzön előtt való Világis annyi ideig vólt fenn. Melly értelemben még némelly Orthodoxus Theologusok is igen sodoritanak.

QUÆRENSEK, az az *Keresők* avagy Hajhászók, kik elhízik ugyan s vallyákis, hogy vagy az Istennek valami igaz Ecclesiája e földön, de holott, s mellyik légyen, ők nem tudhatják; hanem annak keresésében éjjel nappal foglalatossak, honnét *Quærenséknéki* neveztettek. Kik immár addig keresték az Ecclesiát, hogy aztis, a melly

melly Ecclesiák vólt, szintén elvesztették. Ezek is sok illetlen dolgokat tselekesznek, a mint 1645 *Esztend.* *Colcestríában* elhíztették vólt magokkal hogy tsak igen rövid idő múlva, minden bizonyosan nagy föld indulással eljöne az ítéletnapja, mellyre nézve semmi télre való magoknak nem gyűjtöttek, hanem minden igyekezetekkel azon vóltanak, hogy hogy s-miképpen indulnának Jerusálem felé hogy onnét vittettnének fel az égben: némellyeket pedig közzülök *Amsterdambanis* küldöttek egy *Sidóhoz*, ki nagy fizetéért őket a Jerusálem felé való útra megranította, és mit kellene tselekedniek tanásávalis oktatta.

EXSPECTANSOK, az az *Várók*, vagy *Észók*, kik ellenbé tagadgyák, hogy még megjelent vólna ez az Istennek Anyaszent Egyháza, hanem még ez után várják, hogy nagy tudálatosan az Apostolok által állatassék fel ez a kereszténi gyülekezet. Kik a *Quærensékekkel* együtt tagadgyák, hogy valami igaz látható Ecclesia vólna most e földön. Melly két dögletes sectáknak, némellyeknek még mása e világon nem támadott, első koholója ki lött légyen bizonyosan nem tudhatni, elég az hogy a *Sceticusoknak* tulajdonképpen való fajzati. Ugyis lácczik pedig hogy Uy Angliában

tamadott, és ha nem színté szülő Anyjais, de első Dajkája *Hutchinsovia* volt, mert egy *Rogerus Guilhelmi* Uy Angliából szakmivetésben üzethvén *O Angliában* ment, és ez kezdette ott legelsőben hittegetni, hogy nintsen semmi Ecclesia, semmi Egyházi szolgáló, sem Sacramentumok, sem Ecclesiái fenyték, ezért mert egy Apostolis nintsen. Ezek nagy szivek szakadva minden nap várják JANOS APOSTOLT ki felől bizonyosan állattják, hogy még mais valaholott e földön éllyen, és hogy rövid nap már megis kellyen jelleni, az Isten Ecclesiájának felállatására: némelyek közzülök felölle azt mondgyak, hogy már *Suffolciában* láttákis: de nagyobb réltze, ugymint kik többet köppentettek volt benne, azt állattják, hogy még *ERDELYBÉN* láppang, és immár leveletis kézfitettenek utánna, mellyben reménkedéssel kéri, hogy mennél hamarébb, siel-sen hozzájök Angliában. Erre nézve szokás mais közöttök, hogy ha valami peregrinust látnak menten tudakozzák tőle, hogyha nem őe a János Apostol. *H. Regg. pag. 59.*

Ezekon kivöl vadnak *Ani-scripturisták* kik mind az *O es Uy Testamentum*nak könyveit megvetik, undokúl tsufolyak, Arany borjunak, réz kigyónak és min.

denképpen káromlyak. Vadnak *Familisták, Donatisták, Arrianusok Sabbathariusok, Anti-sabbathariusok, Arminianusok, Socinianusok, Tráskíták, Hetberingtoniusok, Sadduceusok, Mennonisták, Ebioniták, Atheisták*, és több száma nélkül valók. Ugy hogy *Honor. Reggius* tsak azokat mellyek 1640 *Esztenővöl* fogva 1646. *tig* szarmaztanak, laistromban foglalta, mellyben száz nyoltzvan féle rettenetes, káromkodo vélekedéseket számlál nélkül, mellyeket mivel sokan botránkozás nélkül nem olvashatának erre nézve leirni nem akarom. Mind ezekkel pedig az *Independensok* olly békeslégesen élnek, hogy a mint *Thom. Edvardus* írja, közzülök egynél többet sem ismér a ki magát a sectariusoknak ellenek vetné. *Mind ezekből azert* (ugymond) *megecczik hogy az Angliai Ecclesiáknak mostani keserves nyomorgattatása annyival mullya felül a Püspökök idejében valót, menyivel a Britanniai nagy tenger a Rhenus Vízét.*

Ez azért a szent *Independentismus* amaz *Trójai* nagy faló, mellyet nem *SINON*, hanem *BOLTON*, *BRUN*, és *ROBINSON*, nem *Trójának*; hanem az Isten szép Ecclesiájának elpusztítására, az Evangeliumi tiszta tudománynak megzavarására koholtanak. Ez amaz Angliában

fajzatot, *Hollandiában* szoptattatot, *Americában* nevelterett sok fejú *Hydra* kigyó, mellyek közzül ha egyget elvágsz, tíz annyi növ helyében. Ez ama széleslén kiterjett zöldellő fa, mellynek árnyéka állat, az Istennek szölejére halálosan agyarkodó mindenféle fene vadak, mérges állatok bátorfógosan lakoznak. Ezek amaz álnok *Gibeoniták* *Iosu. 9. v. 4. 5.* Kik a régi rongyoltott fóltos ruhának, a tettes szentségnek mutatása, a Reformációnak óhajtása, és színes kegyességek áll orczája alatt, színlík bé magokat az Istennek Izraelében; de azomban a semlye, és malósa helyett, megpenyészedett kenyérrel, és tömlőkben megezczetefedett borral sovárogtatják a hiveket, és a *Függetlenségnek* ragadó lépiével (mellyet az ördög az ö Országának terjesztésére koholt) a veszedelemnek uttyára térítik az egygyüjű lelkeket.

Látjuk azt természet szerint mindenek előtt melly kellemetes a szabadságnak nevezeti, mellynek szereterit a természet még az oktalan állatokbanis béóltotta: ezt az útazért legalkalmatosbnak gondolta a Sátán a jóknak megszédítésére, hogy a szabadságnak színe alatt mergét mézzel elegyítvén, mindeneket rabjaivá teheszen. A mérreg mennél titkosabb, annál halálosabb, mennél édessebb annál egyenesben a szív-

re siet, hogy a honnét vagy az életnek kezdeti, a halálnakis ugyan onnét légyen eredeti. Valamint vagy onnét pedig a szív a testben, szintén azonképpen vagy az Ecclesiára az emberi társaságban, mellyhez ragaztatott amaz halhatatlan élet ere a *Religio*. Nem tsuda tehát, ha ez kárhozas mérreg az *Independentismus* elsöbenis az Ecclesiára annyira fenekedik, hogy ez meltsófos test elsőbenis belöll megrothadván, a külső polgári társaság önkéntes rontás nélkül romolhasson. A mérreg mennél halálosabb annál érezhetetlenebb, es gyakorta nem elébb, hanem mikor immár minden tagokra elhatott, akkor mutatya ki magát: az *Independentismusnak* mérge, a szívhez mennél közelebb, annál érezhetetlenebb, belöll mennél mérgefebb, kivül annál mézessebb; mind addigismiglé magának fészket nem ver, nyilván senkit nem szíd sekit nem sért, senkit nem fozt; hanem a szétségnek gyenge palástyában öltözik, derekát szelidséggel övedzi, páltzája gyanánt a kegyességer kezében viseli, magavilésé merő alázatosfóag étele itala nagy büzgófóag; minden befzede a Reformációnak reformatiojaért, a Christusknak lelki országaért forr, s-buzog, másoknak életinkönyvezéssel szánakozik, a *Religionak*, s igaz Isteni tiszteltemek fogyatkozásín siránkózik,

zik, és ha mi abban előtte görbének te-
czik, megegyenesítésében örömeft töre-
kedik, miglen azt épenféggel öfzve rontya,
Mindenekkel maga kedveltetéffel szeliden
társfolkodik, senki állapattyára ha jobbat
kaphat, nem vágyakozik, könyvező sze-
meit az égre emelvén, kezével mellyét il-
letvén, szent tsókkal, édes befzéddelel örö-
meft nyajaskodik, miglen az embert, ötü-
dik oldal tsontya alatt hantsárával által ü-
ti. Eggy szóval ha ilyen szines kegyesfégg
alatt az *Independentismus* az Ecclesiában
lábat bétéheti, ottan mindé galambi eggyu-
gyűségét levetkezvén, tigris börben öltö-
zik, mindent prédál, ront, és szaggat: el-
föbenis pedig a Vallásnak Protectorinak, a
Keresztén Magisztratusoknak, s. fő rendek-
nek farkokat kezdi mardosni, ha kiket köz-
zülök magához hódoltathat, Oh melly
bóldog Lélekek azok, azok egyedül a szentek
Patronusi, a kegyelemnek országának
óltalmazói: de valakiknek jarmátul való
idegenfégeket lártya, azok ellen tüzet, mér-
get, kénkövet okád, Pharaoh, Achab, Je-
roboám neveket költi, és ha egyébként
nyakokra nem tapodhat, az alattok való-
kat, a szép szabadfágnak avagy *független-
ségnek* reménségével ráplalván, ellenek fel-
támasztja és meg nem nyukfzik, miglen
vagy nyakát szakasztják, vagy nyakokat zsa-
kaszta.

Mert

Mert nints az ég alatt olly keresztén Ma-
gistratus, nints e földön olly hatalmasság,
ambár helyes, ambár Isteniöl rendeltetett
légyen, kit ennek poroszlói eggy szempil-
lantásban pokolra ha lehetne nevetnének,
hogy így szabadosan, tertzések szerint, a
szép Ecclesiát eretnekfégek moslékjává, a
külső társfágot latrok barlang jáva tehet-
nek. Kik ellen minden Keresztén Magi-
stratusok, Királyok, Fejedelmek, fő ren-
dek, valakiket az Ur az ö Anyaszentegyhá-
za mellé öfzlopokká rendelt, hogy szemek-
ket felnyissák, felette szükféges, vesztéglé-
sek veszedelmes: a hová ezek immár bé-
sérkezzenek, kigyomlálni az Urnak szöbe-
jéből siessenek; a hová pedig béserkezni i-
gyekeznek, teájok hiúzi szemmel vigyáz-
zanak, és ez néhai szép Angliai Respubli-
cának szomorú példáját előttök vífelvén,
berzenkedéseknek eleit vegyék: mert soha
az ördög az Ur Sionának, erős kö falainak
ostromlására, titkosabb, fagonatosabb, s-
ártalmassabb hadi mesterféget nem kohol-
hatott, mint ez a *Függetlenségnek* sal törö-
kossa. De mivel *haszontalan az örizőknek
vigyázások, ha az Ur nem örizendia Vároft*
Solt 127.1. Te Ur Jesus Christus Izrael-
nek szunnyadhatatlá pásztora rámadgy fel
a te diúsóféged mellet, óltalmazza a te
nagy árron Izerzett kitsiny szölödet, a me-
lyet

lyet e világnak mezején, nagy munkával te magadnak plántáltál, tulajdon véreddél öntöttél, angyali örízetnek gyepűjével környül vettél: ne engedgyed azt, sem az vad kanoknak nyilvánfagos üldözés által, sem a rókáknak álnok hitegetés által, tépni, túrni, prédálni. Tarts meg abban a te igédnek drága magvat tisztán, mindenféle eretnek ségeknek konkolya, és emberi találmányoknak meghomályosítása nélkül, érlelyed annak gyenge vefzzeit, a te kegyelmednek sugári által, hogy teremhessék a hitnek, és békefészes türesnek, jó izü gerzédeit az örök életre,

A M E N.

Oda

Oda Elegiaca

A V A G Y

Amaz utálatos FEJETLEN-
L A B S A G N A K tenyészésén
bánkodó Magyar Versek.

ANDRESNEK mikoron nehai
tündöklő tselédgyét,
Egy szóval emlitem, válto-
zó sorsát, ügyét.

Ez ám amaz Város, kiről Maro Virgilius
szóll.

Néppel es kintsel kérkedő gazdag akol.
Hol a Saxó népek, megszálván, hitre tere-
nének,

Igaz vallásra, nagy szépen érkezének.
Kit lát van Pluto fényes világát irigylé,
Pört indító szelén konkolyát ide veté.
Izgarván ezzel, BOLT ONT gyepelőjet e-
resztvén,

Mert Plebánuságnak nem vala föld-
gyarévén.

Ez Britot kívül megszálván, mardosá
sarkát,

Akará feltenni szin helyén első raját.

P A L

ODA ELEGIACA.

PALLAS erejével formált tudományát
árulván,

Itt BRUN ROBERTET hagyá kötöz-
ve tóban.

LONDONIAK végre Várból táborba ki-
mennek.

Kezdeti sctáknak itt vala mondják
helyek.

BOLTON mert megholt fa lovát Várostra
bévinni,

Akarják sokan, tűzre s-patakba vetni.
Várnak zárja romot, zeng a nép lónak ö-
rülven,

Nem velik hogy halál volna belől fené-
kén.

Oh hires LANDRES! mostanis vajha vi-
rágod,

Régi szép lilium, fénlene vajha szagod!
De most Oh nyavalyás! hol van tudomán-
nak atakja?

Avagy nem te vagyé, Secta szülő é-
des Anya?

Vajha bővön erről! de ludat mutatni tá-
volról,

Könyü megtudni dongólegyet szavárol.
Ejeetlen lábnak veszett tudománya mi
légyen

ODA ELEGIACA.

Ha kívánod látni, sok színű köntöjében.
Kinek itt nyilván, lám kezdetit és folya-
mattyt,

Megláthadd igazán, sok-felé terjett a-
gát.

Ez az, a ki miatt DROMO pokolra le-
szálla.

Ez miatt ADAMNAK szent sége bűvre
juta.

Ennek PLUTO mikor visszont meg-fonta a
tanyáját,

Le-tévén benne maszlagosító borát.

Két mikoron BOLTON, eggykor meg-ko-
stola titkon,

Meg-vakita sokakat véle BRITAN-
NIABAN.

Mit nyere magának? koczkája mert vete
vakor,

JUDAS modgyára felköté fara tagát.

Mi jöve BRITONRA? romlás, szakadás-
nak igazja,

Szűszomorító gyász, zűrr-avar, árto
ragya.

TRAGUS mint jára, ki vött vala két sele-
séget,

Vent s-Iffjat nyavalyás két kopaszító
kezet. Az

ODA ELEGIACA.

Az iffjabb öszűt haját liberézve ki-szed-
M. sik barnáját, s-lön sima végre feje. (te
Körmét oroszlanis szerelemért mért le-
vetette,

Igy juta tsufszágra nagy nyavalyásul
űgye.

Tudde dobos nem nyer magának gratiat az-
Az harczonm bár ne ilt fen ki ő pallo-
sával:

De mint hogy másokat dobbal viadatra tá-
masztott,

Ellenség kardja végre nyakára jutott.
Not hát jo Vándor, meg-lásd hogy MI-
CHA szerelmét,

Ne rejts elnédben, mint RACHEL At-
tya képét.

PROCORUST ne kövessd, mindent ha-
zádra ruházván,

Szabadosabb kapta van BRITO
GALLA lábán.

Hazája kívül bujdosó
Arra szívből kívánkozo,

BEREGHI MIANOS

T A B L A I A

Ez könyvet skének.

RESZ.

Level.

- I. AZ Ecclesiától való elhasonlásnak
alkalmatosságáról. 1
- II. A Brunnismusnak eredetiről, s-terje-
déséről. 14
- III. A Brunnistáknak kiválképpen való
tudományokról. 21
- IV. Az Independentsmusnak eredetiről,
s-Anglian kívül való elterjedé-
séről. 36
- V. Az Independentsmusnak benn An-
gliaban való elterjedéséről. 48.
- VI. Az Independenseknek kiválképpen
való tudományokról. 102
- VII. Az eszevezett Independensekről. 130

O

Anyo.

T A B L A T
Egy kötetben
A Nyomtatásban szellel esett fogyatkozá-
sokat a K. Olvasó magatulis könnyen
megjobbithattya, mivel értelmét megaka-
dályoztathatók nem igen estenek. Ezek ki-
válképpen valók. Az Ajánló level első ré-
szének végi fele, ez szók után, a ki akarja, ez
aszó elmarat, utálni. Ugyan, ott negyedik
versben, jakartam olv: akartam. a követ-
kezendő táblán, burgoság olv: buzgoság, a
99. lev. 29 vers. matt olv. miatt. 108. lev. 16
vers. meggyez olv: megeggyez olv: megeg-
gyez. 118 lev. 23 v. Bünkösd olv: Pünkösd.
120 lev., vers. kisakratson olv: kis kará-
tson, sok helyen ismét a si helyett fi tétel-
dött: és többek effelek, mellyeket a sietség
miatt eszünkben nem vettünk. Legy egél-
ségben.

ANGLIAI
PURITANISMUS,

AVAGY

Kiválképpen való Tudományok
azoknak, kik Angliában a *Puritánusok* között (a mint közönségesen neveztetnek) legkeményebbeknek tartatnak.

Melly ennek előtte *Deák* nyelven kibotsátatott AMESIUS WILLYAM Szent irás magyarázó *Doctör* által: mostan pedig Magyar nyelvre fordittatott

TELKIBANYAI ISTVAN
által.

H 1092.

ULTRAJECTUMBAM.
Nyomtatott WASBERG JANOS által
M D C L I V. Eftzendőben.

A Z

Tiszteletes es Tudós Férfinak COMAROMI JANOS Vramnak, mostan a Szánthai Ecclesiának büséges lelki pásztorának. &c. nekem bizodalmas Fautoronnak.

Kegyelmet, békéséget, és hoszszu ideiglen való egéséges életet, kívánok az Arya Istentől, es az ő Fiától a mi Urunk Jésus Christustól.

Tiszteletes Uram, hogy több rendszerint való foglatatosságim között, ez kistsiny, de fontos munkátskának megfordításához fognék, amaz közönféges mondás szerint: Eggyik alkalmatóság másíknak nem zöje izokott lenni: nekem is erre való alkalmatóságot nyujtott az én kedves Aryámfiának MISKOLCI CASPAR Uramnak, ezen alkalmatósággal kibotsátott, követésre ugyan (melly barátomnak engedelmével légyen mondván) felette káros; de tudni igen szüléges munkáts-

kátskája. Mellyben amaz emberi elmét könnyen ts ábitható, minden dögletes vélekedéseket szárnya alá fogádo Angliai felekélyt az Independentiumult, magunk nyelvén nemzetünk eleibent erjeszti: ezt pedig nem koholta a maga fejéről; hogy kárboxtatás a mint szokás, ne üttenek fejébe, hanem más tudós embereknek irásból szedegette öszve, a mint munkátskájának Titulusa nyilvánfágosan megmutattya. Mellyben mivel mulóván emlékezik a Puritanusok felőlis, ezeknek eredeteket, és elsőben joigykezettél való felvezzenéseket jelentvén; de azonhan tudományokat, avagy kiválképpen való értelmeket, ugymint keze alát lévő dologhoz nem tartozot elhalgattá, hogy ne láttatnék mint valami fele más. b. latot azt ez zel eggy járomban fogni. Erre nézve szük ségesnek iteltem lenni, hogy énis ezeknek, (kiknek nevezetek nemzetünk közöris tsűfképpen igen fen kezdett forgani,) kiválképpen való értelmeket rövided: n kiborsátánám, mellyre illendőnek, és eliggé hitelesnek iteltem lenni, amaz jo emlekezető szent irás magyarázó Doctornak Amésius Willyámnak, tulajdon ma-

gok

gok irásából szedegettetett, és Deák nyelven kibotsátatott munkátskáját. Ezt azért nyelvünkre a menyire lehetett értelmesen megfordítván, akartam azoknak kedvekért, kik a Deaki nyelvnek értésére nem juthattanak kiis borsátani; mellyet ha ki jól megolvás, és megfontol, találhat ebben magnum in parvo (a mint szokták mondani:) Mert noha mole kisfiny, és igen tsesemő, de uirtute idős, és jól felhuzalkodot; melly felől kiki mitsoda értelembe legyen, a maga szabad akarattyában vagon.

Hogy pedig ezt a Kegyelmed, és nem más neve alatt borsátottam ki, erre engemet szün: elen előttem forgó kiválképpen való ok inditott, ugymint az K. Atyai indulattyának, mellyet mind hazámiban, s mind itt hazámtól távól létemben érdemem felett hozzám mutatott, álhatatos emlékezeti: Mellyért viszontagvaló fui indulatomnak ez magában kisfiny, de nagy és tisztá sziből származott elev: n jelét, ugymint távól létemben is jövendőbeli háládo v oltom: rúl jo reméniséget nyújtó első sengét, akartam közön: séges helyre sokaknak szemek e-

A 3

leiben

leiben terjesztetni. Végye azért Kegyelmed fok izben hozzám nyújtott jó akaratyáért erdemlett háladoságonnak, szívemben emeltetett állandó oszlopának, ez eggyü lerajszolásat, és ezen Atyai Szeretirt hozzám, minden megtökkenés nélkül, ez utanis fentartani meg ne szűnnyék. Az Ur Isten jóvóltából tartsa meg Kegyelmedet, békeféles jó állapotban. Szent Lélkének ragyogo világával tündököllyön a K. szívében, hogy a melly ő súlyos munkás tisztiben K- det állatta, azt szorgal matosággal elkövethefe. A M E N.

Franekeraban 1654. Ezstendöbeu
Pünkösd. hav: zo napján

Kegyélmedé az Urban

TELKI BANYAI P. ISTVAN.

ANGLIAI PURITANISMUS,

AVAGY

Kivalképpen való Tudományok azoknak, kik Angliában a Puritanusok között, (a mint közönségesen nevezetnek) legkemenyebbeknek tartattak.

I. R E S Z.

Vallásról, avagy Isteni tisztelétről közönségesen.

Ez, és legfőbb dolog azok között; melyeket ezek a mindenek előtt annyira gyűlölféles személyek szorossan vittatnak, és szorgalmatosán óltalmaznak ez, hogy az Istennek a Profeták, és Apostolok irásiban befoglaltatott igéje, minden tikkelyeiben; tökéletes legyen; és hogy a Christustól, ugymint fejétől az Anyaszentegyháznak, a végre engedtetert, hogy öneki egyedülvaló Regulája, és mérték sínörja legyen, minden dolgokban valamelyek a Vallásra, és Isteni tiszteletre akár mi módon tartóznak. Es hogy tilalmas legyen

A 4

vala-

valami abban az Isteni tiszteletben, s' annak kiszolgálatafában egyebként tselekedtetik, hanemha ugyan azon igében fundáltak. Annakfelette hogy lehetetlen dolog legyen, hogy valaki a keresztféneken közzül az Vallásnak, és tiszteletnek akár minémü tselekedetireis kényszerítésék, valamelynek a szent Irásból nyilvánvaló oka nem adattathatik.

II. *Oltalmazák eztis*, hogy minden emberektől találatott Ecclésiái dolgokat, a Vallásnak gyakorlatáért tellyességgel kikellyen rekeztetni: mindenek felett pedig azokat, mellyek a bálványozó Vallásnak nevezetes titkai, és mellyeknek megrattarása által az igaz Vallás (akár egészlen akár részszertint) a bálványozó babonához alkalmazzatik.

III. *Oltalmazák*, hogy akár minémü külső esz közök, valamellyek a végre rendeltettek, hogy a belső Isteni tiszteletnek jelei és bélyegei lennének, magokis ugyan azon tiszteletből valók legyenek. Nemis csak az erköltsbéli tselekedetek pedig, hanem hogy minden titkos rendtartások, és ábrázolások (mellyek az Istennek közönséges tiszteletiben, a vallásnak valami lelki munkájának, avagy a lélekben való kétségnek megmutatására rendeltettek, azon tiszteletnek tulajdon részi legyenek. Annak-

nakfeletté hogy minden affele munka (tselekedet) vagy hogy az irásban kijelentetett, avagy hogy semmikeppen véghez nem kellyen vinni: mivel hogy bün legyen, Istennek más valami olyan tiszteletet tulajdonítani, akár külsőt, akár belfőt, akár erköltsbéli, akár Ceremoniait, vagy egészlen vagy részszertint, azon kivől, mellyet ő maga az ő igejében parantsolt.

IV. *Utálatos babonának mondgyák* lenni, hogy valaki az emberek közzül a vallásban valami titkos példázó rendt arráft szabjon, és azt, az Istentől rendeltett rendtartásokkal, és szentféges ritkokkal öszveegyelttse,ugymint Isteni tiszteletnek részét. Ezt pedig nagy magahitségnek állattják lenni, hogy ha valaki felfuvalkodott igyekezetből, olyan vállasbéli rendtartások, és Ceremoniaikat egyelit az Isteni tiszteletben, mellyeket ő magas nem Isteni; hanem külső közönséges tiszteletnek részei közzé akarna számlálni. Mert akkeppen ömaganak néminémü Ceremoniai engedelmséget, bötsülletet, ez tiszteletet kíván tulajdonittani, azókkal a szent buzgoságbéli rendtartásokkal, ugyan azon szempillántásban, mellyben Isten legnevezetesben tiszteletetik: melly nem egyéb, hanem az embernek székit, az Isten széki mellé helyheztetni, ug hogy semmi külömb-

lőmbfég ne legyen a szent és szentfégtelen dolog között. Ebben azért ők bizonyosfak, hogy nagyobb gonofság legyen; az Isteni tisztülethez olyan ábrázoló rentartásokkal tölteni, mellyeket ő magok is azoknak találói annak részeinek lenni nem ismérnek: hogy nem mint a kik babonás tevelgyéssel tevelgyvén, azokat az Isteni tisztuletnek nemenek, avagy részének alittyák lenni.

V. *Oltalmazák*, hogy akar melly Isteni tisztülethez kiválképpen való módon alkalmaztatott tselekedetnek, akar erkölcsbéli, és valófagos, akar Ceremoniai és ábrázoló legyen, az Istennek tisztelségére kiválképpen valok okkal kellyen tartozni: és erre nézve ugyan azon írásban, avagy nyilvánfagosan, avagy bizonyos következésképpen Istentől parantsolrásék.

VI. *Oltalmazák végezetre*, hogy minden akar erkölcsbéli, akar Ceremoniai tselekedetek, mellyek az Istenfelő avagy lelki szemellyeknek, tiszteteknek, és dolgoknak tulajdoni, szent buzgofságból valók, és lelkiek legyenek, avagy hogy ollyaténoknak kellyen lenni; és erre nézve Istenről önnön magátúli általlyában rendeltetnek legyen; mert tsak ő egyedül olly dolgokat és tselekedeteket rendelő Authór mellyek szentsegefeknek, és lelkieknek mondattatnak, akát

akát belsőfők és erköltfökre nezendők legyeknek, akar külfők, és ceremoniaiak.

I I. R E S Z.

Az Anyaszentegyházról.

I. *Alhatatosan allattyák*, hogy az Istennek igaz tisztuletire rendszerint öszve gyülekezett embereknek serege legyen a Christusnak igaz látható Anyaszentegyháza: És hogy ez nevezet nem tulajdonképpen, sőt a szent írásnak minden példája nélkül tulajdonittasék más akar minemű külfő, és rendeltetett egyben szolttatásoknak Synatoknak, társaságoknak, Collégiumoknak, avagy gyüléseknek.

II. *Allattyák*, hogy az ilyen Ecclesiák, avagy gyülekezetek, valamellyek eggy más között az Isteni tisztuletnek szent eggyeséget ekképpen gyakoroljak, minden Egyházi dolgokban egyenlők legyenek: az az, azon egy hatalmuak, és méltóságuk: és hogy az Istennek igéjéből, és akarattából ugyan azon lelki privilegiumok, szabadságok, egyházi szolgák, igazgattatások, és végezetre az Isteni tisztuletnek ugyan azon modgyai, és okai, azoknak mind közönféségesen, mind külön külön, eggyarant parantsoltattanak legyen.

III. *Allattyák*, hogy eggyis azok között az

az Ecclesiák közzül, más valamely fellyebb-
 valo Ecclesiái hatalom alá, a Christustól
 nem vettettetett legyen; hanem hogy tsak
 annak vettesfék alája, melly ő magában
 gyakorlatik. Ugyannyira hogy ha vala-
 mely Ecclesia, avagy gyülekezet, egész-
 len a hitnek, es vallásnak utáról eltevelyed-
 nékis, más Ecclesiáknak, avagy azoknak
 igazgatoinak, annak megbüntetéfére, avagy
 megzabolázására való hatalom hogy Isten-
 től engettettetett legyen, tagadgyák. Hanem
 tisztetek ez, hogy azt az Ecclesiát tanátsok-
 kal, és intésekkel segélyek, másokatis pe-
 dig intsenek hogy attól a dögleleteségtől
 magokat megoltalmazzák, annakfelette
 azoknak lelkeket tsak egyedül az Christus-
 nak itelleti alá, testeket pedig a külső Ma-
 gistratusnak hatalma, és fegyvere alá en-
 gedgyék, kinek tsak egyedül vagyon ez
 földön hatalma, hogy egész Ecclesiákat,
 avagy gyülekezeteket megzabolázhasson.

IV. *Allattják*, hogy akar melly gyüle-
 kezetnek, avagy felállatott Ecclesianak
 szükféges legyen, hogy véle egygyütt lakó
 előtte jároi és Egyházi szolgálai legyenek;
 még pedig nem egyebek, hanem a kiket
 Christus uy eszközü által az ő dolgainak
 gondgya viselélére előállatott.

V. *Allattják*, hogy minden megörökö-
 dött Ecclesianak, jussa és hatalma legyen;
 (melly

(mellyel tudniüllik az ő jegyefésétől a Chri-
 stustól megajándekoztatott) hogy magá-
 nak mindennémü Lelki, és Egyházi előtte
 járokat választhasson, és hihasson. Es erre
 nevezve hogy nem kisebb boszúságokra lé-
 gyen az Ecclesiáknak, ha valamely Tani-
 tok akarattyyok ellen reájok vettetnek, mint
 ha a Férsiak a házafságra, avagy az Afzfzo-
 nyi állatok a férhez menetelre akarattyyok
 ellen kenzserítettnének.

VI. *Allattják*, hogy ha valamely eg-
 gyecs Ecclesia, megboulik a választásban,
 senkinek nintsén ez föld kerékfégen arra
 való hatalma, hogy azt rendbén allathassa;
 hanem tsak a külső Magistratusnak: ő pe-
 dig, noha amazoknakis kezekből, a just,
 és hatalmat ki nem kell ugyan venni; mind-
 azaltal tartozik Isten törvénye szerint, és
 azon fundátatott tisztinek ereje szerint,
 hogy minekutánna azoknak tévelygések,
 immár kinyilatkozott, vagy méltólagának
 vagy ugyan fenytékével, és külső bünte-
 tésekkelis öket jobb modgyával való va-
 lasztásfa viszfza hozzá.

VII. *Allattják*, illetlen dolognak lenni
 hogy valamely Ecclesianak, Egyházi előtte
 jároi, másbanis valami Egyházi tisztet va-
 llyenek. Ugymint kiknek, tsak egye dül
 ahoz a gyülekezethez kell köteleseknek
 lenni, mellytől előjáról rendeltetnek; sem

pedig, soha az ő hivatalyokat másra nem adhatták, hanem ha bizonyos, s a gyülekezettől javaltatott okra nézve. Hogy ha pedig igen ezen dologban vakmerőlködnék a gyülekezet, a méltóknak sem akarván engedni, olyankor a külfő Magistratushoz kell folyamodni, és az ő hitélet kívánni, ugymint kinek egyedül tisztí, hogy kényszerítő hatalom szerint, az Ecclesiának minden tagjairól, akár minémű nyilvánfagos bocsfuzafogokat elháríthatson.

VIII. *Allatyák*, hogy minekntanna immár valamely gyülekezet, magának olyan lelki igazgatókat választott, kikre a lelkeknek gondgya viselése bizattatott, ugyan azonokat nekie (hanemha igaz, és a szent írásból nyilvánfagosan megmutattott okokra nevez) tisztékből semmiképpen le ne kellesek tenni; hanem inkább ilendő, és az igével eggyező engedelmeséget nagy örömeft kellyen hozzájuk mutatni. Hogy ha pedig azok (a külfő Magistratusnak engedelmeből) más Egyhazi prælátóktól (a mint szóktak szollani) az ő igazgatófoktól minden érdemek nélkül eltiltának; akkoron a gyülekezernek tisztinek mongyák lenni, hogy Isten előtt könyörgésekkel, a Magistratus előtt esdedésekkel törekedgyenek mellett, hogy hivatalyokban vízfzont állattassanak bé. Hogy ha pediglen

diglen ebben kedvek nem telhetikis; mind azáltal azoknak a tisztektől megfosztott személyeknek, olyan bötsületet kell tulajdonítaniok, hogy mind haláloknak órájaig őket lelki előjárójok gyanánt tartsák, akár mint tiltattasánakisegyebektől.

IX. *Allatyák*, hogy noha az Ecclesiák az egyhazi, lelki dolgokban vagy a vallásra tartozókban, egyenlők legyenek; mind azáltal a külfő, emberi, és közönséges okokra néző dolgokban különböző állapottak lehetnek. Ugyannyira hogy ugyan azok, kik ezt allatyák, hogy szintén azon lelki előjáróknak, azon egyhazi szölgálatnak, tiszteletnek, Sacramentumoknak, Cerimoniaknak, és egyéb rendtárasfoknak kellyen lenni, és nem külömbeknek azokban a tekintetes gyülekezetekben, melyekhez Királyok, és nagy rendek tsatlották magokat, mint ama falusi gyülekezetekben, melyeknek tagjai legalább rendü köz népek: Mindazáltal nem tagadgyák, hogy a külfő állapatra nézve, mellyben egykik a másiknál elébb való, hogy még a szent dolgokbanis külfő elebbvalóságokat meg ne tartathatják. Azoknak Templomi, és ülo székei, hogy fényes szönyegekkal, és ragyogó kárpitokkal felekesítésenek, ő miattok megleher. Azoknak keresztelő edényi, hogy ezüftből valók, aszaltok elefánt tem-

temből, s arannyal beborítottak, hogy szent pohári finum aranyból valók, s drága gyöngyökkel megfűszeltek legyen, semmiképpen az is nem ellenzik. Azoknak egyházi szolgálai, hogy ámbár (ha nekik úgy tették) bársony ruhákban járjanak, megengedik, tsak hogy magok költségeikkel kizittették legyen azok a Fő emberek: mert képtelen dolognak látnak ö előttök, és minden ok kivől valónak, hogy az alsóbb gyűlekezetek, az ö dézmájokkal, és adakozásokkal drága ruhákat, és udvari elefeket szolgáltaffanak a Fejedelmek, és nagy Urak Predicátorinak, s Egyházi szolgálainak.

X. *Allattják*, hogy az Egyházi rendelések, igazgatások, birodalmok, nem tsak nem ellenkeznek a külföldi közönséges igazgatásnak modgyával, akár minémü legyen is az, akár egy Fejedelem által, akár nagy rendek által, akar pedig köfség által való; hanem még felette fokatis használnak az ö jufoknak, s méltóságoknak mind erősfítésére, mind nevelésére, és előbb mózditafára. Magokat pedig gyomorból irtózni mongyák, minden affele hatalomtól, es Egyházi polgári rendtől, mellyel azok közzül, az igazgatások közzül, valamellyik tsak miben is megtsonkulhatna, kiválképpen mellyel az egy Fejedelem által való igazgatás (ugymint

mint mellyet Angliához legalkalmatosabb igazgatásnak lenni ísmérnek) tsak legkifsebbenis megfűtödnék.

XI. *Allattják végezetre és hiszik*, hogy az Ecclesiáknak, es Egyházi személieknek a hatalomban való egyenlőségek semmivel inkább nem kifsebbiti az egy Fejedelem által való igazgatást, mint hogy a külömb külömbféle seregeknek előtte jároi s-Kapitányi, nyájakknak pasztori, avagy tselédes gazdák között való egyenlőség nem kifsebbiti. Ellenben pedig állattják hogy az Ecclesiáknak, s Egyházi személieknek a hatalomban való egyenetlenségek volt gradicsa ama veszedelmes lajtörjanak, mellyen amaz Anti-Christus, (ki e földnek Királyit és Fejedelmit jármában fogta, s labai alá vetette,) az ö méltóságos székeben férkezett. Es hogy a Fejedelmeknek, s külföldi rendeknek hatalmok, s méltóságok mindenkor megkifsebbiterett, és hervasztatott, valamikor az Egyházi személieknek hatalmok felső póltzra emelterett az ö rendi, s lineai felett, mint a Christus az ö igéjében nekik letette.

III. RESZ.

A Predicatorokrol.

I. *Blzonyosan vittattják*, hogy az Ecclesiákban lévő felső, lelki elől járok, nem egyebek legyenek, hanem a külön külön való gyülekezeteknek Predicatori, és ezeknél fellyebb való páfztort (Isténi rendelés szerint) az Ur Jésus Christuson kívül fenkit nem ismérnek. Azokat pedig Anti-Christus lelkétől mongyák viseltetni, kik magoknak ez titulust koporittják, hogy Páfztorok páfztorinak tartassanak.

II. *Vittattják*, hogy az igében, isteni illézből tsak egy Predicatoris nem rendeltek olyan, ki egész Nemzetnek, Tartománynak, avagy egész Vármegyének, mindenkori előtte jároja volna ughogy a külön külön való Ecclesiáknak Predicatori, annak ugmint alábbvaló egyházi szolgák alája vettetnének. Nintsenis kérségek benne, hogy efféle nagy rendű Predicatorokat (ha kik vóltanak volna) mind a többi felett nevezetefben Isten az ő igéjében le nem iratta volna. Mert a kik az Egyházi szolgálatnak felsőbb graditára helyhezretnek, az illyenek az Ecclesiának gondviselésére legszükségesbek: az Ecclesiának pedig leg

szük-

szükségesbeit kivalképpen nagy szorgalmatossággal Christus az Ecclesiának alkotója, elrendelte volna, és mind a többitől nevezetefben megkülömböztette volna. Innét vagyon, hogy az Ov Testamentumban a fő Papnak nevezetir, tisztir, hivatallyát, világosban és értelmefben láttyuk kifejezetni, mint az alatsfontabb renden való akár melly Papokét, avagy Lévitákét. A Predicatornak is tisztir az Uy Testamentumban értelmefben, s-magyarábban láttyuk lerajszolvaslenni, hogynem mint a Doctörökét, avagy más akár melly kifesebb előljárójét. Ugyannyira hogy a Predicatornak szükségos vóltaról, tisztiről, és hivatallyáról való kételkedésnek nem lehet nagyobb oka, s- helye, mint az egész Uy Testamentumról.

Hogy ha azért valamely Eggyházi szemelly, Isténi rendelés szerint, volna eleikben tétetve az egyes gyülekezeteknek páfztorinak; kétség nélkül azt Christus nagy szorgalmatossággal kijelentette volna, és titulussokkal, méltóságokkal, hivatalokkal, és tisztekkel; végezetre arra való tulajdon ajándékokkal felis ekésitette volna. Ugyannyira, hogy az Ecclesiáknak, és Isten népének, akár melly más egyéb tiszt felöll méltóbb modgya volna a kételkedésben, hogy sem amaz felöll, melly az első renden

B 4

valo

valo nevezetes fő Városokban ülő Papoknak, Ersekeknek, és egyéb világi előjáróknak tulajdona.

III. *Vittattyák*, azon egyenlő hasonlatosságból, s okból, hogy ha valamely egész Nemzetnek, es Tartománynak valami Egyházi szolga, vagy Predicátor fő elő járójává tétellett volna: tehát az Christus (a miképpen a Sidók közöttis tselekedett régenten) ahoz illendő liturgiát, vagy nevezetes isteni tiszteletet rendelt volna, mellynek végben vitelére az egész kösség, az esztendőnek valamely rendelt napiain, az ő anyai városokban, mint második Jerusalemben felmenne. Sőt inkább ezt a közönséges isteni tiszteletet, annak kiszolgáltatásának módgyával edgyütt, sokkal jobb szerivel adta volna ki Christus, (miként a Sidók közt láttyuk hogy lött) hogy sem mint ezt a közönséges egyes Ecclesiát.

Mivel azért az egész Uy Testamentumban, midőn ők azt olvassák, nem akad e-leikben más egyéb Isteni nevezetesebb tisztelet, hanem a mellynék minden gyülekezetekben külön külön kell végben vite-rődni: Nem hitethetik el semmiképpen magokkal, hogy más nagyobb méltóságú Egyházi szolgákat állatott volna elől az Uy Testamentumbéli tiszteletben, mint a kü-lön

lön külön lévő gyülekezeteknek törvény szerint valo pásztori.

IV. *Vittattyák*, hogy a Sidóknak ama fő Papja ábrázolás, példázás, és árnyékozás-képpen az egész földön vitézkező Anya szentegyháznak feje lött legyen, kinek nem tsak Palestinának lakosi, (noha abban az időben a látható Anya szentegyház annak tartományiban foglaltatott vala bé) hanem még egyéb távol való nemzetek között lévő hívekis (mint ama Szeretsen Országbeli-ről is az *Apo:stlelek: irt könyben* megterzik) magokat alája vetteknek örömeft ismérték: annakfelette hogy nem egy tartománynak nevezetes anyai Városában lakozó; hanem mindenütt való, és az egész föld kerekfegének közönséges Püspökje lött legyen.

Annakokaért azt mondgyák, hogy ezzel az példával, (mellyhez támaszkodik kiválképpen az Ersekeknek méltóságok) a Romai Pápa, a ki ahoz hasonló hatalmat, tsak egyedül magának kíván tulajdonítani (mindenütt való országlásra vágyakozván) azont a szent írásból hihetőbben megállathattya, hogynem mint valaki azok közzül, a kik ő nála nélkül valamely tartománynak, avagy Vármegyének előtte jároi.

Summa szerint állattyák, hogy avagy ezt a Püspököknek hazugfággal költött ten-

rendit tellyességgel el kellyen törteni, avagy hogy a Pápát vizfont pokolból vízfzsa kellyen hozni.

V. *Vittattják*, a Predicatorhoz illeni; hogy akar minémü külfő hatalmot, birodalmot, nem tsak ne kellyen vágyakozászal kívánni (hanem ha szintén mások véle unfolnákis álhatatosan meg kellyen vetni: és megvetvén minden ez földieket, egészlen tsak az Ecclesiára tartozó lelki, és szent hivatalokban kellyen foglalatoskodni. Nemis illik (azt modgyák) akar melly Magiftratus-hozis, hogy az ő birtokában valamelly Predicátornak, ugymint Ecclesiái személynek, külfő birodalomnak gyakorlására való hatalmat engedgyen; hanem ha tellyességgel akarná maga méltóságát megfertődni, és birodalmát megtsonkulni.

VI. *Vittattják*, hogy a Predicatornak legelső tiszti, és fő méltósága ez legyen, hogy az Evangeliumot predicállásképpen nevezetesen sáfárollya, a szent iráfokát mind híven megfetegetvén, mind pedig az ő yájának hasznára okofosan alkalmaztatván. Ebben mondgyák hogy ő maga Christus, és az ő Apostoliis, ugymint fő munkájokban törekedenek legyen. Minek okáért szükséges, hogy az Ecclesiának több egyéb akar minémü régben vijendő hivatalirais alkalmas legyen, a ki aman-

nak

nak a legnagyobbnak véghez vitelére méltónak ítéltetik.

VII. *Vittattják eztis*, hogy az Egyházi szolgának hivatallya legyen, hogy ne maga értelmét, sem pedig másokét (ha szintén e széles világon mindenek ő magok közt a felőlől megegyeztenekis) adgya hiteles tudomány gyanánt az Ecclesiá eleiben, hanem tsak azt, az egy igafságot, mellyet az igazán megmagyarázott igéből fontofan megerősíthet, és bizonyofsá teher. Mivel hogy a szent irásra tartozó dolgokban, avagy a Vallásnak munkájában a köfség nem tartozik egyéb tudománynak, avagy hitelt adni, avagy engedelmességgel lenni, hanem a melly a szent iráfban kifejezetett, avagy azoknak fundamentumiból szükfésgeképpen kijóher.

VIII. *Vittattják*, hogy ugyan azonak, az iráfok fejtegetésében, és igaz értelmének kerefésében, azon regulákat kellyen követni, más egyéb iráfoknak tudos Magyarázoival. Mert az irónak szóllásának modgyát, és szaváit meg kell fontolni, s-meg kell nézni a magyarázando igénékis szomszedságit, és annak hasonló környül álló dolgait egymás között öszvetetni, és ha mi egyéb eggyező igék legyenek: vegezetre a hasonlatofság szerint való, avagy példázó értelmetis, a szokott és tulajdonképen

pen valótul okosan meg kell különböztetni. Mert nagy vérekennek lenni tartják, hogy valaki az Isten igéjének nem más egyéb erősségen, mint emberi értelmeken fundáltatott magyarázatyát vessen a népnél, hanem hogy hasznosabb legyen a népnek, némelly homályos dolgokat nem tudni, hogy nem mint valami afféle dologban csak tsupa emberi vélekedésektől veszedelmesen függő hitelt tartani.

I X. Vittattják, hogy az Isten népének senkit Predicátorának ne kellyen ismérni, valaki ez elől számlált mód szerint, az Istennek beszédét semmiképpen nem magyarázhattya, és önékiek okosan nem száfolhattya. Annakfelette hogy amaz ostobákat, tudatlanokat, és merő csak azon könyvből olvasokat a Christusnak igazán való szolgai közzé semmiképpen ne kellyen számlálni. Mert Christus az ökövetit, és nagyva jároit nem küldi egyébként, hanem lelki ajándékokkal ha csak valamennyireis őket felékesítvén. Némis hitethetik el magokkal, hogy a tulajdon nyelven való olvasásnak teherfegetskéje, melyet a Törökökkelis közönfégesnek tartunk, még batorfagos vizsgáló szónak neme szerintis, a Christusnak amaz öajándékának mondathatnék, mellyel hogy az ő szolgait felruházná mennyégben felment.

X.

X. Vittattják, hogy az Ecclesiának gyülekezetiben a Predicátor tisztje legyen, a köfség képében az Istent könyörgéssel tisztelni, és megfözlítani, a többinek pedig hivatally nem egyéb legyen, hanem csak az A M E N - nek felkiáltása által hü egyezéseket megmutatni. Mert csak nyelvek özveveszülének, és merő Babylonnak láttzik ö nékiek amaz könyörgésnek anti phonája, mélyel a Predicátor, és a köfség szavokat egymás után változtatni szokták: mint szintén a Predicátorral ama fenn szóval együtt könyörgő sokafágnakis illetlen zomboralása. Az éneklőknek mindazon által isteni ditséret enéklések, hogy a különbözö szoknak illendő megegyezése által, kedvesebb legyen, nem csak a szent példák, hanem ö maga a természetis ezent mutattya.

X I. Vittattják, hogy nintzen az Ecclesiának hatalmában ez, hogy az Egyházi szolgákra azon kívül más hivatalokat, munkákat, avagy Ceremoniakot (akar legyenek isteni tiszteletre való, akar ne) vethessen, mint a mellyeket régenten Christus az íráskokban ö reájok bizott, avagy az minémü másoktól reájok vettetteket mostanis helyen hagyyna, ha az ö Ecclesiájának mais teste szerint jelenlévő Páfzora volna.

X II. Vittattják, nem különben ször-

C

nyti

nyü boszszúsnak lenni, hogy valamely gyülekezet, Predicatora gyanánt olyat kenfzeritetsék tartani, és dézmájával, s más egyéb adakozásival táplálni, a kinek vagy akarattya, vagy tehetsége nem lévén reája őket nem táplallya. s még pedig maga, személyeben nintha valaki felesége helyett, mált vagy nem Afzfzonyi állatot, vagy a feleségnek tisztit magáról másra hárítót kenfzerítettnek tartani.

XIII. *Vittattják eztis*, hogy isteni rendelés szerint minden ép Ecclesiában a *Predicator mellé Doctort kellefsek állatni*; a kinek tisztu légyen a tudatlanokat a vallásnak agazatira tanítani, és a Predicátornak segítséggel lenni, kiválképpen a tudomány tisztaságának oltalmazásában, és világoztatásában.

IV. RESZ.

A Vénekrol, avagy Presbyterekrol.

NOha tudgyák, hogy még a példa szerint legjobbba rendeltetett Ecclesiákbanis (az Ordög késztetéséből) képtelen botránkozatások származzanak, melyekből (ha idején eleit nem vészik) a hiveknek botránkozás, a hijendöknek pedig akadály adattatik: mégis mindazáltal a Christus parantsolatryával ellenkezni itéllik, valakinek valamely

melly egy Ecclesiában (nem hogy Várme-gyében, Tartományban, avagy egész Nem-zetségben) mafokon valo tsak maganos, és mint egy Pápai méltóságát, hanem mind a dologra nezeve, mint pedig Isten rendelése-re nezeve szükségeseznek ismérük, hogy az Ecclesiából más elől járókis rendeltetsenek, kik a lelki igazgarásnak tarfáságában a Predicatoroktól felvétetsenek.

Azok a Vigyázok, dorgálok, és visgalok gyanánt vadnak, kiknek, tiszték a Predicatorokkal edgyüt ez, hogy minden Attyafaknak erkösötök mind ezekben vegyek, s mind pedig megitéllyék. Ezt pedig a rendelést arra valónak mondgyák lenni, hogy kiki magár, és maga járásit nagyobb szorgalmatossággal oltalmazná, a tanitokis pedig a könyörgésben, és tanításban inkább forgolodnának, és a nyájnak állapotját, azoknak a segédeknek munkájok által inkább altal láthafsák: a kik tudni illik minden tehetségekkel azon vadnak, hogy az Ecclesiának minden tagjainak erköltsöknek, és tselekedeteknek vizsgálásában szüntelenöl gondot viselnének.

II. Erre pedig a hivatalra nem egyebet *itélnek* felvevendöknek lenni, hanem magokat reá tarto, egyczersmind okos, valoban jeles, vallásokban erős, megpróbált alhatatosságu, és az egész gyülekezet előtt

tekintetes szentségü, és ritka példájú férfiakot.

Ebben pedig a választásban mondgyák, hogy a közönséges állapotra, és külföldi dolgokra kellenj vigyázni: hogy tudniillik ezek a vének ama durum, tsunya, és alávaló, avagy az Ecclesiának terhére leendő emberekből ne szedgettesenek, hanem hogy olyanok légyenek, kik vagy szántó földöknek jövedelmével, vagy kereskedésekkel vagy valami tisztelges mesterfégekkal, mind magokat, mind házok népét táplálhásák. Nem itélik pedig, hogy az Egyházi Polgári rendnek innét valami kisebbsége következne, ha külföldi kézi munkájú mester emberek (kikben a felsőbb előszámlált ajándékok felaláttnak) rendelkeznek az Ecclesiában vigyázókka.

Hogy ha pedig ez dolog az selfuvalkodással, és preszmotasággal pipe kedöknek nagy boszszufágokra leoni láttatik, az illyek felől azt mongyák hogy ökis szinten olyan méltatlanul tselekszük, midőn mindenféle irás tudatlan, minden jofzagos tselekedetekül üres, hafzontalan, és a kölség seprei közöttü válogatott embereket, nem csak Egyház fiakká, az az, ezeknek az előjáróknak majmaivá rendelik, hanem még a Predicátoriságrais félvészük.

Hiszik pedig hogy az Isten (ki az ő tulajdon

lajdon rendelésinek mindenkor kedvezni szokott) ki az ő Páfztorit; holott egyébként alázarófsák, és külföldi tekintettel minden tisztelgesnek hitetgetéstől üresek, és csak tsupán lelki ajándékokkal felékesítették lévén, a nagy Királyok, és méltóságos Fejedelmek előtt tisztelgeské tészi; hiszik mondok, hogy ugyan azon Isten megis tselekezzi, hogy ez alávaló tisztelgeslés minden Isten félök, és a dologról igazán itellök előtt illendő bötsületben legyen.

V. R E S Z.

Az Egyházi fenytékekről.

Tanittják, hogy az Ecclesiának lelki külsai gyakorlásokra nézve a Christustól ezekre a lelki tisztelgeslékre, és nem másokra bizattatnak légyen. Tagadgyák pedig hogy ezek vagy magokban széloznának, vagy akar mi módon fordítandók volnának, akár melly embernek is szabadságának, jofjának, vagy valami méltóságának, nem hogy a Fejedelmek, s Királyok koronájoknak, páltzájoknak, avagy fegyvereknek elrekezfetére: avagy valakinek erzenyének, tarfolyának, és ladájának felnyitására; avagy végezetre a tömlöczök lakatinak, és zárjainak, vagy felvetéfére, vagy lerontására;

ra. Mert úgy alittyák, hogy ezekkel a lelki kultsokkal való effele viszfzaeles, nem egyebekhez illik, hanem a Romai kamorákhoz, az az, az Anti-Christushoz, és az ő Synagogainak arra szenteltetett tisztartoihoz. Ugy mint kik a szent írásnak minden óltalmátul elhagyattatván, és a leleknek fegyverétül megfosztatván, hogy a külső fegyvernek hatalmát magoknak koporithasák, hogy minden Királyoknak, és Fejedelmeknek parantsolhasanak, hogy világ bírókká tsak magok lehessenek egyedül: és vegezetre hogy minden rendbeli embereket még akarattyok ellenis sulyos szolgálatyok alá holdoitathasák, nem egyébféle tsigázásokkal, hanem ezeknek a kultsoknak költött hatalmával éltenek viszfza.

II. *Tanittyák*, hogy ezekkel a kultsokkal bíróknak, a mint hogy a temérdeki runyalagor, és henyélő gondviseletlen ségetszintén azonképpen a felettébb való szorgalmatoskodást, és ama vad os firtatásfokot is, elkellyen távoztatniok. Mert nem őket illeri, hogy a titkos elrejtetett vétekek ellen gondosan tanuzzonak, és az alattomban valókról nyilvánlagosan vallassanak, hogy valakinek akár minémü vétékérül is, másnak alattomban való monda mondásából, magános gyanóságból, bizontalan hírhallásból, avagy kétféles megbizonyithatás

tásból mód nélkül izétlenkedgyenek; nem kell végezetre valakit megfedniek, hanem tsak a bizonyos, és nyilvánlagos gonofságokban: tudni illik-melleyeknek rútsága, minden külsőképpen magokat jól viselőktől, és minden igaz kereszténektől megifmertetik, vagy melleyekről a tselekedőnek leki ismereti a szent írásból minden kétség nélkül meggyözethetik. Ezek pedig szűkseg, hogy vagy közönféges helyen legyenek, vagy külön magok között elvegezvén ilendő eszközők által nap fényre hozattasának: úgy a mint a tagado bünösre bizonyos tanu vallásokkal, avagy jeles erősségekkel réa bizonyithattyák,

III. *Tanittyák ezts*, hogy végire menvén a botránkozásnak, mellynek tselekedője arról immár meggyőzeiven előttök vagyon, hogy ne kellelék (a mint immár a mi Egyházi törvény szekinkben bevétetődöt) boszfzufásokkal, gyalázatokkal, avagy tsufolásokkal rijogatni, komor, és haragos ortzával rententeni, ama patvátkódók módgyára, gzülölégben, és irigységben ejteni, nem kell esztendőkre, vagy sok napokra halogatni, hogy ajtajokat, és törvény ízékeket ostromolván lesse a sententia kimondást. Hanem hogy az ő tiszték legyen, hogy akár melly bünös is (ámbar gonofságát vakmerőséggel öregbitseis) úgy

mint attyokfiát fogadgyák, minden kemény szemre való hányástól, és szitoktól magokat megtartóztatva a gonofságnak nagyváltat a szent írásból néki megmutogásák, és ugyan azon igének erejével a reá következő ítéleteket szerivel eleiben rakják, hogy ez könyü eszköz által ha lehet penitencia tartásra vétet tethesék.

IV. Ha pediglen a megesett nagy bösületben, és méltóságban helyzetetett személy léjend, *tanittyák* hogy arra igen reá kellyen vigyázni: ugyannyira hogy a kiknek az Egyházi fenytékeknek tiztit szükfeges képpen végben kell vinniek, a külfő közönfeges hivatalról is azonban el ne felekezzenek, sem ahoz illendő bösület tetejeknek jeleit el ne mulassák. Az illyet annakokáért azt mondgyák, nem kell előszolítani, avagy a szék eleiben allatni, hanem inkább az elől jároknak hozzája kellyen menniek, és helyen hagyván minden bösületit és tiztetségbéli tirulust, vétkeit ugy kell eleiben rakni, hogy eleiben rakván, eztis nyilvánvalóvá tegyék, hogy ök annak személtre, s- méltosága ellen, még tsak legkisebb irigységetis nem forralnak, hanem inkább az ő idvességére helyes, és szorgalmas gondot viselnek.

V. Ha valakit történet szerint eretnekfeggel vádolnak, avagy akar minemü tévelygésről

lygéfről meggyöznek, *tanittyák* hogy akkor azoknak két dólgot kellyen megpróbálniok, tudniillik elsőben hogy az az értelem az igazságtól elveremedett, és olyan ítéletre méltó légyen: annak utánna hogy annak szerzője, avagy oltalmazója abban bünös légyen, ugy hogy megpróbáltásék, mind hogy ő töle tselekedtetett, s- mind pedig hogy hamisán, és istentelenül tselekedtetett légyen: Nemis kell azt mongyák semmi sententiát felölle mondani, hanem ha ez mind kettő nyilvánlagosan reá bizonyítottat hatik.

VI. Nemis tsak hogy megkellyen halgatni *tanittyák*, hanem hajlando, és kegyes fülökkelis kell meg hallani, hami olyat a bé idézterett előhozhat, mellyel a reá rakott vétet magáról elvetesse, menthesse, kissebbithesse, avagy tiztetségesen elhárithassa. Nemis lehet azt mondgyák, hogy még a legnagyobb gonofznak tselekedőjétis reabizonyítás nélkül megsententiázhasák. Söt inkább az Egyházi kegyetlenkedésnek, bizonyos bélyegének, és tulajdon jelének lenni alattgyák, ha reabizonyítás nélkül is valakit megsententiáznak. Mert ha az igazságot, és helyeséget keresik, nintsén más ura meglött gonofságnak rutságának, avagy a kimondando sententiának igazságának megbizonyítására illendőbb, mint ha elő-

előbeszélékre való szabadság (csak hogy tá-
vul legyen a beszédeknek szinesége, és ke-
rengőségi, az itellőknek pedig reáfigyel-
mezése és okolsága helyén legyen) az alpe-
resnek kívánfága szerint engedtetik; mint
ha az ügynek szintén velejeis megrázogat-
tatván kifejeztetik, és ha végézetre minden
okoknak tikkelyei, eggyenként mind két
refzről minden pontyaiban megrázogattar-
nak.

V II. Amaz esküttetést melly *tiszt sze-
rint valonak* mondatik, mellyet a Papisták,
és a mi előkelhető fő Papjaink is a szegé-
ny köfségre reá szoktak vetni, mellyel (nem
tudom mitsoda magok titkos fraskájoktul,
és gyanúfagoktól inditavan) meg szokták
kötelezni az embereknek lelkek isméré-
dit, és öker önnön magoknak, és magok
feleinek vádolására kényszeríteni, még afféle
bünöknekis megvallására, mellyek mivel
titkosak, semmi törvény nem parontsollja,
sem pedig tanu meg nem bizonyithattya;
noha magának, vagy másoknak károsak,
mindaz által nem tulajdonképpen való vét-
kek, hanem helyeslen, és kegyesfelen lött tse-
lekedetek, afféleket kinyilatkoztatni, mind
a szeretet, s mind az Isteni félelem erősen
tiltja: ezt mondom az esküvést akar kitől
kivánni a kegyetlenkedőknek istentelen
kínzó tsigájának lenni, es a természettel el-
len-

lenkezni *tanittya*k. Sőt az Anti-Christus-
tól (a Sárán izgarásából) kigondoltattnak
lenni mondgják ezt a tsigázásnak nemét;
nemis más végre pedig, hanem hogy az i-
gaz hivelk, es az igaz vallásnak követői, va-
gy tudva (jöllehet erőtlenségből) hazudná-
nak, és akkeppen lelkeket a pokloira ajánla-
nak: vagy (*hogy ha kifsebb gonofsagból legye-
né, bizontalan*) azokat a titkos igyekezeteket
kinyilatkoztatnák, és ellenfegeknek kijelen-
tenék, mellyek a hirnek, és a kegyesfégnék
előbbmozdítására felette igen tartózni tud-
nak és aképpen mind magoknak, mind a
Christusban hozzájok kötteteknek nagy
nyavalyákat szerezhetnének.

V III. Továbbá ha azoknak az inté-
feknek idejekorán engedend az a megesfés,
és azt vallás tétele s penitentia tartásának
(*a menyiben jelenseget ismérhettyük*) nem szi-
nelen elégge megbizonyitandgya; igen jól
lött a dolog, és hogy a fenyítékben ugyan
ott meg kellyen állapodni *tanittya*k. Reája
valami büntetést avagy mondani, avagy vet-
ni: sem véle törvény pénzt (a mint híják)
nem kell fizetretni: avagy gyalázattyanak
jeléjöl hogy magára közönséges helyen
tsuklyát öltözzön, azrtöle nem kívánhat-
tyák. Hanem ottan megtérésének (magok
között, ha a vétek csak magok közt való
völt, ha közönséges, közönséges helyen)
meg-

megbizonyítáfatól fogván, ép tag gyanant valónak kellyen (mondgyák) tartani, ki annak előtte az ellenfértől elejtetett vala.

I X. Hogy ha pedig az elr vélyedéssel, és megésséssel nem elégzik meg, hanem megátalkodásal is azt nagyobbítva, és mindennemű intéseket megutálánd, ambár az Isten igéjéből igazán, és a szeretettből okosan reá alkalmaztatának legyenis; olyankor azt elsőben az Ur Votforájátúl *taníttják* hogy el kellyen tiltani. Ha pedig eltiltatván is az ő vakmerőségér le nem téjéndi, annakután na osztan (de képedelméskedve, de bánkodva, de böjtöléssel, és alázatos könyhúllatásokkal) mondgyák hogy azt a fenytékeknek tisztvifelői által (ugymint a Christus országán kívül valót) a szent dolgoknak részefülésétől, és az Ecclesiának tagjai között, közönféges helyen a sententiat reája kimondván, ki kellyen rekefzteni. Annakutánna pedig (mondgyák) hogy afélért Isteni, és külfő pölgári itellet ala kellyen borsátani, ambár szintén legnagyobb tzigéres vétket tselekedet légyenis. Mert hogy más egyéb zabolázo hatalom volna az Ecclesia szolgainak kezekben ennél a kirekefztésnél nagyobb, semmiképpen meg nem engedik.

X. *Taníttják*, hogy ehez a keményebb fenytékhez ne kellyen nyúlania, hanem ha dere-

derekas nagy vétek előzendi meg. Mert otmány vakmerőségnek mondgyák lenni, hogy eggynehány penzetskének, meg nem fizetéleért, talam meg sem fizethetőfegeért, és jelen nem létejét, halálosképpen (a mint szoktak szólni) idéztetvén, mingyárt azt szoktak a mi Cátóink, avagy inkább Sárkanyink akár kinéki fejéhez ütni.

XI. Azoknak a fenytékeknek pedig, azonképpen a Predicátorris (*ha tudni illik a fő megizetlenedik, és az emberek lába alatt való tapodtatásra méltová leszen*) a több elől járókkal együtt alája vettetteknek lenni *taníttják*, mint szintén az alaváló köffég között valamely szegényt.

XII. A ki pedig magának valami gonofságot érezvén, hogy ki ne vágattásék, szabad akarattya szerint eltavozik a szent dolgoknak, és az Ecclesiának eggyeségtől, az ollyanon az Ecclesiának mitsoda hatalma, avagy méltósága légyen, senki nem láttya. Ez illyetént azért *taníttják*, hogy a külfő Magisztratusra, és egyebekre (kik ő rajta való hatalmat vagy a természetétől, vagy a törvenytől vetrennek) kellyen bizni.

XIII. Annak pedig, a ki már, akar magakényén való elhagyásából, akar malok kitiltásából az Ecclesia kívül lévén, valóságosan megtérénd, igaz penitentiát tartván *taníttják* hogy meg kellyen kegyelmezni. Mert

nem lehetfejes, avagy ugyan nemis engedi az Ecclesiának kegyesége, hogy a valofogosan zörgetök elört kapui bezárattásának.

VI. R E S Z.

A külfő Magistratusról.

I. *Sziből vallyák*, hogy az akar minemü rendbeli, polgári rend tartásképpen való legfelsőbb Magist rarus, minden birtokában való Ecclesiáknakis (de külfő igazgatáskeppen) legfőbb igazgatója, és minden azokban való ügyeknek, tselekedeteknek bírálalégyen. önéki mindazáltal sem lelki főnek, sem lelki pöröknek tulajdon bírói, sem uy isteni tisztelteket rendelhető, se szent dolgokat kiszolgáltathato, sem azonoktól eltilthato, avagy afféle birodalmat másoknak engedhető hatalmat nem tulajdonitanak. Hanem hogy azt az igaságot, melyet az Isten igéjéből illendőképpen vétettek, és bizonyos okokkal megerősítettek lát lenni, az ő méltósága által előbbmozditsa, és megerősitse, a vele ellenkező tévelygéseket, és tiszteleteket eltörüllye; és végezetre jól reá vigyázzon, hogy az Ecclesia valami kátt ne vallyon: annakfelette, hogy a hiveknek nyakokról az istenteleneknek, sőt még az Egyházi személyeknekis hatalmokat, s borszfuságokat elhárirsa, azoknak igaztalan igyekezeteket, és zabolátlá kevélysegeket szorgalmatosan rendben állatván; mind

mind ezeknek mondom megtselkedéle-re, és egyéb dolgoknakis, ha melyeket Királyi méltóságok szerint, a Sidóknak régi Fejedelmi tselekedtek, hogy nem tsak hatalom engedtetésék, hanem szükfeges képpen reájais bizartásék a külfő Magistratura, nagy örömeft minnyájan Magvallyák.

Ugyan azonnak mindazáltal *azt mondgyák*, hogy (a menyiben Keresztýén) önnön magát valamely gyülekezetnek tagjaul kellyen adni, es annak lelki igazgatásának színtén akképpen magát alája vetni, mint valamely alatszon renden való emberkének. Ezzel pedig *azt mondgyák*, hogy az ő felső országlása semmivel nem inkább tsonkul meg, mint ha néha az ő beteges testét az Orvos gondviselése alá bizza.

II. A Magistratusok között pedig, hogy azok mind magokra, s mind méltóságokra toszszúl vigyáznak *azt vallyák*, a kik Uralkodásoknak társaságában, vagy reszeltetésében Egyházi eljárókat véstnek fel. Mert *azt állatgyák*, hogy annak meghomályosítására, és megkisebbitésére általabb útát séki tsak ki sem gondolhat, mint ha az Egyházi személyeket fő emberekké, és magabiro Grofokká téstzik, oíly rörveny kiszolgáltato hatalmat engedvén nékiek, mely színtén az Országnak határaig kiterjed; es annakfelette a Királyoknak hatalmához hasonlittatik.

III. Az Egyházi szemelyek felől pedig *al-*
latyák, hogy közzülök sekit olly felső méltóságban ne kellesek helyheztetni, hogy még csak az alatsón rendeknek, akar melly Magistrátusfátolis könnyen meg né zabolázathatnék. Azokat pedig mindenek feletr, megzabolázandóknak mögyák, ha kik közzülök a törvény szerint eleikben adatott lineákó, tudva s kékz akarattal altahágnak.

IV. *Vallyák*, hogy a Romai Pápa légyen, ama nevezetes Anti. Christus: elsőben is erre nézve, hogy holott Egyházi elől járó volna, mindazáltal mégis a Magistrátusoknak, Fejedelmeknek, és minden Királyoknak felső országláfokat önnön magának meri koporitani, ragadni, és gyakorlani. Annakokáert mindeneiket intenek, hogy azt a paráznát, és annak áruival kereskedő minden tzimborait, ugymint az Anyaszent egyháznak, és a közönféges polgári társágnak nyilván való halálos merigyir eltavoztásák.

Utolszor vallyák, hogy ök semmit ebben nem kételkednek, hogy a Christus kegyelme által, mind ezeket közönfégesen, és külön külön, (mellyeket illy hiedelemmel *óltalmaznak*, illy álhataratosán *állatnak*, illy bizonyosan *vittatnak*, illy erőssen *ítélnék*, illy közönfégesen *tanítanak*, és szabadosán *magok előtt viselnek*;) minden nemü ellenségeknek ostromlási ellen, épenséggel mégis ne óltalmazhatnák.

40 ANGLIAI
III. Az Egyházi személyek felől pedig *alattyaák*, hogy közzülök fé kit olly felső méltóságban ne kellesek helyhezteni, hogy még csak az alatsón rendeknek, akar melly Magistratufátólis könnyen meg né zabolázathatnék. Azokat pedig mindenek feletr, megzabolázandóknak mögyák, ha kik közzülök a torvény szerint eleikben adatott lineákó, tudva s kézf akarattal altalhágnak.

IV. *Vallyák*, hogy a Romai Pápa légyen, ama nevezetes Anti-Christus: elsőben is erre nézve, hogy holott Egyházi elől járo vólna, mindazáltal mégis a Magistratufóknak, Fejedelméknak, és minden Királyoknak felső országlásokat önnön magának meri koporitani, ragadni, és gyakorlani. Annakokáert mindeneket intenek, hogy azt a paráznát, és annak áruival kereskedő minden rzimborait, ugymint az Anyafzent egyháznak, és a közönféges polgári társágnak nyilván való halálos merigyir eltavoztassák.

Utolszor vallyák, hogy ok semmit ebben nem kételkednek, hogy a Christus kegyelme által, mind ezeket közönfégesen, és külön külön, (mellyeket illy hiedelemmel *őtalmáznak*, illy álhataratosán *állatnak*, illy bizonyosan *vittatnak*, illy erőssen *ítélnek*, illy közönfégesen *tanitnak*, és szabadosan *magok előtt viselnek*;) minden nemü ellenfégeknek ostromlási ellen, épenféggel mégis ne őltalmazhatnák.

V E G E.

I. XII. 37

Abreegen in Rejanen
Opholie.

~~H VIII 42~~

~~E. XII. 37~~

